

HISTORIAS

del

ANTIGUO TESTAMENTO

en piapoco

tomo 2

JOSUÉ
JERICÓ
GEDEÓN
SANSÓN
RUT
SAMUEL
SAÚL
DAVID
GOLIAT
SALOMÓN
SALMOS
PROVERBIOS

Traducción al piapoco por James William Klump y Deloris Ann Pharris Klump

Los dibujos po cortesía de © David C. Cook Foundation

1ra edición: ©1983, NYBSI

2da edición: © 2013, WBT

Los israelitas cruzan el Jordán

Josué 1-5

Moisés yéetácadenáamiwa, yá Dios íimaca Josué irí:

--Pité níára israelitanái* abéemaalé Jordán inanábàa Canaán yàasu cáli nérépiná. Nudété nucàlidaca pìawiri-náimi irí, nùanápínaté nalí Canaán yàasu cáli níái nataquénái. Siúcade nuyúudàaca namawèniaca nàuwidenáíwa, níái ìyéeyéica Canaán yàasu cáli íinata --íimaca irí yái Diosca. Néese Josué íima israelitanái* irí:

--Piwàwalícué mamáalàacata yái iyúwa Dios íimáaná. Iwàwacutácué peebáidaca cachàiníiri iyúni, yéewanápiná Dios iyúudàaca wía --íimacaté nalí yái Josuéca. Néese Josué ichùulia nachùnìanápiná nàasuwa nachàbacaténáwa abéemaalé inanábàa Jordán. Yá íima nalí níái Rubén itaquénáimi, nalí nacái níái Gad itaquénáimi, nalí nacái níái yéenanáicawa Manasés itaquénáimi:

--Pidécué peedáca pìasu cáliwa cháí síisíama Jordán íicha. Iwàwacutácué pìaca piyúudàaca wía quiríta wamànínápiná úwi càide iyúwa idéenaté Moisésmi icàlidacuéca pírí --íimaca nalí yái Josuéca.

Néese Josué ichùulia pucháiba asìanái nàanápiná naicáca Canaán yàasu cáli néré. Yá nàacawa Jericó iyàcalená néré. Yá nayamáacawa capìi néré íiwacalu uípídená Rahab, abéechúa inanái imàaquéechúa asìanái iduìca plata ìwalíná. Néese Jericó iyàcalená mìnánái íiwacali idécaalí yéemìaca naináwaná nàyaca Rahab icapèèricu, yá ibànùaca yàasu wenàiwicawa nasutácaténá uícha uchàbáidáanápiná nalí níatá, níái israelitanáica*. Rahab quéwa úalíawa yái náiwacali iwàwáaná inúaca israelitanái*, íná yéewa ubàaca nía ucapèè iiwicáulé, udécáiná uwènùadaca úwítáísewa uebáidáanápiná Dios itàacái. Néese níái náiwacali

yàasu wenàiwica nasutácaalí néemiawa uícha israelitanái* ìwali, yá uchìwáidaca nía. Yá úumaca nalí:

--Nadéca namusúacawa Jericó ícha --úumaca nalí. Néese níái úwinái napiacawa nacutáca nía méetauculé Jericó ícha. Yá Rahab yàaqa itàaníca náapícha níái pucháiba israelitanái*. Yá úuma nalí:

--Nudécué nuyúudàaca pía. Siùcade nuwàwacué piyúudàaca núa. Núalíacué piináwaná ìwali yái Dios yàanápíná israelitanái* irí macáita Canaán yàasu cáli. Nuwàwacué pimànica nulí cayábeeri iyúwacué numàníná pirí cayábéeri. Picácué pinúaca núa, nuénánái nacái, pimáalàidacatáipínácué Jericó iyàcalená mìnánái --úumaca nalí.

--Uwé --náimaca ulí. Ucapèe ibàlùawa yàcale iwáiná ínata, íná yéewa ulicùada nía yéenúlusi quíiréeri ìwali cáli ínatalé abéemaalé iwáiná ícha, íchaná yàcale mìnánái iicáca nía. Yá úuma nalí:

--Pipíacuéwa dúli néré. Pibàacuéwa néré máisiba èeri. Néese pèepùacuéwa péenánái néréwa àniwa --úumaca nalí. Néese náimaca ulí:

--Pichànàidacá yáara yéenúlusi quíiréerica ventana néeni. Pìwacáidaca nacái péenánáiwa canánama píapícha picapèe néréwa. Iná yéewa, waicácaalípiná yáara quíiréerica yéenúlusi, yásí wáalíanápináwa càirinácaalí picapèe ipíchaná wamáalàidaca picapèericuíyéica --náimaca ulí.

--Uwé --úumaca nalí. Yásí nàacawa uícha. Nadécaalí nabàacawa máisiba èeri dúli néré, yá nèepùacawa Josué yàatalé, israelitanái* yàatalé nacái. Yá nacàlidaca israelitanái* irí:

--Dios idéca imàacaca macái Canaán yàasu cáli mìnánái cáaluca naicáca wía israelitanáica* --náimaca Josuénái irí. Néese Dios íima Josué irí:

--Pichùulìa níái sacerdotenái* nàanápínáwa inanábàa Jordán yàasu càina ínatalé. Iwàwacutá natéca náapíchawa

yái nùasu yàalubáiná mabáyawanéerica --íimaca Josué irí yái Diosca. Néese Josué ichùulìà nía càide iyúwa Dios íimáaná irí. Yásí nàanàa inanábàa néré yá nadàbaca nawà-lùacawa úni néré. Yá isàbecaalícaíta meedá nàabàli, yásí yái úni Jordán iwacáidacáwaca meedá inanábàa depúawalé, éwita uniabépi yéesaca èeriwa. Níái sacerdotenái* itéeyéi Dios yàasu yàalubáiná nabàlùawa mamàalàacata néré, yá chuìcaalícaíwa yái inanábàa, yá macáita israelitanáica* nachàbacawa abéemaalé. Néese Josué ibànùaca doce namanù-baca asianái natécaténá abéeri íba manuíri macái wenà-i-wica chuìri Jordán inanábàa íicha. Yá natéca doce nama-nùbaca íba íicha aléde sacerdotenái* ibàlùacataléwa. Yá natéca níái íbaca aléde wàlisài nayàcale néréwa, catáca-talépináca nàwali. Namànica néré dúli achúméerfina doce namanùbaca íba iyú. Josué iwàwa namànica càì nawàwalíi-nápiná yái iyúwa Dios imànfiná nalí cayábéeri yái èerica. Israelitanái* nadécaalí nachàbacawa macáita, yásí níái sacerdotenái* nachàbacawa náami. Néese namusúacaalíwa inanábàa àyapu néese Dios yàasu yàalubáiná mabáyawanéeri yáapícha, yásí úni yéesacawa àniwa.

Nàyacaalícaíwa cuarenta namanùbaca camuí chuìri cáli íinata, càmita namàni circuncisión* néenibenái iríwa, càide iyúwaté Dios icàlidáaná Abraham irí. Iná nachàba-caalí inanábàa Jordán abéemaalé níái israelitanáica*, yá Dios ichùulìaca Josuénaí namànínápiná nalí circuncisión*, níái asianái béeyéica.

Nachàbacaté inanábàa quéechéeri quéerica yái camuíca. Catorcená èeri, yái quéeri namànica néré culto íipidená Pascua*. Nadé needáca tuínási Canaán mìnánái ibànacale íicha. Yásí tuínási íicha namànica pan aliséeri càníiri yèewiàdawa levadura* yèewi, nayáacaténá yái semana Pascua* irìcu. Néese càmita quirínama Dios ibànùà nalí yái

manáca* èeri imanùbaca nayáapinátá, nadèniacáiná Canaán yàasu cáli ibànacalená.

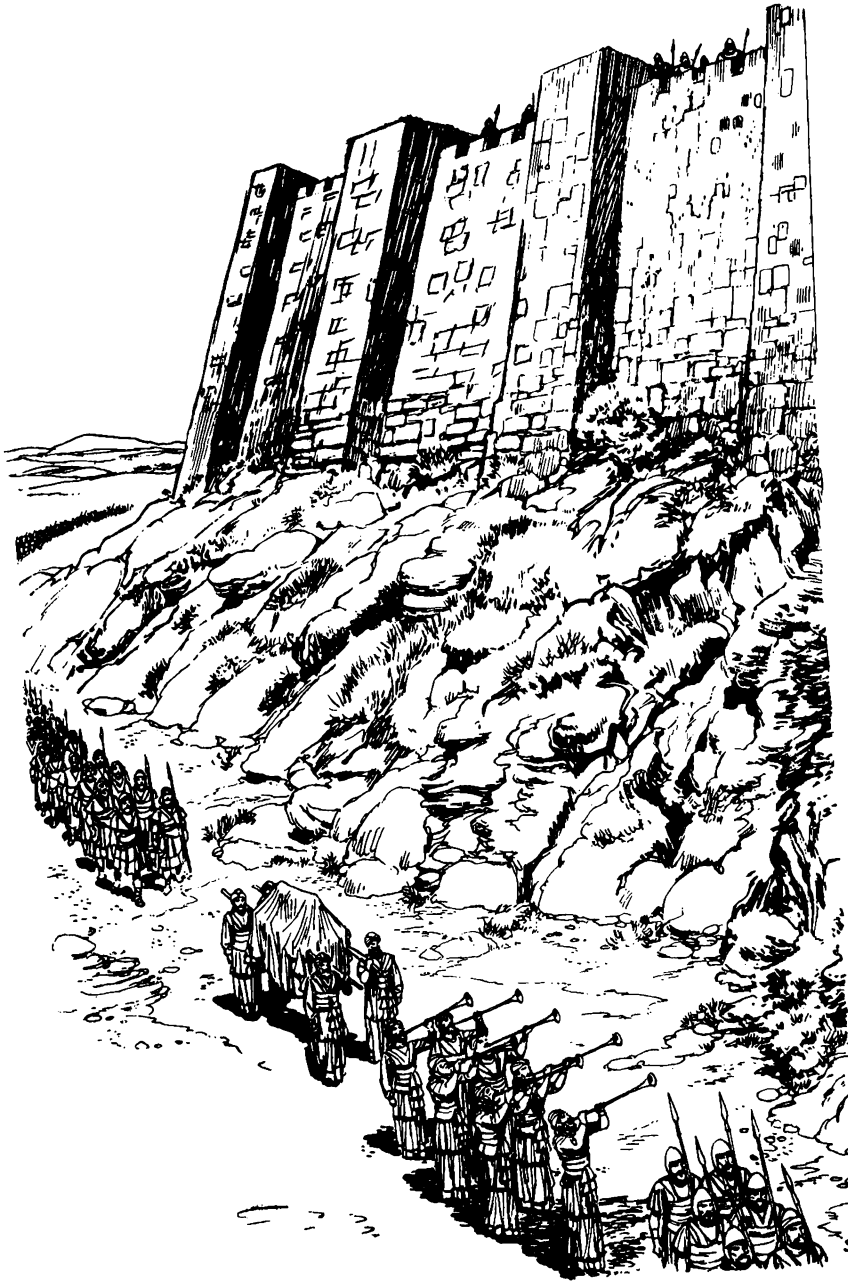
La toma de Jericó

Josué 6.1-27

Níái Jericó iyàcalená mìnanáí máiní cáalu naicáca níái israelitanáica*. Macáita nayamáacawa nayàcalerì-culéwa. Nabàliaca yàcale iwáiná inùma canánama ipíchaná israelitanái* iwàlùacawa néré. Néese Dios icàlidaca Josué irí càide iyúwa israelitanái* imáalàidáanápíná níái Jericó iyàcalená mìnanáica. Yá íima Josué irí:

--Pitéca macáita pìasu úwinái, áibanái sacerdotenái* yéená nacái natécaténá nùasu yàalubáiná mabáyawanéeri. Pìacuéwa yàcale itéese. Seis èeripíná pìipìnánícué yàcale itéese abé yàawiría macái èeríjá. Pìipìnacué masànatájá. Néese yái sietená èeri irìcu, yá pìipìnacuécájá siete namanùbaca yàawiría Jericó iyàcalená itéese. Nadécaalí nàipìnaca itéese siete namanùbaca yàawiría, néese sacerdotenái* napuliaca nàasu trompetawa* oveja* ichàlemi. Uwinái néemiacaalí trompeta* nasàna, yásí iwàwacutácata néemíanicawa cachàiníiri iyú. Yá yúuwèeripínáwa yàcale iwáinámi. Yá nuwàwacué pimáalàidaca macáita yái yàcale yàasumi. Pinúacué macáita yàcale mìnanáí, napìranái nacáijá. Peedácué yàcale íicha macáita namàní-rica lata íicha, nucapèema irípiná. Néese yá peemácué macáita yái yàcale. Càmita nuwàwa israelitanái* needáca nalíwa níái yàcale yàasumica --íimaca Josué irí yái Diosca.

Néese Josué icàlida israelitanái* irí macáita iyúwa Dios íimáaná irí. Ichùulia nacái nanúanápíná macáita Jericó mìnanáimi. Abéechúata nacúa Rahab, uénánái yáapichawa udécáiná uyúudàa níái pucháiba israelitanáica*.

Càitaté israelitanáí* namànica macáita. Seis èeri nàipì-
naca abé yàawiría Jericó itéese èeri imanùbaca. Néese
yáí sietená èeri irìcu nàipinánícawa Jericó itéese siete
namanùbaca yàawiría. Néese sacerdotenáí* napuliaca nàasu
trompetawa*. Níái úwináí néemíanícawa cachàiníri iyú.
Yásí Jericó iwáiná yúuwàacawa. Néese macáita israelitanáí*

uwí nàacawa yàcalericulé machacànita. Yá nanúaca macáita Jericó mìnanáí, napíra nacáí. Abéechúata inanái càmita nanúa Rahab, uénánái nacáí úapicha. Níái pucháiba asìanáí Josué ibànùeyéité naicáca Canaán yàasu cáli nàacawa Rahab icapèe néré. Yá natéca úa uénánái yáapichawa israelitanáí* iyàcale néré, Rahabcáiná udéca uwènùadaca uíwítáisewa uebáidacaténá Dios ìwali. Néese níái úwinái neemáca macáita Jericó iyàcalenámi.

El pecado de Acán

Josué 7-8

Abéerita israelita* càmita yeebá iyúwa Dios ichùulianá Jericó iyàcalená ìwali. Dios idé ichùulìa nía camínápiná needáca nalíwa Jericó mìnanáí yàasumítá. Abéta asìali ípidenéeri Acán iicáca oro, iicá nacáí doscientas namanùbaca moneda platéeyéi mèlumèluíyéi, abéeri

ruana nacáiri nacáí, cayábéeri iicácanáwa. Yá máiní iwàwa yeedáca iríwa nía macáita. Yásí néese yeedáca iríwa, yá ibàliaca nía cáli yèewiré icapèemalìcuwa, nàyacataléca yéénánáiwa.

Néese israelitanái* úwinái nàaca namáalàidacaténá áiba yàcale ípidenéeri Hai. Yái yàcale càmfirita máini manuíca yàcale, íná Josué càmita ibànùà manùba úwinái. Néese namànicaalí úwi Hai ípunita, yá Hai mìnanaí napélia israelitanái* ípunita, nanúaca treinta y seis cawàwacaná namanùbaca israelitanái*. Yá israelitanái* úwinái naplacawa náicha. Iná máini achúmaca israelitanái* iwàwa. Yá Josué isutáca yéemìawa Dios. Yá Dios ímaca Josué irí:

--Níara israelitanái* nadéca naplacawa náicha áiba-nái néenácáiná càmita yeebá nutàacái. Yá needáca nalíwa Jericó mìnanaí yàasumi. Iwàwacutácué peemáca yái cabáya-wanéerica, yéenánái yáapichawa, yàasumi yáapichawa nacái càmicáiná neebáida iyúwa númáaná --ímaca yái Diosca. Iná áiba mapisáita àniwa Josuénái náucaca náichawa suerte*, púubanaméeyéi íba, Dios yáasáidacaténá náalíacawa càirinácaalí yái cabáyawanéerica. Yái idàbéerica náucaca suerteca*, yá náalíawa abéeri Judá itaquéerimi, yái imànírica báawéeri. Néese nèepuèri náucaca àniwa suerte* càirinácaalí Judá ìirimi itaquéerimi, yái cabáyawanéerica. Yá nèepuèri náucaca àniwa suerte* náalíacaténá náicha yá asìaliquéi imànírica báawéeri. Yásí náalía ìwali, Acán. Néese Josué isutáca yéemìawa Acán càinácaalí idéca imànica. Yá Acán icàlidaca íchawa macáita yái báawéerica imànírica. Yá néese israelitanái* itéca Acán náichawa méetauculé. Natéca nacái macái Acán yàasuwa, yéenibe nacáiwa, ipìranái pacá nacái, oveja* nacái, burro nacái, yái nacái yái Jericó yàasumi Acán idéeri yeedáca iríwata. Yá macáita israelitanái* nanúaca íba iyú yái Acán, yéenánái nacái, ipìranái nacái, macáita yàasumi nacái. Néese neemáca nainámi quichái iyú. Yá nabàliaca macáita manùba íba iyúni, yá namàni manuíri dúlica íba yáawamita. Yái yàawa Acánnáimi néetácatalécawa ípidená Acor, ímáanáquéera "Achúma wawàwa", israelitanái*

itàacái iyú.

Néese Dios icàlida nalí cainácaalí nadéeripiná náalimá namáalàida Hai iyàcalená mìnanaí. Iwàwacutá

nasería úwináí yèewi pucháibawaca. Abéeri yéená nabàacawa mawiénita Hai iyàcalená irí. Aiba yéená nàaca náipunita Hai mìnanaí namànicaténá úwi quéwa nasàiwica meedá. Yá napiacawa Hai mìnanaí ícha àniwa. Níái Hai mìnanaí napiacawa náajámi nayúunáidacáiná namawèniaca níatá. Nadécaalí namusúacawa nayàcale íchawa, yá néese israelitanáí* úwináí yéená ibèeyéicawa mawiénita yàcale irí nawàlùacatétawa néré. Yá neemáca macáita yàcale. Néese níái israelitanáí* úwináí ipièyèicawa náicha nasàiwica iyúwa, nawènuacawa néese napéliaca náipunita níái Hai mìnanaí. Yá namáalàidaca nía macáita. Dios imàacaca needáca nalíwa Hai iyàcalená mìnanaí ipìranáimi, yàasumi nacái, nàasupináwa.

Nadécaalí namáalàidaca níái Hai mìnanaímica, yá Josué imànica abéeri altar* íbaca dúli Ebal íinata. Yá israelitanái* nanúaca napirawa sacrificio* iyú nàacaténá Dios irí cayábéeri. Néese Josué itànàa altar* ìwali macáita Dios íimáaná Moisésmi irí. Yá iléeca macáita cachàiníiri iyú macáicaténá israelitanái* yéemìa. Iléeca iyúwa Dios imànínápiná nalí cayábéeri neebáidacaalí itàacái. Iléeca nalí nacái iyúwa Dios yùuwichàidáanápiná nía nawènùadacaalí náiwitáisewa Dios íicha. Josué idéca imàni càì Moisésmicáiná ichùulìa càì ipíchawáise yéetá-cawa.

El pacto con los gabaonitas

Josué 9

Néese Gabaón iyàcalená mìnanaí máini cáalu naicáca israelitanái*. Yái Gabaón iyàcalená iyaca Canaán yàasu cáli íinata. Níái Gabaón mìnanaí nadéca néemíaca israelitanái* iináwaná iyúwa Dios idéená iyúudàaca namáalàidaca madécaná yàcale, manùbéeyéi wenàiwica nacái. Níái Gabaón iyàcalená mìnanaí càmita nawàwa israelitanái* namáalàidaca nía, íná nachiwáidaca níái israelitenái*. Náiyàaca nàwaliwa nabàle éwisàimitawa meedá. Natéca nacái pan báawéeri meedá, dúudéeri meedá. Yá nàacawa israelitanái* yàatalé. Yá náima Josuénaí irí:

--Déecuíséeyéica wía --cài náimaca, namànica nachiwawa. Yá nasutáca Josuénaí namànínápiná wawàsi náapicha, ípichaná namàni úwi náipunita. Níata israelitanái* càmita quéwa nasutá Dios iyúudàanápiná náalíacawa náiwitáise níái Gabaón mìnanaí. Naicácaalí Gabaón mìnanaí íbàle máini éwisàimi, nàasu pan nacái dúudéeri, yásí israelitanái* yeebáidaca nachíwa, nayúunáida déecuíséeyéi níatá, níái gabaonitanáica. Yá israelitanái* namàni wawàsi gabaonitanái yáapicha càmfínápiná namàni úwi náipunita.

Israelitanái* íimaca nalí càmínápiná namáalàidaca nía. Néese máisiba èeri idenáami, yásí israelitanái* náalíacawa nàwali Canaán yàasu cáli néeséeyéica níái gabaonitanáica. Iná càmita nadé náalimá namáalàida nía nadécáiná namànica náapicha wawàsi càmínápiná napélicia náipunita. Iná càmita namáalàida nía quéwa níái gabaonitanái israelitanái* yàasu wenàiwica meedá, nàisa nalí úni meedá, needá israelitanái* nalí quichái meedá.

Otras conquistas

Josué 10-12

Néese Jerusalén iyàcalená íiwacali idécaalí yéemia Gabaón iyàcalená mìnanáí iináwaná namàníiná wawàsi israelitanái* yáapicha, yásí calúacani, yái íiwacalica. Néese ìwacáidaca níái báinúaca yàacawéeyéináwa, áiba báinúaca yàcale íiwacanánái. Néese macáita nàwacáidaca nàasu úwináíwa, yá yàacawa náapicha namànicaténá úwi Gabaón mìnanáí íipunita. Néese Gabaón mìnanáí isutáca israelitanái* nayúudàanápíná nía nadécáiná namànica náapicha wawàsi. Néese Dios icàlida Josué irí iyúwa israelitanái* namawènianápíná úwináí canánama Dioscáiná iyúudèeripíná nía. Iná Josué ìwacáidaca yàasu úwináíwa nàacaténá namànica úwi. Dios iyúudàaca nía cachàiníiri iyú. Yá namawèniaca nía náichawa abéemaa wacáapi yàcale yàasu úwináí. Níái úwináí imàaquéeyéicawa napìacawa israelitanái* íicha. Iná israelitanái* úwináí napìacawa náami, yá nanúaca madécaná. Dios ibànùaca granizo* íba nacáiri yúuwàacawa nàuwidenáí ìwali. Dios inúa nía manùbawanáí granizo* iyú náicha israelitanái* nanúa nacáapisàí iyúwa nía. Dios iyúudàaca nía áiba wawàsi iyúta nacái. Josué isutáca Dios ipíchaná catáca nàwali. Josué isutáca nàwalipíná Dios

amalácáténátàacáwa mamáalàacata namáalàidacáténátá níái nàuwidenáicawa. Iná Dios imàacaca èeri ibàlùacawa nalí chènunibàatàacáwa. Nadécaalí namáalàidaca nía macáita, yá catáca nàwali. Aiba èeri àniwa nàacawa nàuwidenái iyàcale néréwa. Yá namáalàidaca macáita nía. Nanúami nacái níái abéemaa wacáapi íiwacáiyéimica.

Néese Hazor iyàcalená íiwacalíná yéemìacaalí naináwaná, yá ìwacáidaca áiba yàcale íiwacanánái. Yá nàwacáidaca macáita nàasu úwináíwa namànicaténá úwi israelitanái* íipunita. Nadènià manùbéeyéi caballo, carro* áiba manùbéeyéi caballonái itéeyéica, namànicaténá úwi. Néese Dios íima Josué irí:

--¡Picá cáalu píajá! Táwicha numàacacué pimáalàidaca nía --íimaca yái Diosca. Iná yéewa Josué itéca yàasu úwináíwa. Yá nàacatétawa náipunita. Yá namáalàidaca nía àniwa. Neemáca macáita carromi*. Nadalúaca nacái caballo yàabàlimi. Néese Josué itéca yàasu úwináíwa Hazor iyàcalená néré. Yá imáalàidaca nía macáita Hazor mìnánáimi. Yeemá nacái yái yàcale. Néese namànica náipunita úwi manùba áiba yàcalericuíséeyéi. Yá namáalàidaca nía macáita. Nanúa macáita wenáiwicami, neemáca nacái macái nayàcalemi. Càita Josué israelitanái* úwinái yáapicha yeedáca náicha nàasu cáli.

Josué reparte la tierra de Canaán

Josué 13-22

Josué imàni úwi madécaná camuí, yásí béerínaca Josué. Yá Dios íimaca irí:

--Ewita israelitanái* càmicáaníta namáalàidaca macáita Canaán yàasu cáli mìnánái, iwàwacutá piwacúa yái canánama cáli nalí níái nueve y media namanùbaca yaawíríasi, càmicáiná nadènià nàasu cálipináwa Canaán yàasu

cáli íinata --ímaca Josué irí yái Diosca. Néese yái sacerdotenái* íiwacali Eleazar, níái nacái israelitanái* yaawiría íiwacanánái nacái nayúudàa Josué iwacua yái cáli. Yá náucaca suerte* àniwa náalíacaténáwa nàasupináca..

Cáuca nacái Calebca béerfina quéwa. Bàaluité Moisés-mi idéca ibànùaca Caleb doce namanùbaca aslanáimi nèewi naicácaténá Canaán yàasu cáli. Caleb, Josué áiba nàalàacaté israelitanái* nàacaténá namáalàidaca níái Canaán yàasu cáli mìnanáica. Iná Moisésmi idécaté imàacaca Caleb irí yái cáli idéericaté iicáca yeebáidacáiná Dios itàacái. Yá néese Josué iwacùacaalí nàasu cálipiná, yá Caleb isutáca Josué íicha yàanápíná irí yái cáli idéericaté iicáca. Yá Josué yàaca irí íipidenáatalé Hebrón.

Iwàwacutá Caleb imáalàidaca níái Hebrón mìnanáí ipíchacá iyaca nàasu cáli íinata. Yái Caleb Judá itaquée-rimi. Yàasu cáli iyaca mawiénita irí yái Judá itaquénáinámi yàasu cáli. Iyaté nàasu cáli íinata yái yàcale íipidenéeri Jerusalén. Níái Judá itaquénáinámi úwinái càmita náalimá namáalàidaca níái Jerusalén iyàcalená mìnanáí íipidenéeyéi jebuseonái, íná nàyaca nèewi nàasu cáli íinata. Josué yàaca nalí Canaán yàasu cáli yéená níái Efraín itaquénáinámi, nalí nacái níái Manasés itaquénáinámi càmiíyéi nadé needá nàasu cálipináwa abéemaalé Jordán inanábàa. Níái Efraín itaquénáinámi, níái nacái Manasés itaquénáinámi náináidawa máiní achúma nàasu cáli, íná Josué imàacaca nalí dúlinaliméeri cáli mawiénita nayàcale nalí. Abéerita iwàwacutá namáalàidaca níái iyéeyéica néeni.

Néese níái israelitanái* nabàlùadaca Dios icapèema Silo iyàcalená nèré. Yá náináidawa nawacùanápíná quiríta yái Canaán yàasu cáli siete namanùbaca nataquénáinámi irípiná. Iná nabànùaca wenàiwica naseríacaténá cáli siete namanùbaca néená. Yá náucaca suerte* àniwa náalíacaténáwa

cawinácaalípiná nàasu cáli iyaca. Yá Simeón, Benjamín nacái nataquénáinámi nadènià cáli mawiénita Judá itaquénáinámi yàasu cáli. Zabulón, Isacar nacái, Aser nacái, Neftalí nacái, Dan nacái nadèniatè nàasu cáliwa depúawalé náicha. Càmita namàaca sacerdotenái*, levitanái* nacái nàasu cálipiná. Nàaca nalí cuarenta y ocho namanùbaca yàcale. Namàacaca áiba àniwa seis namanùbaca yàcale àniwa nacùacaténá níái inuényéica wenàiwica mabáyawanéeri yáalimá, ipíchaná yái yéetéerimiwa yéenanái inúacani.

Nadécaalí nawacùà macáita Canaán yàasu cáli, yá Josué ìwacáidaca níái Rubén itaquénáinámi, Gad itaquénáinámi nacái, Manasés itaquénáinámi yéená nacái. Yá íma nalí:

--Pidécuéca piyúudàaca wamàni úwi Canaán mìnánáimi íipunita càide iyúwacué píimáaná Moisésmi irí. Siùcade, numàacaca pèepùacuécawa pìasu cáli néréwa abéemaalé Jordán inanábàa. Picácué piwènúada píiwitáisewa íichéi Dios íimáanacuéca pirí. Cáininacuéca piicáca Dios mamáalàacata. Pimànicué cayábéeri macái pichàini yáapichawa càide iyúwacué Dios ichùulianá pía --íimaca nalí yái Josuéca.

La despedida de Josué

Josué 23-24

Béericaalí yái Josuéca, yá ìwacáidaca níái israelitanái* íiwacanánáica icàlidacaténá nalí. Yá íma nalí:

--Pidécué piicáca Dios iyúudàacuéca pía pìyacaténá cháí cayábéeri cáli íinata. Iná peebáidacuéni mamáalàacata yái Moisésmi icàlidéericatécué pirí Dios inùmali-cuíse. Picácué pipáchia nàatalé níái Canaán yàasu cáli mìnánái ìyéeyéica mamáalàacata mawiénita walí. Picácué

peedáca náicha pìacawéetúapíná, pìacawéeripíná nacái. Picácué pìacawéeripíná nacái nàasu cuwáinái icàaluíníná. Pimànicaalícué càì, càmitacué Dios iyúudàaca pía piúcáanápíná nía Canaán mìnánái nàasu cálimi íchawa. Yá Dios imàacaca nayamáacawa pèewibàacué nàuwichàidacaténácué pía báawéeri iyújá. Dios idécué imànica pírí cayábéeri mamáalàacata. Piimáichacaalícué yái wawàsi pìawirináimi imànínáté Dios yáapicha, yási báawa Dios iicáca wáiwitáise. Yá yeedéeripíná wáicha yáara cálica wàacaalí Dios ícha cuwáisàiri icàaluíníná --íimaca nalí yái Josuéca. Néese Josué icàlidaca nalí yái Dios imànínáté cayábéeri nàawirináimi irí. Iwàwalíná nacái nía iyúwa Dios imàníná nalí cayábéeri. Néese isutáca náicha càminápíná nàaca cuwainái icàaluíníná. Néese nacàlidaca Josué irí nàanápíná abéerita Dios icàaluíníná. Néese Josué ibànùà nayamáacatáipínáwa nàasu cáli ínatawa. Siùcade israelitanái* nadèñaca yái cáli, íná càmita quirínama nataani ìwali Canaán yàasu cáli. Yá ípidená siùca Israel* yàasu cáli.

Maléená èeri idénáami, yá Josué yéetácawa. Yá nabàliacani iyàcale néréwa, Efraín itaquénáinámi yàasu cáli néré, Efraín itaquéericáináté yái Josuémica. Cáucaalíkáwa Josuéca, yá israelitanái* nàaca Dios icàaluíníná. Càita nacái nàaca Dios icàaluíníná cáucaalíkáwa níái béeyéimica idéeyéi iicáca Dios iyúudàaná namáalàidaca Canaán yàasu cáli mìnánáimi. Níái israelitanái* nabàliá nacái Josémi yáapi natéerimi Egipto yàasu cáli ícha. Yá nabàliaca níái yáapimi José itaquénáinámi yàasu cáli ínata.

Los israelitas abandonan al Señor

Jueces 1.1-3.6

Nadécaalí néetácawa Josué yàacawéeyéinámi idéeyéi iicáca Dios iyúudàaná namáalàidaca Canaán yàasu cáli mìnanáimi, yá néenibenái idàba imànica báawéeri, nawènùadaca náiwitáisewa Dios íicha. Càmita namàni úwi mamáalàacata namáalàidacaténá áiba yàcaleta. Namàni meedá wawàsi náapicha napáyáidacaténá plata israelitanái* irí meedá. Iná níai cananeonái nàyaca Israel* yàasu cáli íinata. Néese israelitanái* nadàba nàaca cuwáinái

icàaluíniná càide iyúwa cananeonái imàníiná. Needáca cananeonái mìnanáimi yéená nàacawéeyéipiná nacái. Iná báawaca Dios iicáca israelitanái* íiwitáise càmicáiná namàni càide iyúwa Dios íimáaná. Dios idé icàlidaca nàawirináimi iríta:

--Pimáalàidacué nía cananeonái macáita. Picácué peedá náicha piacawéetúapináwa. Picácué pimàni wawàsi càì náapicha. Picácué piaca nàasu cuwáinái icàaluíniná --càita Dios ichùuliaté nalí quéwa càmita neebáida irí. Iná Dios ibànùu abéeri ángel* icàlidacaténá israelitanái* irí càmfínápiná quirínama Dios iyúudèeripiná náuèaca cananeonái nàasu cáli íichawa. Yái ángel* icàlidaca nalí

nacái Dios imàacáanápíná cananeonái nàyaca náapicha náalimáidacaténá naicáwa israelitanái*, asáisi israelitanái* neebáca Dios itàacái machacànita, éwita cananeonái náalimáidacáaníta nawènùadaca israelitanái* íiwitáise Dios íicha. Néese níái israelitanái* nadécaalí néemìa ángel* icàlidáaná nalí, yásí achúmaca nawàwa. Yá nanúa napìrawa yéená sacrificio* iyú Dios irí, Dios imàacacaténá iwàwawa nabáyawaná íicha.

Israelitanái* nàyaca mamáalàacata Israel* yàasu cáli íinata náapicha níái cananeonái ìyéeyéité quéechacáwa. Néese israelitanái* nawènùadaca náiwitáisewa Dios íicha àniwa. Yá nàaca cuwáinái icàaluíniná àniwa. Yá needáca cananeonái yèewíise nàacawéeyéipíná. Yá báawaca Dios íicáca náiwitáise àniwa. Yá imàacaca nàuwidenái imawèniaca nía. Iná israelitanái* isutáca Dios íicha iyúudàanápíná nía. Yá Dios ibànùà nalí abéeri náiwacalipíná iyúudàacaténá nía. Cáucaalícáwa náiwacali, yá israelitanái* nàaca Dios icàaluíniná. Yéetácaalíwa yái náiwacalimi, yásí israelitanái* nèepùacawa nàaca cuwáinái icàaluíniná àniwa. Càitaté namànica manùba yàawiría.

El Señor hace surgir caudillos

Jueces 3.7-5.31

Yái quéechéeri cáli mìnánái imawènièyéica israelitanái* íipidená Mesopotamia yàasu cáli. Yá Dios imàacaca namawèniaca israelitanái* yéewanápíná nàuwichàacawa nabáyawaná ìwalíisewa, nadécáiná nàaca cuwáinái icàaluíniná. Yái Mesopotamia yàasu cáli íiwacalíná icùaca israelitanái* ocho namanùbaca camuí. Néese nasutáca Dios iyúudàanápíná nía. Yá Dios ibànùaca nalí Otoniel, yái Caleb ìiriná, icùacaténá nía. Dios iyúudàaca Otoniel imàníiná úwi Mesopotamia yàasu cáli íiwacalíná yàasu

úwinái ípunita. Yá Otoniel yàasu úwinái namawèniaca nía. Néese Dios imàacaca Otoniel icùanápíná israelitanái* cuarenta camuí namanùbaca.

Idécaalí Otoniel yéetácawa, níái israelitanái* nawènuadaca náiwitáisewa Dios ícha àniwa. Yásí Dios imàacaca Moab yàasu cáli úwinái namawèniaca israelitanái*. Yái Moab íiwacalíná icùaca israelitanái* diez y ocho camuí namanùbaca. Néese níái israelitanái* nasutáca Dios iyúudàanápíná nía àniwa. Yásí Dios ibànua nalí abéeri náiwacalipíná ípidenéeri Aod inúacaténá yái Moab íiwacalíná, iyúudàacaténá nacái israelitanái* namawèniaca Moab yàasu úwinái. Néese níái israelitanái* nàyaca matuíbanáita ochenta camuí namanùbaca.

Aiba asìali iyúudàaca israelitanái* nacài ípidenéeri Samgar. Yá inúaca seiscientos namanùbaca filisteonái àicu cáiréeri ipùata iyú.

Idécaalí yéetácawa yái Aodmica, níái israelitanái* nawènuadaca náiwitáisewa Dios ícha àniwa. Yá Dios imàacaca cananeonái íiwacalíná imawèniaca nía. Yá icùaca nía cachàiníiri iyú. Yái cananeonái úwinái íiwacali ípidená Sísara. Yá yùuwichàidaca israelitanái* veinte camuí imanùbaca. Iná israelitanái* isutáca Dios àniwa iyúudàacaténá nía. Uái icuèchúaca israelitanái* uípidená Débora. Yá Dios ímaca ulí:

--Pimáida yái asìalica Baracca. Pichùulìa iwacáidáanápíná úwinái namànicaténá úwi Sísara yàasu úwi ípunita --ímaca yái Diosca Débora irí. Umàni càì quéwa cáalucani, yái Baracca. Yá íima ulí:

--Piacaalíwa wáapicha, yásí nùacawa numànica úwi --íima yái Baracca.

--Uwé. Quéwa, máinicáiná cáalu pía, Dios càmitanica imàaca pinúaca Sísara. Imàaquéeripíná abéechúa inanái inúacani --úmaca Barac irí. Néese Barac, Débora nacái

iwacáidaca israelitanái* úwinái. Yá namàni úwi náipunita níái cananeonái úwináica. Yá namawèniaca nía. Sísara ichúuliacawa quéwa náicha.

Néese Sísara yàanàa abéeri caplima néré, abéeri asialí quenitasàiri yàasu caplima ípidenéeri Heber. Níái quenitanái yàacawéeyéiná cananeonái, íná yéewa Sísara iyúunáidaca Heber icùanápínátáni. Yá yàanàaca néré ibàacaténáwa néré israelitanái* íicha. Níata quéwa quenitanáica, cayába naicáca Moisés yéenánáimi, Moiséscáináté yeedá nèewíise yàacawéetúapínáwa. Yái quenitasàiri Heber ibàlùada icapèemawa Israel* yàasu cáli íinata. Néese Sísara yàanàacaalí néré canácáwa néeni yái quenitasàiri, yàacawéetúa quéwa iya néeni uípidená Jael. Yá umáidaca Sísara iwàlùanápínáwa ucapèemalìculéwa. Yá ùaca ìira leche. Yá ubàacani caplima irìculé, càinide iyúwa uyúudàacani, quéwa uchìwáidacáita meedáni, uwàwacáiná uyúudàaca israelitanái*. Néese Sísara iimácaalícáwa, yá Jael utàtàaca isìripìni néeni àicu cáiréeri ipùata. Yá yéetácawa. Néese Barac yàanàa néré icutáca Sísara. Yá

Jael úasáidaca iicáca Sísara ichèecami. Càitaté israelitanái* úwinái imawèniaca cananeonái báawanama. Néese Débora Barac nacái nacántàaca abéeri canción càide iyúwa Dios iyúudaaná nía. Néese israelitanái* matuíbanáica nàyaca cuarenta camuí namanùbaca.

Dios llama a Gedeón

Jueces 6.1-8.29

Uétácaalítéwa úái Débora, yá israelitanái* nawènúada náiwitáisewa Dios ícha àniwa. Néese Dios imàacaca madianitanái namawèniaca israelitanái*. Yá nacùaca israelitanái* cachàiníiri iyú siete camuí namanùbaca. Níái madianitanái, nía nacái amalecitanái, áibanái wenàiwicanái nacái namáalàida israelitanái* ibànacale mamáalàacata, íná canáca israelitanái* irí nayáapíná. Néese níái israelitanái* nasutáca Dios iyúudàanápíná nía àniwa. Yá Dios iwàwalíiná nía iyúwa nadéena nawènúadaca náiwitáisewa Dios ícha, iyúwa nacái nàaná cuwáiná icàaluíniná. Néese Dios ibànua ángel* abéeri asìali irí ípidenéeri Gedeón. Yá ichùulia Gedeón imàníinápíná úwi madianitanái ípunita. Ichùulia Gedeón nacái imáalàidáanápíná yái altar* yáaniri imàníirica cuwáisàiri irí ípidenéeri Baal. Ichùulia Gedeón imàníinápíná áiba altar* Dios irípiná. Yá inúaca abéeri pacá yeemácaténá macáita iinámita sacrificio* iyú Dios irí, yàacaténá Dios icàaluíniná. Néese éwita Gedeón iwàwacáaníta imàni càide iyúwa Dios iwàwáaná, cáaluca iicáca yáaniriwa, yàcale mìnanaíwa nacái. Iná imáalàidaca cuwáisàiri Baal yàasu altar* táiyápi. Néese amalácaalí yàcale mìnanaí nadéca naicáca idéená imáalàidaca yái cuwáisàiri Baal yàasu

altar*. Yá nawàwa nanúaca Gedeón. Gedeón yáaniri quéwa íimaca nalí:

--Báisícaalí Dios yái cuwáisàiri Baalca, yásí idéeri yáalimá yùuwichàidaca yáara imáalàidéerica yàasu altar* --íimaca nalí. Iná càmita nanúa Gedeón.

Néese níai madianitanái, amalecitanái nacái, áibanái wenàiwicaca náapicha nàwacáidaca manùba úwinái. Yá naya-máacawa Israel* yàasu cáli íinata. Máiníiri Dios iyúu-dàaca Gedeón. Yái Gedeón ìwacáidaca manùba yàasu úwináiwa. Dios icàlidaca Gedeón irí quéwa máiní madécaná yàasu úwinái. Iná Gedeón imàacaca níai cáaluíyéi máiní nèepùacawa nacapèe néréwa. Quéwa máiní madécanáca quiríta yàasu úwinái. Iná Gedeón itéca yàasu úwináiwa únibàa néré nàiracaténá úni. Trescientos namanùbaca úwinái nàira nacáapi iyútawa úni. Macáita áibanái nàira nanùma iyútawa úni. Yá Dios icàlidaca Gedeón irí ichùulianápiná níai ìiréeyéi inùma iyútawa úni nèepùanápináwa nacapèe néréwa.

Níata trescientos namanùbaca meedá namàni úwi. Catácaalí nàwali, yá Gedeón yàaca macáita úwináí irí trompeta* béeriasi nacái catùà irìcuíri. Yá nàacawa mawiénita nàuwidenáí ìyacatáíwa. Néese Gedeón ipulìaca yàasu trompetawa*, néese macáita yàasu úwináí napulìaca nàasu trompeta* nacáíwa, yá nabacáca catùà nàasu béeriasi icànacaténá. Yá Gedeón yàasu úwináí néemíanicawa cachàini. Náima néemíanicawa:

--¡Dios, Gedeón yáapicha imawènièyéipinácuéca pía!
 --náimaca néemíanicawa. Yá trescientos namanùbaca israelitanáí* úwináí nabàlùacawa meedá mawiénita nàuwidenáí ìyacatáí iríwa. Néese macáita nàuwidenáí máini cáaluca nía. Yá nadàba napéliaca níawáacata meedá. Yá napiacawa náicha. Néese áibanáí israelitanáí* úwináí napiacawa náami nanúacaténá nía. Gedeón yàasu úwináí nabàlùacawa meedá. Napulìacáita trompeta* meedá. Aibanáí israelitanáí* úwináí nacùà madianitanáí nachàbacatáipi-náwa Jordán inanábàa iwaliabàa. Yá nanúaca madécaná

madianitanái úwinái. Nanúa nacái níái pucháiba madianita íiwacanánái. Néese Gedeón itéca yàasu trescientos namanùbaca úwináíwa abéemaalé inanábàa Jordán, yá náibàaca áiba pucháiba madianitanái íiwacanánái. Yá Gedeónnái inúaca nía. Néese Gedeón idécaalí imawèniaca níái madianitanáica, yásí israelitanái* nawàwa Gedeón nacuèrinápiná. Néese Gedeón íima nalí quéwa:

--Càmitacué picuèrinápiná núa, abéericata Dios icùacuéca pía --íimaca nalí yái Gedeónca. Néese Gedeón isutáca náicha nàanápiná irí yùuwíisasi oroíyéi nadé needáca madianitanái íichami. Yá israelitanái* nàaca irí yùuwíisasi oro. Yá imàni abéeri camisa nacáiri oro íicha càide iyúwa sacerdotenái* idènièri. Néese Dios imàacaca israelitanái* nàyaca matuíbanáita cuarenta namanùbaca camuí àta Gedeón yéetácatálétawa. Canácaalí Gedeónmi, yá israelitanái* yàaca Gedeónmi yàasu camisa nacáiri oroírimi icàaluíniná. Yá nawènuadaca náiwitáisewa Dios íicha àniwa.

Dios envía a otros caudillos

Jueces 9.30-12.15

Gedeón idènià setenta namanùbaca yéenibenáíwa asíanái manùbacáiná yàacawéetúanáíwa. Idènià nacái ìiriwa íipidenéeri Abimelec áiba yàacawéetúa yáapichawa ìyéechúa Siquem iyàcalená néeni. Yéetácadénáamiwa Gedeónmica, níai israelitanái* nadàba nàaca cuwáinái icàaluíniná. Néese Gedeón ìirimi Abimelec yàacawa Siquem iyàcalená néré yáatúa iyàcatái. Yá Abimelec itàaní Siquem iyàcalená minanái yáapicha. Isutáca namàníinápiná nacuèrinápináni. Néese ìwacáidaca yàasu wenàiwicanáíwa. Yá nàaca nanúaca nía Abimelec yéenánáimi macáita níái Gedeón yéenibenáimi, sesenta y nueve namanùbaca. Abéerita meedá ibàacawa

náicha ípidenéeri Jotam. Yá ichúuliacawa náicha. Néese Jotam yàacawa mawiénita Siquem iyàcalená irí. Yá yéemíancáwá nalí:

--Pía Siquem mìnánái. Pidécué pimàni báawéeri núanirínáimi irí. Nusutáca Dios yùuwichàidáanápínacué pía, Abimelec, Siquem iyàcalená mìnánái nacáíwa --íimaca Jotamca.

Néese máisiba camuí idénáami, yá Dios imàacaca Siquem iyàcalená mìnánái napéliaca Abimelecnái ípunita. Yá Abimelecnái imawèniaca nía, yá neemáca nayàcalemí, neemáca mil namanùbaca wenàiwica ibèeyéicawa manuírí caplirìcu, níái Siquem mìnánáimica. Néese cáwá Abimelec itéca yàasu úwináíwa áiba yàcale néré imànicaténá úwínáipunita. Napéliacaalícáwá cáaléeri capli itéese, yásí abéechúa inanái ucalàida capli ínatáise íba manuírí Abimelec íiwita ìwali. Yásí yéetácawa. Càitaté Dios yéemíaca Jotam isutáaná íicha yùuwichàidáanápíná Abimelecnái.

Abimelec yéetácadénáamiwa, Dios imàacaca Tola náíwacalipíná. Yá icùaca israelitanái* veintitres namanùbaca camuí. Néese Jair icùaca nía veintidos namanùbaca camuí quiríta.

Néese filisteonái, amonitanái nacái namawèniaca israelitanái* àniwa. Yá nacùaca israelitanái* cachàiníiri iyú diez y ocho namanùbaca camuí. Yá nàuwichàidaca israelitanái* mamáalàacata. Dios imàacaca israelitanái* yùuwichàacawa nadécáiná nàaca cuwáináí icàaluíniná àniwa. Néese israelitanái* isutácaalí Dios iyúudàanápíná nía, Dios íimaca nalí:

--Pisutácué plasu cuwáináí íichawa náalimácaalícué nayúudàaca pía --íimaca nalí yái Diosca. Néese israelitanái* namàacaca náichawa yái iyúwa nàaná cuwáináí icàaluíniná. Yásí Dios iyúudàaca nía àniwa. Iyaté abéeri

úwi cayábéeri yáaliméeri imànica úwi ípidenéeri Jefté. Yéénánái càmita cayába naicácani, máaléquéechúa ìiricáináni, úái abéechúa inanái iduìca asìanái napáyáidacaténá úa. Néese amonitanái namànicaalí úwi israelitanái* ípunita, yá Jefté yéénánái nasutáca ícha náiwacalipiná níái israelitanái* úwináica. Nacàlidaca nacái irí imawèniacaalí níái nàuwidenái, yásí namàacaca icùaca nía. Jefté iwàwa imàni càì, yá ibànù abéeri tàacáisi amonitanái íiwacalíná irí. Isutáca yéemìawa cáná yéewaná namànica úwi israelitanái* ípunita. Yái amonitanái íiwacalíná ibànùaca Jefté irí tàacáisi. Yá íima irí:

--Wamàni úwi israelitanái* náipunita nadécáináté needáca wáicha wàasu cáli --íimaca Jefté irí. Jefté icàlidaca nalí israelitanái* càmita nadé needáca náicha cáli. Yá amonitanái íiwacalíná càmita yeebá. Yá imànica úwi israelitanái* náipunita mamáalàacata. Yá Dios iyúudàaca Jefté yàasu úwinái imawèniaca níái amonitanáica.

Calúaca níái Efraín itaquénáinámica Jefté yáapicha càmicáiná idé imáidaca nía napélianápiná amonitanái ípunita. Iná Manasés itaquénáinámi, níái Jefté yéénánái, napélicia Efraín itaquénáinámi ípunita. Yá cuarenta y dos mil asìanái Efraín itaquénáinámi yéetácawa. Yái Jefté icùaca israelitanái* seis namanùbaca camuí.

Jefté idénáami, yá Ibzán icùaca Israel* yàasu cáli siete namanùbaca camuí. Néese Elón icùaca nía diez namanùbaca camuí àniwa. Néese Abdón icùaca nía àniwa ocho namanùbaca camuí.

Sansón libera a Israel de los filisteos

Jueces 13-16

Yéetácadénáamiwa Abdónmìca, yásí israelitanái* nawènuadaca náiwitáisewa Dios ícha àniwa. Yásí Dios

imàacaca filisteonái namawèniaca nía. Yásí filisteonái icùaca nía àniwa. Abéeri èeri Dios ibànùà yàasu ángelwa* abéechúa israelita* yàatalé, cà míchúata yáalimá udé-
cucawa. Yá ángel* íimaca ulí:

--Dios imàaquéeripiná quéenibeca pía. Yèeripiná piri abéeri piiri. Picá piira uva* ituní, ìiracalési ipuíri nacái, yái piiripiná íibaidéeripiná Dios irípiná nazareo* iyú, àta yéetáatalétawa. Picá pidalúa íiwita ibáiná. Béericaalí piiri, yá ipélia filisteonái íipunita --íimaca ulí yái ángelca*. Idécaalí yàacawa uícha, yá ucàlidaca ùacawéeri iríwa iináwaná. Néese Dios yèepùà ibànùà yàasu ángelwa* àniwa nàatalé. Yá ángel* icàlidaca nalí macáita àniwa yéewanápiná ùacawéeri yeebáidaca. Néese yá umusúada abéeri quirasi asiali. Yá umànica íipidená Sansón. Yá Dios iyúudàacani. Máiní cachàiníiri-
cani, áiba wenàiwicanái íicha. Inúa madécaaná filisteonái úwinái. Yá yeemá nabànacale nacái. Yá Sansón icùaca

Israel* yàasu cáli veinte namanùbaca camuí. Sansón quéwa máini cáinináca iicáca inanái filisteonái cayábéeyéi iicácanáwa. Yá nawènuadaca Sansón íiwitáise Dios iicha. Iná yéewa càmita Sansón yeebáida machacànita Dios itàacái.

Máini filisteonái nawàwa nanúaca Sansón. Yá nasutáca Sansón yáalani ípidenéechúa Dalila abéechúa filisteo, usutáanápina uémíawa Sansón, cáná yéewaná máini cachàiníricani, yái Sansónca. Ucàlidacaalítá nalíni, yásí nèeripinátá ulí manùba platatá. Dalila càmfíchúa báisi cáininá uicáca Sansón. Néese usutáca uémíawa cáiwíiri iyúni, cáná yéewaná máini cachàiníricani. Yá Sansón ichiwáidaca úa. Yá íima ulí:

--Pidacùacaalítá núa siete namanùbaca cumàlicuni demápu inùmacái iyú, yásí machawàacaca núatá càide iyúwa áiba asíanái iyáaná --íimaca ulí ichiwacáita quéwa meedá. Néese Dalila umáida filisteonái natéenápina ulí cumàlicuni demápu inùmacái. Yá nabàacawa ucapèricu udacùacaalícáwa Sansón. Néese úuma Sansón irí:

--;Filisteonáica níara! --úumaca irí. Yásí Sansón imadáca íichawa cumàlicuni demápu inùmacáica máulenéri iyúta. Néese áibaalí àniwa Dalila usutáca uémíawa íicha mamáalàacata. Yá úumaca irí:

--Pichiwáidasica núa. Picàlida nulí báisíiri iyú cáná yéewaná cachàinica pía --úumaca irí. Néese yá Sansón ichiwáidaca úa àniwa. Yá íima ulí:

--Pidacùacaalí núa manuíri ibàpisi iyú wàlisàitá, yásí machawàacaca núatá càide iyúwa áiba asialítá --íimaca ulí, icàlidaca ichiwawa. Néese filisteonái ibàacaalícáwawa ucapèricu, yá udacùaca Sansón manuíri ibàpisi wàlisài iyú. Néese úuma irí:

--;Filisteonáica níara! --úumaca irí. Yásí Sansón imadáidacatéta íichawa ibàpiwa manuírìmica. Néese usutáca

uémìawa àniwani. Yá imànica ulí ichìwawa àniwa. Yá íima ulí:

--Piyàacaalítá nuíwita ibáiná hilo yèewiré dàalanama àicu iwéré, pitàtàa dàalanama cáli iwéreni, yásí macha-wàacaca núatá càide iyúwa áiba asìali iyáanátá --íimaca ulí, icàlidaca ichìwawa. Yá idécaalí iimáca íichawa, yásí umànica càì càide iyúwa icàlidáaná ulí. Néese filisteonái nawàlùacaalíwa náibàacaténátáni, yásí Sansón imichàacaté-tawa, iwasàaca íiwita ibáináwa cachàiníiri iyú, yá yàacawa náicha. Aibaalítàacáwa usutáca uémìawa íicha àniwa. Yá úuma irí:

--¡Cachìwéeri pía! Càmita báisí cáinináca piicáca núa. Cáininácaalí piicáca núatá, yásí picàlidaca nulí báisíiri iyútáni --úumaca irí. Yá usàiwicaca irí wawàsi mamáalàacata àta maséecataléta iwàwa. Yásí icàlidaca ulí báisíiri iyúni. Iima ulí:

--Núata máiní cachàiníiri Dioscáináté imáidaca nuíбайдáanápíná irí ipíchacáwa numusúacawa nuicáca èeri. Idécaté imáidaca núa ipíchawáise asáica núa. Canácatáita nadalúa nuíwita ibáiná. Pidalúacaalítá nuícha nuíwita ibáinátá, yá càicata núatá càide iyúwa áibanái asianái iyáanátá --íimaca ulí àniwa.

Néese umáida filisteonái àniwa. Yá umàacaca Sansón iimáca. Yá áiba asìali yàanàa ibàacanéri iyú, yá idalúaca macáita Sansón íiwita ibáiná. Yá ucawáidacani. Uuma irí:

--¡Filisteonáica níara! --úumaca irí. Néese Sansón imichàacawa càmita quéwa yáalíawa Dios idéená yàacawa íicha. Yásí filisteonái náibàacani. Yá namusúadaca ituí, nadacùa nacái cadena iyúni. Yá natéca nàasu cáli néréwani. Yá náucaca cárcel irìculéni, namàaca nacái yùulùaca nàasu ituíná.

Iyacaalícáwa Sansón cárcel irìculé, yá íiwita ibáiná idàbaca idàwinàacawa àniwa. Aibaalí níái filisteonái namàni fiesta manuíri nàasu cuwáisàiri irípináwa. Yá nàanàidaca Sansón nàasu fiesta irìcuwa náicáanícaténá iquíniná. Abéeri sumài itéca Sansón icáapi ìwali templo* irìcu, yái manuíri capìi néré namànicatái fiesta nàasu cuwáisàiri iríwa. Néese Sansón íima sumài irí:

--Pitéca núa manuínaméeyéi àicu néré. Nuwàwa nuyamáidaca núawa nàwali, níái àicu manuínaméeyéica namàníyeyéi ìwali capìi --íimaca sumài irí. Yá sumài itéca néréni. Macáita níái filisteonái íiwacanánái ìyaca capìirìcu, áibanái manùbéeyéi asianái, inanái nacái. Nàyaca nacái tres mil namanùbaca wenàiwica yáawinéeyéicawa capìi íinata. Néese Sansón isutáca Dios néré iyúudàanápíná quiríta abéerita àniwani. Sansón ibàlùawa pucháiba àicu yèewi. Yá idunùaca níái àicuca, yá iwesíaca nía. Yá yúuwàacawa canánama yái capìimica. Néetácawa

manùbéeyéi iyéeyéica capìirìcu, capìi íinata nacái. Sansón yéetácawa nacái, idé quéwa inúaca yáté èerica manùbawanái wenàiwica náicha níái idéeyéi inúaca cáucaalítécáwani.

La historia de Rut

Rut 1-4

Canácaalítécáwa rey* icuèri Israel* yàasu cáli, yá máini máapicái néré. Néese abéeri Judá itaquéerimi íipidenéeri Elimelec yàacawa Israel* yàasu cáli íicha iyacáténá Moab yàasu cáli íinata. Itéca yáapichawa yàacawéetúawa uípidená Neomí. Itéca nacái yéenibewa náipidená Mahlón, Quelión áiba. Néese Elimelec yéetácawa Moab yàasu cáli néré. Yéenibe needá nàacawéeyéipináwa moabita inanái. Mahlón yeedáca Rut yàacawéetúapináwa. Quelión yeedáca Orfa yàacawéetúapináwa. Néese Mahlón, Quelión nacái néetácawa Neomí íicha. Yá máini achúma uwàwa. Néese

uémíaca imáalàanácawa máapicáica Israel* yàasu cáli néré àniwa. Yá uínáidacawa uèpúanápináwa Israel* yàasu cáli néré àniwa. Néese úuma uìnìrunái iríwa:

--Pèepùacuéwa péenánái néréwa àniwa, picásàacaténáwa àniwa néré --úumaca nalí.

--Uwé. Yáca nuèpùacawéera --úumaca úái Orfaca. Néese úái Rutca uwàwa ùacawa Neomí yáapicha. Yá Rut úuma ulí:

--Nùacawa píapicha. Nùyaca píapichájá jalénácaalí pìyájá. Níájái péenánaica nuíquéeyéi càide iyúwa nuicáaná nuénánái. Nuèripiná nacái Dios icàaluíniná càide iyúwa pìyáaná --úumaca úái Rutca. Càita Neomí umàacaca Rut yèepùacawa úapicha uyàcale Belén néréwa.

Nàanàacaalí Belén néré, níái wenàiwica nadàbaca needáca nabànacalewa ícha ituíná. Néese Rut úuma Neomí irí:

--¿Cayábasica nùacawa náami níái yeedéeyéica ituíná nuedácaténá ituéricawa cáli iwéré? --úumaca Neomí irí.

--Uwé --úumaca ulí, israelitanái* íwítáiseccióná

namàacaca catúulécanéeyéi needáca ituéricawa náami níái yeedéeyéica ituíná. Néese Rut ùacawa uedácaténá ituéricawa. Yá uwàlùacawa abéeri càasuíri yàasu yàalu irìculé. Yái càasuíri ípidená Booz. Yái Booz Rut yàacawéeri yéenasàirinámi. Booz iicácaalí uedáca ituínáca, yá isutáca yéemiawa nía yàasu wenàiwicawa uináwaná ìwali. Yá catúulécaná iicáca úa, íná yéewa íma ulí:

--Mamáalàacata peedáca ituínáca abéerita nùasu yàalu irìculé --ímaca ulí. Néese yá úuma irí:

--¿Cánásica piicá nupùalé? Càmfichúa israelita* núa --úmaca irí.

--Nudécáiná nuémíaca piináwaná, pidéená pimànica cayábéeri núatúaná irí. Dios imàníiripiná pirí cayábéeri peebáidacáiná itàacái --ímaca ulí. Néese Booz yàaca uyáapiná. Néese yá ichùulia nacái yàasu wenàiwicawa namàacáanápiná itúacawa ulípiná ituínási. Yásí yáté

èerica Rut idéca yeedáca manùba ituíná utécaténá Noemí icapèe néréni.

Casíimáica Neomí uwàwa uémìacaalí Rut uwàlùanáwa Booz yàasu yàalu néré. Yá uchùulia uwàlùanápináwa néré mamáalàacata. Neomí uwàwa Booz yeedáca Rut yàacawéetúapínáwa ìsraelitanáí* íiwitáiseccióná íimáaná méenibecaalí yéetácawa, yá iwàwacutá yéenasàiriná yeedáca úa àniwa yàacawéetúami yàacawéetúapíná àniwa. Iná Noemí ubànù Rut ùacawa usutáca Booz ícha yeedáanápíná úa yàacawéetúapínáwa. Néese Booz ímaca ulí:

--Nuwàwéeri quéwa iyaca áiba placawéerimi yéenasàiriná. Iwàwacutá wasutáca wéemìawa quéechani --ímaca ulí. Néese Booz yàaca Rut iri ituínási utécaténá Noemí iríni. Yá ibànù Rut uèpùacawa ucapèe néréwa. Néese yáta èeri Booz yàacawa yàcale iwáiná inùma néré. Yá icùaca yái Mahlón yéenasàirinámi ichàbacawa néré. Yá yàanàacani. Yá isutáca yéemìawa ícha iwàwacaalí iwèniaca Mahlónmi yàasu cáli yàalupíná, iwàwacaalí nacái yeedáca Rut yàacawéetúapínáwa. Càmita iwàwa càì íná Booz iwèniaca yái cáli yeedáca nacái Rut yàacawéetúapínáwa. Néese áiba camuí àniwa, Rut umusúadaca uiriwa. Namàacaca ípidená Obed.

Ewita Booz ìiricáanítani, yá náimaca ìwali Mahlónmi ìiricani, méenibecáiná yéetácawa yái Mahlónmica. Máini casíimáica Neomí uicáca utaquéeriwa. Yá ucùacani cayábéeri iyú. Casíimáica nacái macáita inanái Belén iyàcalená mìnanáí inanái, Dioscáiná idéca yàaca Noemí irí abéeri sumài. Yá béerumíinacaalí úa, yásí yái sumàica icùaca íiruwa Noemíwa. Néese béericaalí yái Obed, yásí idènià ìiriwa íipidená Isaí. Yái Isaí David yáaniri. Yái David béericaalí, yá icùaca israelitanái*.

El Señor llama a Samuel

I Samuel 1-3

Iyaté abéeri asìali íipidenéeri Elcana. Iyaca Efraín itaquénáinámi yàasu cáli íinata. Yái Elcana idènià pucháiba yàacawéetúanáiwa. Abéechúa uípidená Ana, méenibéechúa quéwa. Iná áiba yàacawéetúa uicáaníca Ana iquíniná méenibecáiná úa meedá. Yásí máini achúma uwàwa úái Anaca. Macái camuí Elcana itéca yéenanáiwa canánama Dios icapèema néré Silo iyàcalená iriculé. Yàacawa néré inúacaténá ipìrawa sacrificio* iyú yàacaténá Dios icàaluíniná. Abéeri camuí nàyacaalí néré, Ana ùaca usutáca Dios capliima inúma néré. Usutáca néré Dios yàanápíná ulí uìripínáwa. Yá úuma Dios irí:

--Pìacaalí nulí nuìripíná, yásí numàacaca píríni, íibaidéeripíná pírí macái èeritájá àta yéetacatalétawájá --úumacaté càì Dios irí. Néese áiba èeri Elcana yèepùacawa icapèe néréwa yéenanái yáapichawa. Néese áibaalí yásí udéricuca úái Anaca. Yásí umusúadaca uíchawa abéeri sumài. Yá namànica íipidená Samuel.

Càmicaalíté Samuel ìira quirínama ìinisi, yátésí yáatúa itéca Dios icapèema néréni. Yá utéca Elí yàataléni. Sacerdotenái* íiwacalica yái Elíca. Yá úuma irí:

--Yáara sumàiquéi nusutéerité Dios ícha. Siùcade yá numàacaca chátani íbaidacaténá Dios irí --úumaca Elí irí. Néese Ana yàaca Dios irí cayábéeri ucántàa nacái casímáiri iyú Dios irí, idécáiná yéemiaca iyúwa usutáná ícha. Néese macáita Elcana yéenanái nèepùacawa nacapèe néréwa, abéerita Samuel iyamáacawa Elí yàatana. Macái camuí imanùbaca Samuel yáatúa yàanàaca Elcana yáapicha nanúacaténá napìrawa sacrificio* iyú Dioscaténá imàaca iwàwawa nabáyawaná ícha. Yá Ana itéca Samuel irí wàlisài ibàlepiná. Néese, Dios imànica Ana irí cayábéeri, imàacaca quéenibeca úa àniwa. Yásí udènià uénibewa, máisiba aslanái, pucháiba inanái nacái.

Yái sacerdotenái* íiwacali ípidenéeri Elí, idènià pucháiba yéenibewa ípidenéeyéi Ofni, áiba ípidená Finees. Càmiyeyí yeebáida Dios itàacái. Israelitanái* itécaalíté napìrawa nanúacaténá sacrificio* iyúni, nabáyawaná ìwaliwa, yá Ofni, Finees nacái càmita nacua àta neemáataléta iséemi Dios irí, néeni, nachùulà wenàiwica nàanápíná sacerdotenái* nàasu yéená iráirita. Namàni nacái áiba báawéeri néeni. Nadulca níái inanái itunuéyeyí Dios icapèemà ibàacháwalená. Yásí Elí yàalàaca nía cachàiníiri iyú, nadécáiná namànica báawéeri, quéwa

càmita neebá náaniri isànwà. Samuel quéwa càmita imàni càide iyúwa nàyaaná. Máiní iwàwa imànica càide iyúwa Dios iwàwáaná.

Aibaalíté abéeri profeta* yàanàa Elí yàatalé. Yáta íma irí Dios inùmalìcuíse. Yá íma irí:

--Dios imáalàidéeripiná péenánáicawa càmicáiná pidé piùwichàidaca péenibenái. Namàni báawéeri mamáalàacata. Càmita neebáida Dios itàacái --ímaca Elí irí. Néese profeta* yèepùà ímaca irí àniwa:

--Níái pucháiba péenibeca yéetéeyéipináwa abéeri èeriricutájá. Néenisica píalíawájá nucàlidáaná pírí báisfiri iyú Dios inùmalìcuíseni --ímaca Elí irí.

Abéeri catá béerisíamicaalíté yái Elí, Samuel iimáca iyaca Dios icapèricu, yá yéemia abéeri tàacáisi imáidacani ípidená iyúwani. Néeni, iyúunáidaca Elí imáidacani, íná yéewa ipiàcawa Elí yàatalé. Yá ímaca Elí irí:

--Nùyacata nùyaca, ¿càiná piwàwa numànica pirí?
--íima yái Samuelca.

--Canácata nuwàwéeri. Càmita numáidata pía --íima yái Elíca. Yá Samuel yèpùacawa aléi iimácatáica iyaca. Néese yèpùà yéemìaca ípidenáwa àniwa. Quéwa Elí càmita imáidani. Néese máisibàawiría Samuel yàacawa Elí yàatalé, Elí íima Samuel irí:

--Càmita numáidata pía. Diostasica imáida pía. Pèepùà aléera piimácatáica pìyaca. Dioscaalí imáida pía àniwa, yásí píimacá iríwa: "Nuíwacali, pitàaní núapicha, nuemìaca nùyaca pisàna", càì píima irí --càicaté Elí íimaca Samuel irí. Néese Samuel yèpùacawa aléi iimácatáicanama. Yá yèpùà Dios imáidacani. Yá Samuel íimaca irí càide iyúwa Elí íimáaná irí. Yá Dios icàlidaca Samuel irí macáita nàwali níái Elí yéenánaica, iyúwa nacái Dios imáalàidáanápiná nía. Néese Dios íimaca Samuel irí:

--Pìa picàlidaca macáita Elí iríni. Picàlida iríni numáalàidáanápiná macáita níái yéenibeca, Elí idécáiná yáalíacawa nàwali namáníiná báawéeri quéwa canácatáita yùuwichàida nía --íimaca yái Diosca.

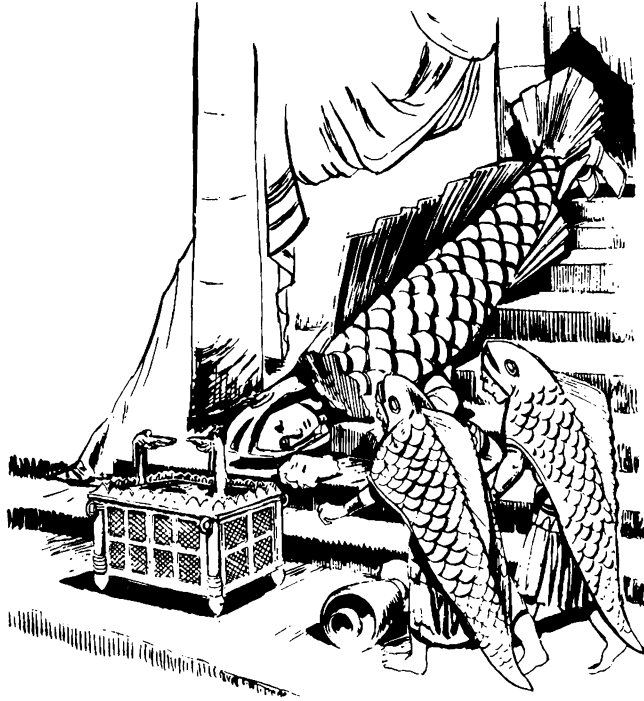
Amalácaalí irí, yá cáalu Samuel icàlidaca Elí iríni, yái iyúwa Dios íimáaná irí. Elí quéwa iwàwa Samuel icàlidaca irí macáita iyúwa yéemianá Dios íima irí. Idécaalí yéemìaca, yá Elí íimaca Samuel irí:

--Dios yùuwichàidéeripiná níái cabáyanéeyéica
--íimaca yái Elíca.

Béericaalí yái Samuelca, Dios icàlidaca Samuel irí manùba wawàsi iyáanápiná napíchalécáwa. Néese Samuel icàlidaca israelitanái* iríni. Macáita iyáaná càide iyúwa Dios íimáaná Samuel irí. Iná yéewa macáita israelitanái* náalíacawa Samuel iináwaná iwali, Dios idéená imàacaca profetacani* yái Samuelca, itàaníiri Dios inùmalìcuíse.

Aibaalí filisteonái iwacáidaca nàasu úwináiwá napé-
liacaténá israelitanái* ípunita. Israelitanái* nacái
nàwacáida nàasu úwináiwá. Yái quéechéerité èerica namàni-
caalíté úwi, yásí filisteonái imawèniaca nía. Iná yéewa
israelitanái* náináidacawa natécaténá Dios yàasu yàalu-
báiná mabáyawanéeri icapèema íchawa. Nawàwa natéca
náapichawani nèepùacaalí namàni úwi àniwa. Nayúunáida
nadé náalimá namawèniaca filisteonáitá iyacaalí náapicha-
tá Dios yàasu yàalubáináca. Yá nabànùaca asianái Silo
iyàcalená néré needácaténá néese Dios yàasu yàalubáiná.
Níái Elí yéenibe pucháiba sacerdotenái* nàacawa Dios
yàasu yàalubáiná yáapicha. Néese filisteonái namànica
áiba úwicái àniwa israelitanái* ípunita. Yásí namawè-
niaca israelitanái* báawanama. Nanúa treinta mil namanù-
baca úwinái israelitanáimi*. Nanúa nacái níái Elí yéenibe
pucháibamica. Namèlùda náichani, yái Dios yàasu yàalubái-
ná mabáyawanéerimica. Néese Elí yéemiacaalí yàalubáiná
iináwaná namèlùdánáca náichawani, yá isicúata icalùada-
cawa, yá yúuwàaca iriàcawa yàalubái íinatáisewa iyéerica
Dios icapèema inuma néré. Yá ibaquíaca icanápi yáapimi-
cawa. Yáta yéetácawa yái Elímica, béerisiámicáináni,
máini walíbéeri nacáini. Idé icùaca Israel* yàasu cáli
cuarenta namanùbaca camuí.

Níái filisteonái natéca nayàcale néréwa Dios yàasu
yàalubáiná mabáyawanéeri. Yá nawàlùadaca yàalubáiná nàasu
templo* iriculéwa, yái nàasu cuwáisàiri yéenáiwaná
iyacatalécawa, yái cuwáisàiri yéenáiwaná namànírica íba
íicha nàasu ídolopináwa* nasutéeripiná níawawa íicha.
Amalácaalí àniwa yá naicáca nàasu cuwáisàiri yúuwàacawa
iriàcawa yàasu wawàsitawa cáminá. Yá nèepùa nabàlùadaca

machacànírìta àniwani. Néese áiba mapisái àniwa, yá
 nèepùà naicáca àniwani, yá yúuwèerita irìacawa àniwa,
 quéwa cuwáisàiri yéenáiwana íiwita, icáapi nacái nadéca
 nabaquíacawa iiná íchawa. Níái filisteonái nadàbaca
 nàuwichàacawa cháunási iyú. Manùba nacái írinái ìyaca
 nacapèericu, Dioscáiná imàacaté nalí báawéeri yùuwichà-
 dacaténaté nía nadèniacáinaté yàasu yàalubáiná mabáyawa-
 néeri nàasu cáli íinatawa. Néese nabànùà yái yàalubáiná
 áiba yàcalericulé. Néese níái yàcale mìnanaí nàuwichà-
 cawa cháunási iyú. Iná nèepùacawa nabànùacani áiba yàcale
 irìculé àniwa. Yá níái àniwa nèepùà nàuwichàacawa
 cháunási iyú àniwa. Yásí nasutáca néemiawa níái nàasu
 sacerdotenáíwa*, níái nacái nàasu iwicùlidéeyeicawa,
 náalíacaténáwa càinápinácaalí namàni yàalubáiná irí.
 Yásí nàalàaca nía naliadáanápíná carretón* achúmèeri
 íinatani, yái yàalubáináca. Yá nadacùaca pucháiba pacá
 itéeyéipíná yái carretón* nabànùacaténá yàalubáiná, oro
 cawèníri yáapicha Israel* yàasu cáli nérépiná, yéewaná-

piná càmita quirínama Dios yùuwichàida nía, yái Dios israelitanái* yèeri icàaluíniná. Yá namàacaca pacánái itéca yái carretón* alénácaalí nawàwa nàacawa. Yá nàacawa machacàníirita níái pacáca. Yá nàanàaca abéeri yàcale israelitanái* iyàcale. Inaté yéewa filisteonái idé yáalíacawa Dios yùuwichàidáanaté nía yàasu yàalubáiná ìwalísewa.

Yá pacánái iwàlùacawa aléi abéeri israelitanái* iyàcale, sacerdotenái* iyacataléca. Níái yàcale mìnánái naicácaalí carretón* itéca yái Dios yàasu yàalubáiná mabáyawanéeri, yásí casíimáica nawàwa. Yá nanúaca níái pacáca sacrificio* iyú nàacaténá Dios irí cayábéeri. Yá nabàcáidaca yái carretón* neemáanápíná Dios irí pacá iinámi. Yá naliadaca yái oro cawèníiri íba ínata mawiénita yái yeemácatáicani. Aibanái yàcale mìnánái naicáidaca Dios yàasu yàalubáiná irìculé. Yá báawaca Dios iicáca yái namáníirica, yásí néetámicawa. Yá achúmaca nawàwa níái néenánáica, yá nawàwa nabànùaca yái yàalubáiná áiba yàcalerìculé. Yá nasutáca náicha wawàsi níái Quiriatjearim iyàcalená mìnánái natécaténá náichani. Yásí natéca náicha yái Dios yàasu yàalubáináca. Yásí nadèniaca nayàcale néréwani veinte namanùbaca camuí.

Yéetácadenáamiwa yái Elímica, yásí Samuel icùaca Israel* yàasu cáli. Yá iyaca Ramá iyàcalená irìcu. Camuí imanùbaca Samuel ipáchiaca máisiba yàcalerìcubàa yéemia-caténá naináwaná, níái iwàwéeyéica nacháawàaca áibanái iináwaná iwali. Néese veinte namanùbaca camuí idénáami íicha yái èeri Dios yàasu yàalubáiná yèepùacatáiwa Israel* yàasu cáli néré àniwa, yásí israelitanái* càmita quirínama nawàwa nàaca cuwáináí yéenáiwaná icàaluíniná. Yásí nawènùadaca náiwitáisewa Dios irí àniwa. Néese Samuel ichùuliaca macáita israelitanái* yàacawa Mizpa iyàcalená irìculé. Yá néré nacàlidaca macáita Dios irí yái báawéerica namáníirimica. Yá achúmaca nawàwa nabáya-

waná ìwaliwa. Nàyacaalí néré níái filisteonái nàwacáida nàasu úwináíwa namànicaténá úwicái israelitanái* íipunita àniwa. Néese níái israelitanái* néemìacaalí filisteonái iináwaná nàanàaca namànicaténá úwicái, yá cáaluca níái israelitanái*. Nasutáca Samuel ícha isutáanápíná nalí Dios. Yá Samuel isutáca nalí Dios. Yá inúa nacái abéeri oveja* ìiri sacrificio* iyú yeemácaténá macáita Dios iríni. Yásí Dios yéemìaca yái isutáanáca. Yá imàacaca énu isàna nacáiri filisteonái íiwicáulé, yásí cáaluca níái filisteonáica. Néese israelitanái* yàasu úwinái napiacawa náami. Yá nanúaca madécaná filisteonái yàasu úwináimi. Níái filisteonái yásí nayamáacawa nayàcale néréwa, càmita nawàwa namàni quirínama úwicái.

Samuel consagra a Saúl rey de Israel

I Samuel 9.1-13.2

Béericaalí Samuel, yá imàacaca pucháiba yéenibewa icùaca israelitanái* yàasu cáli. Quéwa càmfíyéi imàni cayábéerita càide iyúwa náaniri imànfíná. Namàni quéwa cayábéeri nalí níái ipáyáidéeyéica nalí plata. Iná yéewa níái israelitanái* íiwacanánáica yàanàa Samuel yàatalé. Yá nasutáca Samuel ícha wawàsi icutáanápíná abéeri asìali icuèripíná nía iyúwa rey*. Càmita quéwa Samuel iwàwa imàni càì. Yá isutáca Dios yáalíacaténáwa càinà-caalí Dios iwàwa. Néese Dios íima Samuel irí:

--Pìa picutáca abéeri asìali. Níái israelitanái* càmita nawàwa nucùaca nía iyúwa Náiwacali. Aibaalítàacáwa rey* yeedácaalí náicha plata, ichùulìa nacái náibaidaáná-piná, yásí nàuwichàacawa báawanama. Yá achúma nawàwa rey* ìwalíise, quéwa càmita nadé náalimá náucaca náichawa quirínamájáni, yái reyca* --íimaca yái Diosca. Yá Samuel icàlidaca nalí yái iyúwa Dios icàlidáaná irí. Càmita

quéwa neebá isàna. Máiní nawàwa rey* nacuèrinápiná nía càide iyúwa rey* icùaná áiba cáli mìnanáí.

Néese Dios ichùulia Samuel icutáca nàasu reypina*. Yá íimaca Samuel irí:

--Táwicha iyúwata èeri idecuní siùca, nubànua píri abéeri asìali Benjamín itaquéerimiwa. Yá piucùaca íiwita ìwali aceituna* iséená píasáidacaténá irí icùanápiná Israel* itaquénáimi. Yásí iwasàaca israelitanáí* nàuwidenáí íichawa, níái filisteonáica --íimaca yái Diosca. Néese áiba èeri àniwa abéeri asìali yàanàa Samuel yàatalé isutácáténá Samuel nàwali níái yáaniri yúuquéeyéicawa ipìranáí burronáica. Yá Dios íimaca Samuel irí:

--Yáara asìalica icuèripiná Israel* itaquénáimi --íimaca yái Diosca. Yái asìali íipidená Saúl. Néese Samuel íima Saúl irí:

--Aibanáí idéca yàanàaca níái píaniri yúuquéeyéicawa ipìranáí burronáimica. Pìawa piyacaténá núapicha siùcade. Namàni culto nàacaténá Dios irí cayábéeri --íimaca yái Samuelca. Néese Saúl yàacawa Samuel yáapicha altar* néré, nadécatáica nanúaca pírái sacrificio* iyú. Yá nadécaalí nachànàaca iinási, yá Samuel yàaca Saúl iyáa cayábéeri

iinásica. Catácaalí Samuel imàacaca Saúl iyamáacawa icapèe irìcu. Amalácaalí Samuel yàacawa Saúl yáapicha yàcale ipùata imáalàanáwa. Néese yùucùaca Saúl íiwita ìwali aceituna* iséená. Néese Samuel icàlidaca Saúl irí icùanápíná níái Israel* itaquénáimica. Icàlidaca irí nacái iyáanápíná irí wawàsi irìcu yái èerica. Yásí macáita iyaca càide iyúwa Samuel íimáaná irí. Dios imàacaca Saúl itàaníca Dios inùmaliçuise càide iyúwa profeta*. Dios iyúudàa nacái Saúl iwènùadánápíná íiwitáisewa báawéeri íicha. Néese Saúl yàanàacaalí icapèericuléwa càmita icàlida yéénánái iríwani, yái Samuel íimáaná irí icùanápínáca Israel* itaquénáimi. Icàlidaca meedá càide iyúwa Samuel íimáaná irí ipìranái burronái ìwali.

Néese Samuel ichùulia macái israelitanái* ìwacáidáyacacawa Mizpa iyàcalená irìcu. Nàyacaalícáwa néré, yá náucaca suerte* náalíacaténá càirinápínácaalí yái icùanía. Quéechéericáwa náucaca, yá needáca Benjamín itaquénáimi. Néese àniwa needá Saúl yéénánái. Néese yásí needáca Saúl. Quéwa canácata néeni Saúl, idécáiná ibàaca yáawawa wenàiwicanái yàasu yèewi, íná yéewa iwàwacutá nacutácani. Yá nàanàacani, yá needáca néesení. Néese Samuel icàlidaca israelitanái* irí macáita ìwalini, iyúwa abéeri rey* imàníinápíná. Yá Samuel itànàa nacái cuyàluta irìculé macáita yái iyúwa icàlidáaná. Néese itéca yái cuyàluta Dios icapèemalìcu mabáyawanácataléca. Néese Samuel ichùulia nèepùacawa macáita nacapèericubàawa. Saul yèepùaca nacái icapèe néréwa. Itéca israelitanái* yàasu úwinái.

Aiba quéeri tàacáwa, amonitanái namànica úwicái abéeri israelitanái* iyàcale íipunita. Saúl yéemìacaalíni, yá ìwacáidaca yàasu úwináíwa. Yá Dios iyúudàaca nía. Nawasàaca yái yàcaleca nàuwidenái íichawa. Yásí cayábaca naicáca Saúl, níái israelitanái*. Aibanái quéwa yéénánái

càmita nawàwa Saúl náiwacalipináwa. Iná yéewa níái iwàwéeyéica Saúl, nawàwa nanúaca níái yéénánáiwa càmmíyéica iwàwa Saúl nacuèripinátá. Saúl quéwa càmita imàaca nanúaca nía Dioscáiná idéca iyúudàaca israelitanái* yáté èerica.

Néese macái israelitanái* nawàlùacawa Gilgal iyàcalená iriculé. Yá nanúaca napìrawa sacrificio* iyú. Yá nawacùaca iiná yéená nàwaliwáaca nayéeripiná. Yéená nacái yá neemáca Dios irí. Yásí namànica culto namàacacaténá Saúl nacuèrinápináwa. Yá casíimáicaté nía yáté èerica.

Israelitanái* iyacaalíté Gilgal iyàcalená iricu, yá Samuel itàaníté náapicha. Yá íima nalí:

--Aibanái iwàwasica icháawàaca núa --íima nalí.

--Canácata icháawèeri pía. Canácatáita pichìwáidaca wía --náima irí. Néese Samuel íima nalí àniwa:

--Dios idétécué imànica plawirináimi irí cayábéeri. Idété nacái iwasàaca nía Egipto yàasu cáli íicha. Idété nacái imàacaca nalí Canaán yàasu cáli. Mamáalàacatàácáwa áibanái péená nawènùadaca náiwitáisewa méetauculé Dios íicha nàacaténácáita meedá cùwáináí icàaluíniná. Néeseté Dios imàacacué piùwidenái imawèniacuéca pía, piwènùadacáinácué píiwitáisewa méetauculé Dios íicha. Néese pèepùacaalí piwènùada píiwitáisewa Dios irí àniwa, yásícué pisutácaté Dios iyúudàanápiná pía. Néese Dios idécué iwasàaca pía piùwidenái íichawa. Báawacuéca píiwitáisewa picutácaínácué áiba asìali icuèripinácué pía. Siúcade iwàwacutácué peebáidaca Dios itàacái cachàiníiri iyú quiríta. Iwàwacutátá nacái rey* yeebáidaca Dios itàacái cachàini quirítani. Yásícué nusutáca pirí Dios mamáalàacata cachàiníiri iyú --íimaca nalí yái Samuelca.

Néese rey* Saúl yeedáca máisiba mil namanùbaca úwinái yàacawéeyéinápináwa nía. Saúl ìiri nacái íipidénéeri Jonatán, yàacawéeridaca yáaniriwa. Néese macáita níái áibanái wenàiwicaca nèepùacawa náicha nacapèe néréwa.

Níái filisteonái needáca madécaná úwinái namànica-téná úwicái israelitanái* ípunita. Saúl iyaca Gilgal iyàcalená irìcu yàasu úwinái yáapichawa. Nacùaca Samuel yàanàaca mamàalàacata inúacaténá pìrái sacrificio* iyú, isutácaténá nacái Dios nàwali. Samuel idéca icàlidaca Saúl irí icùanápináni siete imanùbaca èeri. Yá sietená èeri irìcu, yáté canáca yái Samuel. Aibanái úwinái nadà-baca nèepùacawa Saúl ícha. Néese Saúl inúaca pìrái, yá yeemáca sacrificio* iyúni, éwita Dios ichùuliácáaníta abéerita sacerdotenái* namànica sacrificio*. Néese Samuel yàanàa néré. Néese báawa Samuel iwàwa idécáiná Saúl inúaca pìrái sacrificio* iyú. Yá ímaca Saúl irí:

--Càmita Dios imàaca pimànica càì, íná Dios icutáca áiba asìalitawa icuèripiná níára israelitanáica* --ímaca yái Samuelca. Néese Samuel yèepùacawa icapèe néréwa.

Néese Saúl imusúacawa Gilgal iyàcalená irìcuíse. Yá ichùnìaca wawàsi namànínápiná úwicái. Yái Saúl ìiri Jonatán yàacawa abéeri ùuculiri yáapicha, yái itéerica Jonatán irí icáapisài. Yá nàacawa mawiénita nalí níái filisteonái yàasu úwináica. Níái' úwinái nacùaca àyapu chái íríacatáicawa dúli ìwali. Jonatán iwàwa Dios iyúudàacani nanúanápiná níái úwináica. Isutáca Dios yáasáidáanápiná Jonatán yáaliácawa càinácaalí iwàwacutá imànica. Uwinái ímacaalí irí, "Aquialécué síisara", yásí Jonatán yáaliéripináwa Dios iyúudàanápináni. Néese Jonatán imáidaca nalí níái úwináica. Yá náima irí:

--Aquialécué síisara --náimaca Jonatán irí. Yásí Dios iyúudàaca níái Jonatánáica inúanápiná níái úwináica. Yá cáaluca, nía macáita filisteonái yàasu úwinái. Naplaní-cawa meedá máalécawaca. Néese Saúl icáca naplanícawa.

Yá itéca yàasu úwináíwa ipéliyéípiná filisteonái ípunita. Yáté èerica Dios iyúudàaté nía manuísíwata. Nanúacaté madécaná filisteonái yàasu úwináimi. Yáté èerica Saúl íimaté yàasu úwinái iríwa:

--Picácué piyáa piyáacaléwa siùca àta wamáalàidacataléta wàuwidenáíwa. Aibanáicaalí iyáa iyáacaléwa, yásí yéetácawájá --íimaca nalí yái Saúlca. Níái yàasu úwináíca néemíaca iyúwa ímáaná, íná càmita nayáata nayáacaléwa yáté èerica. Ewita máapíca nía báawanama, càmita náalímá nayáa nayáacaléwa. Nàanàacaalí máaba éwita dùpidùpiwaca ituní yàacawa, càmita náalímá nayáacani, Saúl itàacái ìwalíise. Abéericata Jonatánquéi càníiri yéemíca yáaniri ímáaná, íná yéewa iyáaca yái máaba ituníca.

Catácaalí yàacawa, Saúl iwàwa yèepùacawa imànicaténá úwicái filisteonái ípunita àniwa. Iná sacerdote* isutáca Dios íicha yáalíacaténáwa cayábaca nàacaalíwa. Masànacata Dios quéwa Saúl íicha Jonatán idécáiná iyáaca máaba ituní. Néese náucaca suerte* náalíacaténáwa càinácaalí yái idéerica imànica báawéeri. Yá náalíacawa Jonatáncaani, yái imáníirica báawéeri. Saúl iwàwa inúaca yái ìiricawa. Níái israelitanáita* náimaca irí:

--Picá pinúa pìiriwa idécáiná imawèniaca wáicha níái wàuwidenáíca --náimaca irí. Iná yéewa Jonatán càmita yéetáwa.

Néese Saúl ìwacáida madécaná yàasu úwináíwa. Yá yáalímáca idé imànica úwicái macái israelitanái* yùuwide ípunita. Quéwa níái filisteonái namàni irí báawéeri wawàsi mamáalàacata.

Aibaalítécáwa Samuel icàlidaca Saúl irí yái Dios iwàwáaná imáníinápiná úwicái amalecitanái ípunita. Dios iwàwacaté Saúl imáalàidaca macái níái amalecitanáíca napìranái yáapichawa. Dios iwàwacaté yùuwichàidaca níái amalecitanái nadécáiná namànica úwicái israelitanái*

íipunita namusúacaalítéwa Egipto yàasu cáli néese Canaán yàasu cáliirépinaté. Yásí Saúl iwacáida madécaná úwinái àniwa. Yá imànica úwi amalecitanái íipunita. Yátésí imáalàidamica nía. Inúaté macái wenàiwicata. Abéerita náiwacaliquéi imàaca icáuca quiríta. Yaté meedá Saúl íibàaca itéwa yeedáca yáapichawani. Níái úwinái nacùacaté nacái amalecitanái ipìranái cayábanaméeyéica. Níái napìranái báawanaméeyéica níaté nanúa meedá. Néese Dios íima Samuel irí:

--Yái Saúl càmita imàni càide iyúwa nuwàwáaná. Iná achúmaca nuwàwa nudécáiná numàacaca Saúl icùanápiná níái israelitanáica* --íimaté yái Diosca. Néese Samuel yàaca icutáca Saúl. Yá yàanàaca Gilgal néréni. Saúl íima irí:

--Nudé numànica càide iyúwa Dios iwàwáaná --íima yái Saúlca. Samuel quéwa íima Saúl irí:

--¿Néeni? ¿Cáná yéewaná nuémia ipìranái isàna?
--íima yái Samuelca.

--Wadé wacùaca níái cayábanaméeyécata sacrificio-
pináta* quéwa. Wadé wamáalàida wanúaca macáita níái
áibanáica --íimaca Samuel irí. Néese Samuel íima irí:

--Bawiná catá Dios íima nulí càmíinápíná imàaca
picùaca quirínama níára israelitanáica*, càmicáiná pidé
pimànica càide iyúwa Dios iwàwáaná. Idéca ichùulìaca
pimáalàidáanápináté wenàiwica, napìranái yáapichawa.
Néeseté, pidéca peedáca néese áibanái néená --íima yái
Samuelca.

--Quéwa nudé numànica càide iyúwa Dios íimáaná. Nudé
numànica úwicái amalecitanái íipunita. Nudé nacái numáa-
làidaca macái níái. Abéerita náiwacalicaté yái nuíbàami.
Níái áibanái néená nùasu úwinái needáca áibanái néená
napìrináíwa nanúacaténá sacrificio* iyú nía --íima yái
Saúlca. Néese Samuel íima irí:

--Dios quéwa iwàwéeri pimànica máiní yáwanái càide
iyúwa iwàwáaná íicha yái pinúanáca pipìrawa sacrificio*
piná. Máiní Dios iwàwaca pimànica càide iyúwa iwàwáaná.
Càmicaalí pimàni càide iyúwa Dios iwàwáaná, yá báawaca
iicáca píiwitáisewa càide iyúwa iicáaná camàliquéeri
íiwitáise, iyúwa nacái iicáaná náiwitáise, níái yèeyéica
cuwáináí icàaluíniná. Càmita Dios iwàwa picùaca israeli-
tanái* quirínama càmicáiná pidé pimànica càide iyúwa
iwàwáaná --íimaca yái Samuelca. Néese cáaluca yái Saúlca.
Yá isutáca Samuel imàacáanápiná iwàwawa íicha, yái
báawéerica Saúl imànfirica. Samuelta íimaca Saúl irí:

--Dios càmita iwènùada íiwitáisewa càide iyúwa níái
asìanáica. Yásí Dios idéca imàacaca áiba asìali icuèriná-
piná níade israelitanái*. Yásí áibaalípiná yái asìali
cayábéeri píicha icuèripiná israelitanái* píamirìcubàami-
wa --íimaca yái Samuelca. Néese Samuel inúaca yái

amalecitanái íiwacalimicaté. Yásí Samuel yèepùacawa Saúl íicha icapèe néréwa. Saúl yèepùa nacái ìyacataléwa. Càmita quirínama iicáca yái Samuel. Yásí achúmaca Samuel iwàwa Saúl ìwali, Dioscáiná càmita quirínama imàaca Saúl icùaca israelitanái*.

David es consagrado rey

I Samuel 16.1-13

Néese áibaalí àniwa Dios íima Samuel irí:

--Picá achúma piwàwa Saúl ìwali. Pìawa piucùaca aceituna* iséená áiba asìali íiwita ìwali píasáidacaténá icùanápiná níade israelitanáica* --íimaca yái Diosca. Néese Dios yèepùa íimaca Samuel irí àniwa:

--Pìawa Belén iyàcalená néré. Piucùaca aceituna* iséená íiwita ìwali abéeri Isaí ìiri, yái Isaí Judá itaquéerimica --íimaca yái Diosca. Néese Samuel yàaca Belén iyàcalená irìculé. Yá iicáca yái idàbéerica Isaí ìirica cayábéeri iicácanáwa yái asialica. Yá Samuel íináidacawa iríwata:

--Báisisica yáca Dios iwàwéerí --íima iríwa. Dioscata quéwa íima Samuel irí:

--Càmíiricata yá yáira. Ewita cayábéericáaníta iicácanáwani, cà míiricata quéwa cayába íiwitáise. Wenàiwica idécáita meedá iicáca cayábaca iicácanáwa, núa quéwa Dios yáaliériwa íiwitáise iyáaná. Iná nucutá abéeri asìali cayábéeri íiwitáise quirítàacáwa --íimaca Samuel irí. Néese Isaí imáidaca níái áibanái yéenibecawa yáasáidacaténá Samuel iicá nía. Canácata quéwa Dios iwàwéeri nèewi. Iná yéewa Samuel íima Isaí irí:

--¿Caná quirínama áiba pìiri? --íima yái Samuelca.

--Iyaca áiba quiríta. Yái naméeréerinámica íipide-

néeri David, yáca icuèri nupìra ovejanái* yáara --íima yái Isaíca.

--Pimáidacáwani --íimaca irí. Néese David yàanàa-caalí nàatalé, yásí Dios íima Samuel irí:

--Yácasí cayábéeri íiwitáise yái. Pía piucùaca íiwita ìwali aceituna* iséená --íimaca yái Diosca. Néese yásí Samuel yucùaca David íiwita ìwali aceituna* iséená nèewi níái David ibèenáí. Yái Davidca cayábéeri iicáca-náwa ucucurica. Néese yáté èerica Espíritu Santo idàbaca icùaca David íiwitáise. Néese Samuel yèepùacawa icapèe néréwa.

David al servicio de Saúl

I Samuel 16.14-23

Néese càmitaté quirínama Dios iyúudàaca Saúl. Néese Dios imàacaca abéeri demonio* yàanàaca yùuwichàidacaténa Saúl íiwitáise. Néese Saúl yàasu wenàiwicanái náima irí:

--¿Cáná càmita pichùulia wacutáanápíná pirí abéeri asialí inuéripíná pirí sànasi arpa* iyú. Iná yéewa isàna iyúudàaca píawa cayábacaténa píiwitáise àniwa --náimaca irí. Aibanái icàlidaca irí David iwali, ìirica yái Isaí, yáca inúa cayába isàna yái arpaca*. Néese Saúl imáidaca

yái Davidca. Néese yá demonio* isàiwicacaalí Saúl iwàwa, yásí David inúaca irí arpa* cayábéeri isàna. Yásí cayá-baca Saúl iwàwa àniwa. Cayába nacái Saúl iicáca David. Néese cáwa Saúl imàacaca David itéca Saúl icáapisài Saúl imànicaalíté úwicái.

David, héroe nacional

I Samuel 17.1-18.5

Néese Saúl itéca israelitanái* namànicaténá úwicái àniwa filisteonái ípunita. Yá nayamáacawa mawiénita filisteonái irí áiba dúli ínata nacái. Mapisái imanùbaca abéeri filisteonái yàasu úwi imusúaca yéemíanicawa israelitanái* irí. Yái úwi batéwa máisiba metro icáalaca. Idèniaca ibàlewa lata nacáiri ipíchaná nasutàacatécani. Yái asìali ípidená Goliat. Yá Goliat ímaca israelitanái* yàasu úwinái irí:

--Picutácué abéeri úwi pèewiwa ipéliieripiná nuípunita. Numawèniacaalíni, yásí nuénánái filisteonái icùacuéca píawa. Pìasu úwicaalícué nacái imawèniaca núawa, yásí picùacuéca nacái wíawa --íima nalí yái Goliatca. Canácata quéwa nèewi níái israelitanái* ipéliéripiná Goliat ípunitatá, máinicáiná cáaluca naicácani.

Néese máisiba David ibèenái nàyaca Saúl yàasu úwinái yáapichawa. David quéwa idété yèepùacawa yáaniri yàataléwa icùacaténa ipìranái ovejawa* àniwa. Néese yái Isaí David yáaniri maséeca iwàwa ínáidacawa iwàwacáiná yéemìaca naináwaná níata yéenibecawa. Yá ichùuliaca David yàacaténa icutáca yéemìawa naináwaná cainácaalí namànica yái úwicáica. Ibànua nacái nalí nayáapiná David yáapicha. David yàanàcaalí néré, yá yéemìaca Goliat íináwaná. Néese David ímaca úwinái irí:

--Càmita iwàwacutá Goliat itàaníca báawanama nàwali níára úwinái Israel* itaquénáinámica, imàníiyéica úwicái walípiná, wía cáininéeyéica Dios iicáca. Núasí ipélicia Goliat ípunita --íima yái Davidca. Saúl yéemìacaalí David íináwaná, yá imáidaca yàataléwani. Yá ímaca David irí:

--Càmita píalimá pipéliaca Goliat ípunita, máiníca uuculirínaca pía. Yáde Goliat úwi cachàiníri béecaná --íma David irí. Néese David íma Saúl irí:

--Nucùacaalíté núaniri ipíra ovejanáíwa*, yá áiba èeri yàanàaca abéeri león* cháwi nacáiri iyáacaténa nupíra oveja* yéenibeca, yáta nunúacani. Nunúaca nacái oso* yàanàacaalínama. Dios iyúudàaca núa nunúanápinaté nía. Siùca nacáide Dios idé yáalimá iyúudàaca núa nunúanápiná yáde Goliatca --ímaca Saúl irí yái Davidca.

--Uwé. ¿Piwàwasica nubàle lata nacáirica? --íma David irí. David yáalimáidaca ìwaliwa yái yèerica ichàba balèsica. Càmita yáalimáni, yá yèepùadaca Saúl iríni. Néese David yàacawa Saúl íicha. Yá yeedáca abéemaa wacáapi íba únibàa néeni. Yá yàacawa Goliat ípunita, macáapisàirita yàacawa. Itécáita meedá abéemaa wacáapi íba idèniacalenálicuwa, íyanási nacái áiba itéca icáapiricuwa.

Goliat iicácaalí David yàacawa néese, yá ícáaní David iquíniná. Yá David íma irí:

--Yái Báisísíwéeri Dios iyúudèeripiná núa, yái Dios wía israelitanái* wàaca icàaluíniná. Siùca èeri macáita naiduéeripiná iyúwa Dios iyúudàaná wía --íima yái Davidca. Yá Goliat yàacawa David ípunita. David nacái ipìacawa mawiénita irí. David itéca abéeri íba icáapirìcuwa. Yá icùadaca íiyanási irìcuni. Néese yá ilabatáidacani. Yá inúaca néré. Yá inúaca Goliat ipùdalìcu íná Goliat yúuwàacawa cáli ínatalé. Yá David ipìacawa néré imèlùdaca Goliat ícha yàasu espada* machete nacáiri. Yá idalúaca Goliat ícha íiwitami. Néese filisteonái naicá idé yéetácawa Goliat, yásí nèepùaca napiacawa israelitanái* yàasu úwinái ícha. Yá israelitanái* yàasu úwinái napiacawa náami àta nàanàacataléta filisteonái iyàcale namanùbaca néré. Yá nanúaca madécaná filisteonái.

Néese Saúl iicácaalí ìyáaná, yá ibànùà Abner, yáí úwináí yéená íiwacalí, itécaténá David Saúl yàatalé. Abner itécaalí David Saúl yàatalé, yá David idèniaca icáapirìcuwa Goliat íiwitami. Saúl iwàwa David iyamáacawa yáapicha. Yáí Jonatán, Saúl ìiri, cáininá iicáca David. Máiní yàacawéeyéináca nía Jonatán David yáapicha, íná Jonatán yàaca David irí abéeri espada*. Saúl ibànùaca David imànicaténá úwicái filisteonái íipunita. David idécáiná ipéliaca cayába íná Saúl imàacaca úwináí yéená íiwacalini, yáí Davidca. Macáita israelitanái* casíimáica néemìaca David iináwaná, níái Saúl yáapicheeyéi, israelitanái* íiwacanánái nacái, casíimái nacái naicáca David.

Saúl intenta matar a David

I Samuel 18.6-20.42

Aibaalí David yèepùacaalíwa úwicái íicha, níái israelitanái* inanái nàacawa úwináí íipunita, yá napisìà-níacawa casíimáiwaca nawàwa, nacántàaca nacái casíimáiri iyú. Nacántàaca Saúl iináwaná ìwali, David iináwaná ìwali nacái. Náimaca:

--Saúl idéca inúaca mil namanùbaca wàuwidenái quéwa David idéca inúaca diez mil namanùbaca wàuwidenái --náimaca nacántàaca. Saúl yéemìacaalí nacántàaná, yásí calúacani. Iináidacawa:

--Mesúnamáita macáita wenàiwica iwàwéeyéipiná David icùaca nía --íináidacawa yáí Saúlca. Yá Saúl iicáidaca David mamáalàacata ipíchaná imàni abéeri wawàsi Saúl íipunita ibàacanéeri iyú. Néese áiba èeri àniwa abéeri demonio* icùaca Saúl íiwitáise. Dios imàacaca demonio* yùuwichàidaca Saúl, yásí máalíawáisevani, yáí Saúlca,

demonio* icùacaalícáwa íiwitáise. Yá David inúaca arpa* wiúcaténá Saúl íiwitáise àniwa. Yá David inúacaalícáwa arpa*, yá Saúl idèniaca ùlibana icáapirìcuwa. Néese Saúl yúucaca ùlibana David ìwali, quéwa David ipisiácawa ùlibana ícha. Yásí Saúl yáaliácawa David ìwali, Dios yàacawéeridáanáni. Sául yáaliácawa ìwaliwa, Dios càmita iyúudàaca quirínama yái Saúlca. Yá Saúl cáaluca iicáca David. Iná Saúl imàacaca David úwinái íiwacalinápiná. Saúl iwàwaca David yéetácawatá imànicaalí madécaná úwicái. David imawèniaca nía quéwa mamáalàacata Dioscáiná iyúudàani. Iná máiní cáaluca Saúl iicáca David. Cayába macáita israelitanái* naicáca David.

Néese Saúl finaidaca imànfinápiná áiba wawàsita àniwa imáalàidacaténá David. Uái Saúl íidu yùucha uípídená Mical, cáinináca uicáca David, iná Saúl itàaníca David yáapicha, Davidcaténá yeedáca úa yàacawéetúapináwa.

Saúl ibànùà yàasu wenàiwicawa íiwacanáí nàalàacaténá David yeedáanápíná úa. Náima David irí:

--Saúl iwàwa pinúaca meedá cien namanùbaca filisteonái pipáyáidacaténá ùwalíná meedá --náimaca irí. Saúl íima càì iyúunáidacáiná níái filisteonáica nanuérípiná Davidá. Néese David yàacawa inúaca doscientos namanùbaca

filisteonái úwináimi. Yá David yeedáca Mical yàacawéetúapínáwa. Iná máiní Saúl cáaluca iicáca David. Yáalíacawa cáinináca íidu iicácani, yái Davidca. Yáalíacawa nacái Dios icùaná yái Davidca.

Saúl íináida inúaca David àniwa. Yá itàaníca yéená-nái yáapichawa níái nacái náiwacanáí yáapicha nacái. Jonatán quéwa máiní David yàacawéerináca. Yá icàlidaca David iríni ipíchaná yáaniri inúacani. Néese Jonatán itàaní Saúl yáapicha. Iimaca Saúl irí:

--¿Cáná piwàwa pinúaca David? Canáca imànífiri píri --íimaca yái Jonatánca. Néese Saúl iwènùada íiwitáisewa, yá càmita inúa David. Iná David iyaca Saúl yàasu úwinái

yáapicha. Yá imànica úwicái filisteonái ípunita àniwa. Yá imawèniaca nía àniwa.

Néese abéeri demonio* yàanàaca icùaca Saúl íiwitáise àniwa. Yá David inúaca Saúl irí arpa* isàna àniwa. Néese Saúl yúucaca ùlibana ìwali àniwa. David ipisiacawa ipìacawa Saúl íicha. David yèepùacawa icapèe néréwa. Yàacawéetúa Mical ùalàacani yàanápínáwa caaquialéta táiyápi ipíchaná úaniri inúacani. Saúl idé ibànùaca yàasu úwináíwa naicáidacaténá David icapèericuléwa. Iná Mical imusúadaca ventana iricubàa David. Yá uliadaca abéeri ídolo* iyúwa wenàiwica yéenáíwaná David yàasu cama íinata, yéewanápiná úwináí nayúunáida David iimáca nérétá. Néese Saúl yàasu úwináí nàanàaca náibàacaténá David. Quéwa Mical íima nalí:

--Cáuláicacani, íná iimácáita irìacawa --úumaca nalí. Saúl yéemìacaalí uináwaná, yá calúaca úapichani. Icuísaca nacái úa. Néese umàni uchìwawa irí:

--David icàlidaté nulí càmicaalí nuyúudàatáni, yási inúaca núatá --úumaca úaniri iríwa.

David yàacawa déeculé. Yá yàanàa Samuel yàatalé. Icàlidaca irí macáita. Saúl ipìacawa David yáami càmita quéwa nàanàa David. Néese David yàaca isutáca yéemìawa yàacawéerináwa Jonatán. Yá isutáca yéemìawani:

--¿Cáná calúa núapicha píanirica? --íimaca irí.

--Càmita calúaca píapicha --íima yái Jonatánca.

--Núalíacawa báisíta calúaca núapichani, càmita quéwa icàlidaca piríni, yáalíacáináwa máini yàacawéeyéi-náca wía --íimaca irí. Yá David iwàwa Jonatán isutáca yéemìawa yáaniriwa báisícaalí calúacani David yáapichani.

--Uwé. Núalíacaalíwa ìwalíjájá, yá nàanàaca nucàlidaca piríjání --íimaca yái Jonatánca. Néese Jonatán yèepùacawa yáaniri yàataléwa. Yá itàaníca yáapicha. Néese yáalíacawa calúaca yáaniri David yáapicha. Iná yèepùacawa David

néré ibàacanéeri iyú icàlidacaténá iríni. Yá Jonatán David nacái namànica wawàsi àniwa náapichawáaca, yàaca-wéeyéinápíná càiripináta, nacùanápíná nacái nalíwáaca néenibewa, abéericaalí néená yéetácawa. Néese David yàacawa Jonatán ícha, ipíchacá Saúl yàasu úwinái yàanàa inúacani, yái Davidca.

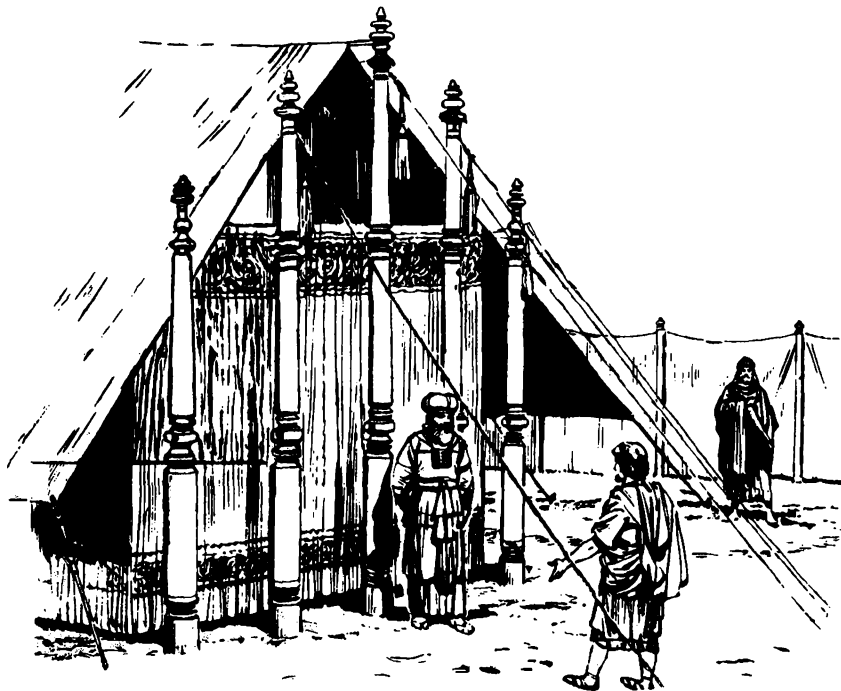
David huye de Saúl

I Samuel 21-23

David ichúliacaalíwa Saúl ícha, yá yàanàa sacerdote* Ahimelec yàatalé. Yá isutáca ícha pan iyáapínáwa. Ahimelec ímaca iríwa, "¿Cánásica David yàacawa abéerita?" ímaca ínaídacawa. Néese David íima irí:

--Saúl ibànù numàníinápíná abéeri wawàsi caaquialéta. Iná canáca nulí nuyáapíná --ímaca yái Davidca, ichìwáidaca Ahimelec. Néese Ahimelec íima David irí:

--Canáca pan cháí, abéerita pan mabáyawanéeri

iyéericaté aléi Dios icapèemalìculé --íimaca irí. Níawamita sacerdotenái* náalimá nayáaca yái pan, néeni Ahimelec yàaca yái pan David irí itécaténá yàasu úwinái icuèyéini iríwa, iyáacaténá náapicha yái panca. Néese David iwàwaca Ahimelec ícha abéeri icáapisàipiná. Yá Ahimelec yàaca David irí yái Goliatmi yàasu espada*. Néese David yeedá pan, espada* nacái, yá yàacawa Israel* yàasu cáli ícha.

Quéechacáwa David yàanàa filisteonái iyàcale néré ípidená Gat, quéwa níai Gat mìnanaíca náalía naicáca David. Yá cáaluca David ínáidacawa iwàwawa iyúwa Gat íiwacaliná inúanápináni. Iná David isàiwicaca ícha máaléquéeri iyú, yéewanápiná Gat íiwacaliná iyúunáidaca máalíawáisetáni, yái Davidca. Néese David yàacawa Gat iyàcalená ícha. Yá yàanàaca manuírí dúli idènièri utàwi ibalàirìcuwa capíi nacáiri. Yái utàwi dúli ibalàirìcuírí ípidená Adulam. David yéenanái néemiacaalí iináwaná iyaca néré, yá nàacawa néré nàyacaténá yáapicha. Aiba asianái nacái báawéeyéi Saúl icáca nàwacàcawa néré David yáapicha. Aibanái nacái nàwacàcawa David yáapicha Saúl yàasu úwináicáiná nacutáca nía. Nàwacàcawa mamáalàacata asianái cuatrocientos namanùbaca asianái. Néese David itéca yáanirináiwa Moab yàasu cáli néré, Moab mìnanaí náiwacaliná icùacaténá nía. Néese Dios ibànua David yàatalé abéeri profeta* ípidenéeri Gad. Icàlidaca David irí yàanápináwa utàwi ícha iyacaténá analimalé Judá yàasu cáli ínata.

Saúl iwàwa íbàaca David mamáalàacata, càmita quéwa yáalimá yàanàa iríwani. Calúacani Saúlca israelitanái* náiwacanánái yáapicha càmicáiná nadé nacàlidaca irí yái iyúwa ìiri Jonatán yàacawéerinácani, Davidca. Néese, iyaca abéeri edomitasàiri iyéericaté Dios icapèema irìcu, David yàanàacaalíté isutáca pan, espada* nacái. Yá icàlidaca Saúl irí David iináwaná. Yá Saúl imáidaca

Ahimelec yàataléwa. Yá icuísacani idécaíná iyúudàaca David. Ewita Ahimelec icàlidacáaníta Saúl irí yái càmíiná yáalíawa David iináwaná iwali, Saúl yùuwideca imànica Ahimelecnái, yá Saúl ichùullia yàasu úwináíwa nanúanápíná Ahimelec, macái sacerdotenái* nacái yáapicha, ochenta y cinco namanùbaca. Cáaluta quéwa Saúl yàasu úwinái nanúa Dios Jehová yàasu sacerdotenái* íbaidéeyéi Dios irí. Iná yéewa, Saúl ichùullia yái edomitasàirica, càmíiri israelitanái* yéená, inúanápíná sacerdotenái*. Yá inúaca macái sacerdotenái*, macái nàacawéeyéi nacái, macái néenibe nacái, macái napìranái nacái. Abéerita aslali meedá ichúuliacawa náicha ípidená Abiatar, Ahimelec ìirimi. Yá Abiatar yàacawa David yàatalé. David, yéemiacaalí sacerdotenáimi* iináwaná, yásí yáalíacawa nadéená néetácawa David ibáyawaná ìwalíise, Davidcáíná ichìwáidacani, Ahimelecmi. Néese David imàacaca Abiatar iyamáanápínáwa yáapicha, icùacaténá Abiatar Saúl ícha.

Néese filisteonái yàasu úwinái namànica úwi ípunita abéeri israelitanái* iyàcale ípidená Keila. Yá Dios imàacaca David imawèniaca níái filisteonái àniwa. Saúl yéemiacaalí David iináwaná iyaca Keila iyàcalenálìcu, yá Saúl íináidacawa yàacaténáwa íbàaca David néré. Iná David isutáca Dios yáalíacaténáwa cawinácaalí David iwàwacutá imànica. Yá Dios icàlidaca irí iyúwa Saúl yàanàanápíná íbàacaténáni. Níái Keila mìnanáí càmítasa nacuéyéipíná Saúl ícha David, namàaquéeyéipínása Saúl íbàaca meedátáni. Iná David, nía nacái yàasu úwinái namusúacawa Keila iyàcalená ícha, yá nèepunícawa analimabàa meedá. Saúl yéemiacaalí Davidnái iináwaná nadéená namusúacawa Keila ícha, yá càmíta Saúl yàacawa néré. Yái èerica David idènia yàasu úwináíwa, seiscientos namanùbaca úwinái.

Saúl icutáca David mamáalàacata. Dios quéwa càmita imàaca yàanàaca David. Abéeri èeri Jonatán yàanàaca David yàatalé ibàacanéeri iyú. Jonatán íima irí:

--David, picá cáaluca pía. Núaniri càmita yáalimá íbàaca pía. Aibaalítàacáwa picuèripiná macái israelitanái* yàasu cáli macáita. Néese nùyaca píapicha nuyúudàaca picùaca israelitanái*. Núaniri yáalíacawa píacata icuèripiná israelitanái* yáamirìcubàa --íimaca yái Jonatánca. Néese Jonatán David natàaníca nalíwáacawa yàacawéeyéinápíná càiripínata. Yá Jonatán yèepùaca David íicha icapèericuléwa. David iyamáacawa dúli néré ibàacanéeri iyú. Níái iyéeyéica mawiéni dúli irí náalíacawa David iyáaná néré íná nacàlidaca Saúl irí nayúudàacaténá Saúl íbàacani. David yéemìacaalí nadé nacháawàacani iwali, yá ipìacawa náicha. Néese Saúl yàasu úwinái nacái nàaca mawiénita Davidnái irí. Néese Saúl yéemìà áiba tàacáisi, níái filisteonái namànisa úwi àniwa israelitanái* íipunita. Néese imàacaca íichawa icutáca David. Yá Saúl yàacawa ipélicia filisteonái íipunita.

David perdona la vida a Saúl

I Samuel 24-27

Saúl idécaalí ipélicia filisteonái íipunita, yá yèepùaca icutáca David àniwa. Yéemìaca aléde David iyacatalé àniwa. Néese Saúl itéca máisiba mil namanùbaca úwinái yáapichawa. Iya néré abéeri utàwi manuíri dúli ibalàirìcuíri, imàdàaná nacáiri. David ibàacawa yàasu úwinái yáapichawa utàwi irìculé déeculé inùma íichacáwa. Néese Saúl iwàlùacawa yái utàwi irìculé inúacaténá néré cháwi meedá. David yàasu úwinái nàalàaca David inúanápíná Saúl néré. Quéwa càmita David yeebá, Saúlcáiná David íiwacali mamáalàacata íná càmita inúani, Dioscáiná

imàacaca Saúl icùaca mamáalàacata níái israelitanáica*. Néese, David yàacawa mawiéni Saúl irí, masànéeri iyú, catéeri irìcubàa quéwa, yá idalúaca espada* iyú abéeri yéená íchíi, Saúl yàasu ruana nacáirica. Néese Saúl idécaalí yàacawa utàwi ícha, David imáidaca irí déecuíseta quéwa. Yá íima irí:

--Nuíwacali Saúl, piicáidáara pibàle yéená. Nudé nudalúaca pibàle íchani. Nùasu wenàiwica nawàwa nunúaca píatá quéwa canáca nulí wawàsi nùuwichàidáanápíná píatá. Dios yáaliériwa cawinácaalí wéená mabáyawanéeri --íimaca yái Davidca. Saúl yéemiacaalí David isàna, yá achúmaca iwàwa. Yá Saúl íima David irí:

--Cayábéeri píiwitáise, pía David. Báawéerica núa meedá nudécáiná nucutáca pía mamáalàacata. Aibanái náalimácaalí nanúaca nàuwidenáíwa, yásí namáalàidaca nía.

Dios imàníripiná pirí cayábéeri càmicáiná pidé pinúaca núa. Núalíacawa pìwali Dios imàaquéeripiná picùaca Israel* yàasu cáli. Picùacaalípiná cáli, yá Dios imàaquéeripiná cachàiníiyéica israelitanái*, càasuíyéica nía nacái. Pimàni nulí cayábéeri, piicá napùalé quiríta níái nuénibenáica, nutaquénái nacái, ipíchaná namáalàacawa --íimaca yái Saúlca.

--Uwé --íimaca yái Davidca. Néese Saúl yèepùacawa icapèericuléwa. David yàasu úwinái nacái nayamáacawa dúli ínata mamáalàacata.

Néenialité profeta* Samuel yéetácawa. Achúmaca nawàwa macáita níái israelitanái*. Yá náicháanica Samuel ìwali.

Aibaalítàacáwa David ibànua máisibawanáita yàasu asìanáiwa nasutácaténá Davidnáí nayáapináwa abéeri asìali íicha ípidená Nabal. Càasuírica yái Nabalca. Davidnáí nadéca nacùaca Nabal ipìranái báawéeri íicha nàyacaalité

canácataléca yàcale. David yàasu wenàiwica nàanàacaalí Nabal yàatalé, yá idalúa ìyaca ipìra ovejanáíwa* ichùna. Yá náimaca Nabal irí:

--David ibànùaca wasutácaténá píicha wayáapínáwa. Wàyacaalíté mawiénita pìasu wenàiwica irí càmita wadé wamàni pirí báawéeri. Wadéca wacùaca pía ipíchaná piùwi-denái imànica pirí báawéeritá --náima irí. Néese Nabal icuísaca nía meedá, íima nalí:

--Canácata nulícué píiwacali Davidca --íimaca nalí yái Nabalca. Càmita yàaca nalí nayáapíná. Néese cáwa, David yéemíacaalí yàasu wenàiwicawa nàasu tàacáisi, yásí calúacani Nabal yáapicha càmicáiná Nabal iwàwa ipáyáidaca Davidnáí nacùanáni. Yásí David ichùulìca yàasu úwináíwa nachùnìanápíná nàasuwa namànicaténá úwi Nabal ípunita. Yá Nabal yàacawéetúa uípidená Abigail. Cáalíacáichúa úa. Cayába nacái uicácanáwa. Uémíacaalí ùacawéeri iináwanáwa cà míri iwàwa yàaca Davidnáí nayáapíná, yá uínáidacawa cáalíacáiri iyú cayábaca úanama ubànùca Davidnáí irí nayáapíná. Iná ùwacáida yàacàsi. Yá uchùulìca ùasu wenàiwicanáíwa naliadánápíná burronái íinatani, yái yàacàsica. Yá utéca David iríni. Uànàidacaalí David iríni, yá úumaca irí:

--Picá pimàni úwi Nabal ípunita ipíchaná cabáyanáca pía Nabal ìwalíise. Peedá meedá yáara yàacàsica nudéeri nùanàidaca pirí --úumaca irí. David yáalíacawa cáalíacáichúa utàacái, íná yeedáca uícha yái yàacàsica. Néese Nabal yéemíacaalí David iináwaná batéwa inúaca Nabal, yásí yúuwàacawa iríacawa máapínáwaca icàlùniwa, yái Nabalca. Díez namanùbaca èeri idénáami, yá Dios inúaca Nabal, íná yéewa yéetácawa. Iná David yáalíawa Dios idééná yúuwichàidacani. Néese David ibànùaca tàacáisi Abigail irí yeedánápíná iríwa úa. Yá yeedáca úa yàacawéetúapínáwa. Yeedáca iríwa nacái Ahinoam,

yàacawéetúapináwa, Saúlcaíná idéca yèepùadaca David íicha úái quéechéechúa yàacawéetúamica íipidenéechúa Mical, úái Saúl íiduca. Yá Saúl yàaca íiduwa áiba asìali irí.

Néese Saúl iwènùada íiwitáisewa àniwa. Yá yèepùacawa icutáca David àniwa inúacaténátáni. Saúl iwacáidaca máisiba mil namanùbaca úwinái nàacaténá yáapicha. Néese David ibànùaca máisibawanáita úwinái naicáidacaténá jalénacaalí Saúl yàasu úwinái iyamáawa. Catáca nàwali, David itéca abéeri yàasu úwiwa, yá nàacawa táiyápi Saúl-nái nayamáacatáíwa néré. Dios iyúudàacani yái Davidca, yá Dios imàacaca naimáca báawanama macáita Saúl yàasu úwináica. Canáca iiquéeri Davidnái yàanàaná Saúl iimá-cabeni. David yàasu úwi iwàwa inúaca Saúl ráunamáita masànéeri iyú, aléi iimácatáica. David quéwa càmita imàaca inúaca Saúl. David yáalíacawa Dios yùuwichàidáa-nápiná Saúl íná yéewa needácáita Saúl íicha yàasu ùlibana. Uni yàalu nacái needáca íicha. Yá nèepùacawa áiba dúli íinatalé déecuise Saúlnái íicha. Néese David yéemíanicawa irí yái Saúl úwinái íiwacalica. Iima irí:

--¿Pía Abner! ¿Cáná càmita píalimá picúa cayába píiwacali Saúl? Picutá píiwacali Saúl yàasu ùlibana, yàasu úni yàalu nacái. Canáca piiquéeri nudènìacáiná nía núapichawa --íima yái Davidca. Néese Saúl yáalía yéemia David isàna. Yá íima irí:

--¿Píatasica David? --íima yái Saúlca.

--Jáa, núaquéera. ¿Cáná piwàwa pinúaca núa? Canáca nubáyawaná pirí --íima yái Davidca. Néese Saúl íimaca David irí:

--Báawa meedá nuíwitáise. Siùcade numàacaca nuíchawa nucutáanáca pía --íima yái Saúlca.

--Uwé. Pibànùà chái abéeri ùuculiri yeedácaténá nuícha píasu ùlibana, úni yàalu nacái. Dios icuèripiná núa càide iyúwa icùaná pía bawiná --íimaca yái Davidca.

Néese Saúl yèepùaca icapèe néréwa. David nacái yèepùacawa yàasu úwinái yàataléwa.

Néeseta, cáaluca David iyúwa Dios càmfínápiná icúa Saúl íchani, càmita nacái David yeebáida Saúl itàacái, íná yéewa David yàacawa filisteonái iyàcale néré àniwa ípidenácatalé Gat. Itéca néré pucháiba yàacawéeyéiwa, macáita yàasu úwináiwa nacái. Yá Saúl yéemìacaalí David idé imusúacawa Israel* yàasu cáli ícha, yásí Saúl càmita quirínama yèepùa icutácani. Néese David isutáca Gat íiwacaliná ícha imàacáanápiná irí achúméerína yàcale. Yá Gat íiwacali imàacaca nàyaca Siclag iyàcalená irìcu. Davidnái nàyaca néré abéeri camuí quiríta. Yá Davidnái nàyacaalí néré, yá nàacawa namànica úwi náipunita níái israelitanái* yùuwidenái. Yá namáalàida macái yàcale mìnánái. Néese needáca nalíwa nabàlemi, napìranái nacái. David icàlidaca ichìwawa Gat íiwacali irí. Icàlidaca irí imàníná úwi náipunita israelitanái* iyàcale. Iná yéewa Gat íiwacali iyúunáidaca israelitanái* báawa naicáca Davidtá.

Saúl y sus hijos mueren en la guerra

I Samuel 28-31; I Crónicas 10

Néese filisteonái nàwacáidaca nàasu úwináiwa àniwa namànicaténá úwi israelitanái* íipunita. Yái Gat íiwacali iwàwa Davidnái namànica úwicái yáapicha israelitanái* íipunita. Yásí Davidnái nàacawa yáapicha.

Filisteonái nadàbacaalí namànica úwi israelitanái* íipunita, Saúl iwacáidaca yàasu úwináiwa. Máiní cáalucani yái Saúlca, iicácaalí filisteonái yàasu úwinái, manùbaca nía. Yá Saúl isutáca Dios icàlidáanapíná irí càinácaali iyáanápiná. Càmita Dios yéemìa irí. Càmita icàlida irí yáamacani irìcuíse. Càmita icàlida nacái irí yúucacaalí suerte*. Canácata profeta* icàlidéeri irí nacái. Néese Saúl icutáca abéeri iwicùlidéeri demonionái* íiwitáise

iyú, imáidacaténá Saúl irípiná abéeri iwàwanámi yáali-
méeri icàlidaca Saúl irí cànácaalí iyéeripiná namànica-
tái úwicái. Bàaluité Saúl idéca imáalàidaca níái macáita
iwicùlidéeyéica demonionái* íiwitáise iyú, báawacáiná
Dios iicáca càiri. Saúlta quéwa yàasu wenàiwica icàlidaca
irí ùyáaná abéechúa iwicùlidéechúa quiríta. Uyaca Endor
iyàcalenálicu. Néese Saúl imàacaca ibàlewa. Yá yeedáca
áibanái ibàlewa ipíchana úalía uicácani, úái iwicùlidée-
chúaca. Néese, Saúl yàanàcaalí ùatalé, yá cáaluca úa,
ipíchana icháawàaca úa Saúl irítá, càmicáiná úalía
uicácani. Iná yéewa, càmita uwàwa umáidaca irípiná
iwàwanámi. Néese Saúl íima ulí:

--Yái Saúl càmitanica inúa píajá. Pimáida meedá
nulípiná Samuel íiwitáiseemi nutàanícáténá yáapicha --íima
ulí. Néese ipíchacáwa úalimá umáidacani, yá isicúata
Dios imàacaca Samuel íiwitáiseemi yásáidacawa naicácani.
Néese uicácaalí Samuel íiwitáiseemi, yásí uémíanicawa
ucàlùniwa. Yásí úalíacawa Saúlcani, yái idéerica yàanàaca
ùatalé. Néese Samuel íiwitáiseemi íima Saúl irí:

--¿Cána pisàiwica nulí wawàsi? --íima yái Samuelmica.

--Nudènià manùba nùuwidenáíwa. Níái filisteonái
nawàwa namànica úwi nuípunita. Dios càmita yéemìa
nusutáaná nacái. Iná numáida pía picàlidacaténá nulí
cànácaalí iwàwacutá numànica --íima yái Saúlca. Néese
Samuelmi íima irí:

--Càmìta piwàwacutá pimáida núa. Dios càmita cayába
iicá píiwitáise quirínama. Siùcade Dioscata piùwide.
Càmìtaté peebáida ichùuliaté pimáalàidáanápina macáita
amalecitanái iná càmita imàaca picùaca israelitanái*
quirínama. Càita iyúwataté nucàlidáaná pirí bàaluité.
Níái filisteonái namawèniaca píajá táwicha. Yá péetácawa
péenibenái yáapichawa --íimaca irí yái Samuelmica. Saúl
yéemíacaalíni, yá cáaluca manuísíwatani.

Néese filisteonái nàwacáidacaalí macáita nàasu

úwináíwa, níái áiba filisteonái íiwacanánái càmita nawàwa Gat íiwacaliná imàaca Davidnái nàacawa náapicha. Càmita nawàwa Davidnái náapicha ipíchaná Davidnái nawènùadaca náiwitáisewa napéliánápiná filisteonái íipunita. Yá nabànù Davidnái nèepùacawa Siclag iyàcalená irìculé. Néese Davidnái nàanàacaalí néré, naicáca amalecitanái nadéená namànica úwi nayàcale mìnánái íipunita. Nadéca needáca macái inanái, néenibenái yáapicha. Nadéca neemáca macáita yàcalemi. Néese David isutáca yéemiawa Dios:

--¿Cayábasica nùacaalíwa náami? --íima yái Davidca. Yá Dios iwàwa Davidnái napìanicawa amalecitanái yáami. Yá nàacawa nàanàaca nía. Yá nanúaca nía madécaná nàuwidenáíwa. Yá nèepùadaca náicha níái nàacawéeyécawa, néenibe nacáíwa. Needáca náicha nacái macáita napìranáimi. Yá néese David ibànù napìranái yéená Judá itaquénáinámi íiwacanánái irí, David yéenanáicáiná níái, Judá itaquénáinámica. David ibànù nalí áiba wawàsi cawèníiri nacái.

Níái filisteonái nadécaalí nabànù náichawa Davidnái,

yásí namànica úwi israelitanái* yàasu úwinái ípunita. Níái filisteonái namawèniaca israelitanái*, yá nanúa madécaná israelitanái* úwináimi. Napianícawa Saúl yáami, yá nanúacani, yéenibenái yáapichawa, níái Jonatán, Abinadab nacái, Malquisúa nacái. Càitaté Saúl yéetácawa Dioscáiná yùuwichàidacani, càmicáiná yeebá Dios itàacái. Dios yùuwichàida nacáini, idécáiná isutáca yáawawa iwicùlidéechúa demonio* íiwitáise iyú.

David, rey de Israel y Judá

II Samuel 1-6; 8-10;

I Crónicas 11-16; 18-20; 26.29-27.34

Filisteonái nadécaalí nanúaca Saúl, abéeri ùuculiri ipianícawa David yàatalé icàlidacaténá iríni. Máini achúmaca David iwàwa néetácáináwa yái Saúlmica, ìiri nacái Jonatánmi. Yá David itànàa abéeri canción achúmáa-náca iwàwa ìwali. Iwàwa macáita nawàwalíinápíná yái Saúlmica, quéechéeri israelitanái* icuèriná. Iwàwa nawàwalíinápíná Jonatán nacái, yái David yàacawéerinámi. Néese Dios ichùulia David yèepùanápínáwa Israel* yàasu cáli néré. Yèepùawa Judá itaquénánáimi iyàcale irìculé, ípidená Hebrón. Yá David yàacawa néré. Níái Judá itaquénáimi nàucùaca aceituna* iséená David íiwita ìwali, náasáidacaténá iyúwa nawàwáaná David nacuèrinápínáwa, níái Judá itaquénánáimica.

Yá cáucataacáwa yái Saúlmi yàasu úwinái íiwacalica ípidenéeri Abner. Yá Abner itéca Saúl ìirimi, ípide-néeri Is-boset, yéewanápíná Is-boset icùaca Israel* yàasu cáli yéená Saúl yáamirìcubàa. Néese Abner ìwacáida Is-boset yàasu úwinái imànicaténá úwicái David yàasu úwinái ípunita. Yá David yàasu úwinái íiwacali ípidená Joab. David yàasu úwinái namawèniaca nía. Yá napianícawa

Is-boset yàasu úwináí yáami èríapinama. Napianícaalíwa náami, Abner inúaca Joab iméeréeri ípidená Asael. Davidnáí namàni úwi mamáalàacata Is-bosetnáí ípunita, namawèniaca nacáí Is-bosetnáí.

Néese calúaca Is-boset Abner yáapicha. Báawa Is-boset iicáca Abner, Abnercáiná idéca iimáca Is-boset yáanirimi yàacawéetúa yáapicha. Néesezáwa Abner iwàwa iyúudàacatatá Davidtá. Yá ibànùà ùculiyéi David yàatalé nacàlidacaténá David irí Abner iwàwáaná itàaníca David yáapicha. David ibànùà tàacáisi nalí. Yá íima nalí:

--Piwàwacaalícué nutàaní píapicha, yá iwàwacutácué pèpùada nulí nùacawéetúa Mical, Saúl íidumi --íimaca nalí yáí Davidca. Néese Abner Is-boset nacáí nabànùà David irí úa. Néese Abner yàanàa David yàatalé. Yá íima David irí:

--Núalimá nùalàaca macáita israelitanáí* íiwacanánáí yéewanápiná picùaca nía macáita --íimaca yáí Abnerca.

--Uwé. Pìà pitàaní náapicha --íimaca yáí Davidca. Néese David imàacaca Abner yèpùacawa matuíbanáita. Néese Joab idécaalí yèpùacawa úwicáí íicha, yá yéemìà David idéená itàaníca cayábéeri iyú Abner yáapicha. Máiní calúaca Joab yéemìacaalí David idéená imàacaca Abner yèpùacawa matuíbanáita. Yá càmìta Joab icàlida David irí, yá ibàacanéeri iyú ibànùaca ùculiyéi namáidacaténá Abner àniwa. Néese Joab itàanícaalízáwa ìyaca cayábéeri iyú Abner irí, yásí Joab inúacani, yáí Abnermica. Joab iwàwa inúacani, Abnercáiná inúaca Joab iméeréerimi Asaelmi, úwicáí irìcuná. Máiní báawaca David iwàwa yéemìacaalí Joab idéená inúaca Abner. David ichùulìà macáita icapèè mìnánáí Joab nacáí náicháanínápiná Abnermi ìwali. Iná macáita israelitanáí* náalíawa David càmìta ichùulìà nanúanápiná Abnermitá.

Is-boset yéemiacaalí Abner idéená yéetácawa, yá cáalu béecaná manuísíwatani. Néese pucháiba yàasu úwináíwa íiwacanánái nanúacani, yái Is-boset, imácabeni irícuíse. Néese natéca íiwitami David irí. Nayúunáidaca casímáica David iicácani, yái yùuwide íiwitami. David quéwa ichùulia yàasu úwináíwa nanúanápiná nía, nadécáiná nanúaca Is-bosetmi.

Is-boset yéetácadénáamiwa, yá macáita israelitanái* íiwacanánái nàwacacawa macáita David yàatalé Hebrón iyàcalená irículé. Yá namàacaca macuèrinápináwa icùaca-

téná nía. David idé icùa Judá itaquénáimi siete y media namanùbaca camuí. Néese icùa macái israelitanái* áiba treinta y tres namanùbaca camuí quiríta.

David yàasu úwináí nacái nawàwa needáca Jerusalén iyàcalená jebuseonái íicha. Nawàwaca Jerusalén nayàcalepináwa David icùacaténá néré macái israelitanái*. Yá namáaláidaca níai jebuseonáimica. Yá náimaca Jerusalén ìwali David iyàcalecani. Yá namànica yàcale manuírí néré. Canácata yáaliméeri imawèniaca David, Dioscáináta iyúu-

dàacani. Yá Tiro iyàcalená íiwacali íipidená Hiram. Yái Hiramca ibànùta tabla, wenàiwica nacái namànicaténá David icapèe cayábéeri manuíri. David yáalíawa Dios icùanáni. Iyacaalí Jerusalén irìcu, yeedá mamáalàacata yàacawéeyéipináwa. Yá idènla manùba yéenibewa asíanái.

Filisteonái yéemìacaalí David icùaná israelitanái*, yá namànica úwicái israelitanái* íipunita. Namàni úwi pucháiba yàawiría, quéwa David yàasu úwinái yáapichawa namawèniaca nía, Dioscáináta iyúudàaca nía.

Néese David ichùulìaca natéénápiná Dios yàasu yàalubáiná mabáyawanéeri Jerusalén irìculé. Yá itéca yàasu úwináíwa Quiriat-jearim iyàcalená néré, Dios yàasu yàalubáiná iyacatái. Aibanái namàacaca Dios yàasu yàalubáiná carretón* achúméeri íinatalé natécaténá Jerusalén iyàcalená néréni, quéwa càmita naténi càide iyúwaté Dios ichùulìaná natécani.

Yá macái nacántàaca, napislaníca nacáíwa, casímái-cáiná nawàwa. Néese abéeri pacá batéwa yúuwàacawa náicha itéeyéica carretón*. Néese abéeri asìali yèepuníriwa carretón* yáamirìcubàa idunùaca Dios yàasu yàalubáiná ìwali, ipíchaná yúuwàacawa cáli iwéré. Yásí Dios inúacatétani, idécáiná idunùaca ìwali, yái yàasu yàalubáináca mabáyawanéerica.

Yá achúma nawàwa macáita ìwalíise. Yá natéca yàalubáiná capìirìculé mawiénita néré. Yá namàacaca néréni. Càmita nàanàida Jerusalén iyàcalená néréni. Dios imànica cayábéeri irí quéwa yái capìi íiwacali, iyacáiná néeni Dios yàasu yàalubáiná.

Aiba camuítàacáwa David iwàwa yeedáca Dios yàasu yàalubáiná Jerusalén iyàcalenáliculé. Yásí imànica càide iyúwa Dios ichùulìanáaté israelitanái* itécani, yái yàalubáiná mabáyawanéerica. David ichùulìaca levitanái* iwáacutáidacani, Dios yàasu yàalubáiná. Càitaté nàanài-

daca Jerusalén iyàcalenálìculéni. Macáita nacántàaca napsìanícawa nacáíwa, casímáiwaca nawàwa. Nàanàacaalí Jerusalén iyàcalená néré, yá nawàlùadaca abéeri capìma irìculéni. Yá nanúaca napìranáíwa sacrificio* iyú. Néese David yàaca nayáapíná macái níái israelitanáica* iwaquée-yéicawa néré. Néese macáita àniwa nèepùacawa nacapèe néréwa. David yàanàacaalí icapèe néréwa, yá yàacawéetúa Mical ucuísacani idécáiná ipisìanícawa casímáiwaca iwàwa wenàiwicanáí yaacúalìcu. Iná yéewa báica úa ùacawéeri ìwalíisewa. Néese David íimaca ulí:

--;Càmíriquéera! Nupisìanícawa casímáiwaca nuwàwa meedá Dioscáiná idé imànica cayábéeri israelitanáí* irí

--íimaca ulí. Néese Dios yùuwichàidaca Mical báawacáiná uíwitàise. Yá imàacaca méenibeca úa càiripináta.

Néese David imáidaca levitanái* yéená nacùacaténá Dios icapèema, yàalubáiná mabáyawanéerica iyacatái. Ichùulìa áibanái néená nanúaca nasànwawa. Ichùulìa áibanái néená icántàaca Dios irí. Ichùulìa áibanái néená icùanápiná icapèema inùma. David imàacaca nacái sacerdotenái*,

levitanái* nacái nàyaca Gabaón iyàcalená iriculé. Yái Dios icapèema mabáyawanéeri iyaca nèré, yái capìima Moisésmi idéericaté ichùulìa namàníinápiná bàaluité.

Néese David imàni madécaná úwicái. Yá imawèniaca nía macáita. Yá imàacaca macái Israel* iyàcalená abéeri íiwacalíná cayábéeri íiwitàise machìwéeri. Yá David iwàwalíca Jonatánmi, yái yàacawéerinámica. Imànica Jonatán yéenibemi irí cayábéeri. Yá isutáca yéemìawa nàyacaalísica quiríta Saúl itaquénáimi. Yá yàanàaca abéeri asiali yàabàli itùwièriwa, íipidená Mefi-boset, Jonatán ìirimi. Yásí David imàacaca Mefi-boset iyaca David icapèericu. David ichùulìa nacái Saúl yàasu wenàiwicami nabànáanápíná Mefi-boset irípiná yàasu cáli.

David idécaalí imànica icapèewa cayábéeri manuíri, idécaalí imáalàidaca macái yùuwidenáíwa iyéeyéicaté mawiénita Israel* yàasu cáli irí, yá imáidaca profeta* Natán yàataléwa. Yá íimaca Natán irí:

--Nuwàwa nuchùuliaca namànínapíná Dios irí manuíri capli, wasutácàalupíná Dios. Achúmaca nuwàwa nùyacáiná manuíri capli irícu quéwa Dios yàasu yàalubáiná mabáyawanéeri iyaca caplima irícu meedá --íimaca yái Davidca. Néese Natán íimaca David irí:

--Cayábéeri píiwitáise. Núaliacawa Dios iyúudàanápiná pimànica irí manuíri caplica --íima irí yái Natánca. Néeseta quéwa táiyápi Dios itàaníca Natán irí, yáamacani irícuíse:

--Pia picàlidaca David irí idéca nùyaca caplima irícu yáté èerica israelitanái* namusúacaalítéwa Egipto yàasu cáli íicha àta siúcáise. Càmita nudé nuchùuliaca namànínapíná nulí capli manuíri. Picàlida nacái David irí nudéená nuedácani icùacaalíté yáaniri ipìranáíwa icùanápíná macái israelitanái*. Nudéca nùacawéeridacani. Nuyúudàaca nacái imawèniaca yùuwidenáíwa. Siúcade numàni David yáapicha abéeri wawàsi àniwa. Yá numàacaca máini iwàwacutéeriwa, caináwanéeri nacáini. Yá nuèripíná israelitanái* irí yáara nàasu cálipíná càiripínáta. Càmita numàacaca áibanái wenàiwica namànica nalí báawéeri. Yá numàacaca David itaquénái icùanápínáni, Israel* yàasu cáli càiripínáta. Càmita nuwènuada nuíwitáisewa David itaquénái íicha càide iyúwa nuwènuadánáté nuíwitáisewa Saúlmi íicha. David itaquénái namànicaalípiná nabáyawanáwa, yá nùuwichàidaca níajá, càide iyúwa abéeri wenàiwica icapèedáidána iiriwa càmicaalí yéebá yáaniri

itàacáíwa. David yéetácaalíwa, abéeri líri àniwa icuèri-
piná israelitanái*. Yá numàacaca cachàiníiri yáwanáicani.
Yá numàacaca imàníinápíná nulí nucapèè manuíri --íimaca
yái Diosca profeta* irí.

Néese áiba èeri àniwa, Natán yàacawa David yàatalé.
Yá icàlidaca irí macáita càide iyúwa Dios ímáaná. Néese
David yàacawa Dios yàasu yàalubáiná mabáyawanéeri iyaca-
talé. Yá isutáca néré Dios. Yá íima Dios irí:

--Pía, Nuíwacali Dios, càmita núalíawa cáná yéewaná
idé pimànica nulí cayábéeri, núa báawéeri íiwitáise meedá.
Quéechaté quéwa nucùaté núaniri ipìranáíwa ovejawa* meedá.
Siùcade nucù macáita israelitanái* pidécáiná pimànica
nulí cayábéeri. Máini cachàiníiri píiwitáise. Píacata
abéerita Dios. Pidé pimànica walí cayábéeri wía israeli-
tanái* cáininácáiná piicáca wía. Pidéca pimusúadaca wía
Egipto yàasu cáli íicha. Pidé nacái piyúudàaca wamáalà-
dáaná Canaán yàasu cáli m̀nanái wàyacaténá nàasu cáli
ínata. Siùcade pimàni nulí cayábéeri mamáalàacata.
Pimàaca nutaquénái icùaca israelitanái* càiripináta.
Iná yéewa macái wenàiwica yáalíacawa cachàiníirica
píiwitáise. Náalía nacáíwa píacata yái Dios wía israeli-
tanái* yèeyéica picàaluíniná --íimaca yái Davidca Dios
irí.

David y Betsabé

II Samuel 11-12

Aibaalí tàacáwa David ibànùà yàasu úwináíwa íiwaca-
liwa, íipidenéeri Joab úwinái yáapícha, namànicaténá úwi
amonitanái íipunita. David quéwa iyamáacawa icapèè
néréwa. Aiba táica David yèepunícawa icapèè manuíri
ínataléwa. Caná ipùata chènuniré, abéedéeri meedá.
David yáalimá iicáca icapèè néesewa áiba capíi, ùyacatái

abéechúa inanái ùapidáaníca ùyaca. Máini cayába uicáca-náwa. Yá David isutáca yéemíawa uináwaná ìwali. Yá nacàlidaca David irí ùwali, Urías yàacawéetúaca úa. Yái Urías idéca yàacawa Joab yáapicha imànicaténá úwicái amonitanái ípunita. Uái inanáica uípidená Betsabé. Máini cayábaca David iicáca úa. Yá ibànùu ulí tàacáisi imáidaca úa, ùanàanápíná yàatalé. Yá iduìca úa. Iná yéewa udéricuca. Néese uèpùacawa ucapèe néréwa. Aibaalí àniwa ubànùuca tàacáisi David irí, ucàlidacaténá irí udéricúuná.

David càmita iwàwa Urías yáaliacawa iináwaná iduì-náca úa yàacawéetúaca. Yá David ibànùu tàacáisi Joab irí. Iima Joab irí:

--Pibànùu síisa nulí Uríasra icàlidacaténá nulí úwicái iináwaná --íimaca yái Davidca. Iná Joab ibànùuca Urías Jerusalén iyàcalená néré. Néese David idécaalí yéemíaca úwinái iináwaná, yá ichùulìà Urías yèepùaná-pináwa icapèe néréwa táiyápi. David iwàwaca Urías yàacawa néré iimácaténá úapicha yàacawéetúacawa Betsabé, yéewaná-piná Urías iyúunáidáanápíná ìiricani, yái Betsabé ìirica. Urías quéwa càmita yèepùawa icapèe néréwa. Iimácáita meedá David icapèe inuma néré, áibanái úwinái iimácataléca. Aiba èeri àniwa David isutáca yéemíawani. Yá íimaca Urías irí:

--¿Cáná càmita pidé pèepùacawa picapèe néréwa?
--íimaca yái Davidca. Néese Urías íima David irí:

--Macáita israelitanái* úwinái nayamáacawa manacúaliré namànicaténá úwi, Dios yàasu yàalubáiná mabáyawanéeri iyaca nacái capìimalìcu meedá. Iná nuínáidacawa cayábaca nùuwichàacawa quiríta nùacawéetúu íichawa --íimaca yái Uríasca. Néese David ichùulìà Urías iyamáanápínáwa áiba èeri àniwa Jerusalén iyàcalená néré. Yá David imáidaca Urías iyáacaténá iyáacaléwa David yáapicha. Yá David icàmáidacani iyúunáidacáiná Urías yàaca icutáca

yàacawéetúawa icàmacáiwatá. Urías quéwa càmita yèepùawa icapèe néréwa táiyápi.

Amalácaalícáwa máini cáaluca David iwàwa. Yá ibànùà tàacáisi Joab irí Urías yáapicha. Yá íimaca Joab irí:

--Pichùulìa Urías ipéliaca máinícatalé báawaca yéewanápiná yéetácawa úwicái yèewi --íimaca Joab irí. Néese Joab imàni càide iyúwa David iwàwáaná. Yásí Urías yéetácawa úwicái yèewi. Idécaalí ichàbacawa Betsabé uícháanícataíca, yá David imáidaca yeedácaténá úa yàacawéetúapináwa. Dios quéwa yáalíawa yái David imànínáca. Yásí báawaca Dios iicáca yái David imàníríca.

Néese Dios ibànùaca profeta* Natán David yàatalé icàlidacaténá irí tàacáisi. Yá ímaca David irí:

--Abé yàcale irìcu nàyaca abéeri càasuíri, abéeri catúulécanéeri. Yái càasuíri idènià madécaná ipìranáíwa. Yái catúulécanéerica quéwa idènià abéechúa ipìra ovejáa-nawa*. Cáinináca iicáca ipìrawa yái catúulécanéerica. Yá icùaca úa càide iyúwa yéenibewa. Néese áibaalí tàacáwa yái càasuírìca iwàwacutá ichùnìaca yàacàsi irípiná abéeri yàacawéerináwa ipáchiérica. Yái càasuírìca quéwa càmita iwàwa inúaca ipìrawa. Ewita idèniàcáaníta madécaná ipìrawa, yá yeedáca catúulécanéeri ícha ipìramíina oveja*. Yá càasuíri inúaca úa yàacaténá yàacawéeriná iyáapínáwani --íima yái Natánca. David idécaalí yéemìacani, yásí calúaca David càasuíri yáapìcha. Yá ímaca:

--Iwàwacutá yéetácawa yái asìalìca. Iwàwacutá nacái ipáyáidaca úái ovejaca* irí yái catúulécanéerica. Iwàwacutá yèpùadaca irí uwènináami báinúaca oveja* --íima yái Davidca. Néeseta yái profeta* Natán ímaca David irí:

--;Píata asìaliquéi imàníirica báawéeri béecaná! Dios idéca ibànùaca nucàlidáanápíná pìrí idéená yeedáca pía, picùacaténá macáita israelitanái*. Idé nacái icùaca pía. Idé imàacaca peedáca madécaná piacawéetúanáipínáwa. Ewita manùbacáaníta níáde piacawéetúanáisiwaca, pidéca pinúaca Uríasmì piyéedúanápíná ícha yàacawéetúa. Níái amonita úwinái nachàwidàacani, quéwa Dios yáalíawa pidéená pichùulìaca piasu úwináíwa namàacáanápíná abéeritani, yéewanápíná yéetácawa. Pidéca piwènúadaca píiwitáìsewa Dios ícha. Càmita pidé pimànica càide iyúwa Dios iwàwáaná. Yásí nacái Dios yùuwichàidaca píawa. Yá imàacaca péenibenái napéliánápíná náipunitawáacawa. Yá namànica pìrí báawéeri nacái. Yá nacái Dios imàaquéeripíná abéeri pìiri iduìca piacawéetúanái macái wenàiwìcanái ituírìcu. Píalimáidataté pimànica pibáyawanáwa

ibàacanéeri iyútatá, Diosta quéwa imàaquéeripiná macái israelitanái* náaliacawa ìwalíjájái báawéerica yúuwèeripiná-cawa pìwali --càicataté íimaca yái Natánca Dios inùmaliçuíse. Néese David íima:

--Núacaté, numànimica nubáyawanáwa Wáiwacali Dios irí --íimaca yái Davidca. Néese Natán íima irí:

--Ewita pidécáaníta pimànica pibáyawanáwa, Dios càmitanica yéetáida pía. Yáde sumài quéwa imusuéeripiná-cawa Betsabé íicha, yá yéetéeripináwa píicha pidécáiná pimànica báawéeri --íimaca yái Natánca Dios inùmaliçuíse. Néese yèepùacawa icapèe néréwa Natánca.

Néeseté cáuláicaca yái sumàica. Yá David imàacaca íichawa iyáacaléwa abéeri semana isutácaténá Dios cachàiníri iyú. Quéwa càicáaníta yéetáwa yái sumàica.

Néese David yàacawa Joab yàatalé. Yá ipélicia yàasu úwinái yáapichawa amonitanái íipunita. Yá namawèniacania.

Néese áiba camuí àniwa Betsabé umusúada áiba sumài. Yá umànica íipidená Salomón. Yá Dios ibànùaca profeta* Natán icàlidacaténá nalí cáinináaná Dios iicáca nàiri Salomón.

Absalón se rebela contra David

II Samuel 11.3; 13-15; 23.34

Abéeri rey* David ìiri íipidená Absalón. Idènia yéenasàatúawa uípidená Tamar. Cayábéechúa máini iicácanáwa. Aiba David ìiri íipidená Amnón cáininá iicáca úái yéenasàatúatawa Tamarca. Aiba èeri Amnón imèniadaca úa uwàlùanápínáwa icapèèericulé. Yá íibàaca úa cachàiníri iyú, yá iduica úa. Idécaalí imànica càì ulí, yásí báawaca iicáca úa. Yá yúucaca úa icapèe íichawa, néese ibàliaca uícha capli inùma. Yásí Tamar ùacawa uícháaníca báawanama

carretera iricubàa. Yá David yéemiaca íduwa Tamarwa uináwaná, yá máiní calúacani, quéwa càmita yùuwichàida ìiriwa Amnónwa. quéechéeri ìiricáináni, cáininá nacái David iicácani. Yái Tamar ibèeri Absalón quéwa, máiní calúaca Amnón yáapicha mamáalàacata. Absalón iwàwa inúaca yéenasàiriwa Amnónwa, Tamar ìwalíise.

Néese pucháiba camuí idénáami, Absalón imáida macáita yéenanáíwa namànicaténá manuíri fiesta. Imáida nacái yéenasàiriwa Amnónwa. Yá Absalón íimaca yàasu wenàiwicanái iríwa:

--Picùacuéni, yái Amnón àta icàmacataléta. Yásicué pinúacájáni --íimaca yái Absalónca. Càité nanúaca Amnónmi. Néese macáita David yéenibenái naplacawa ícha napìranái burronái íinatawa. Yá nàacawa cachàiníiri iyú nacapèe néréwa. Néese Absalón yáaliacawa calúaca David yáapichani, idécáiná inúaca yéenasàiritawa Amnónmi. Iná imusúacawa Israel* yàasu cáli ícha iyacaténá yáatúa yáaniri néréwa achúma èeríinatá. Yá iyamáacawa néré máisiba camuíta. Yásí David imàacaca íchawa yái achúmáaná iwàwa Amnónmi ìwalíise. Iwàwa yeedáca Absalón yàataléwa àniwa, quéwa idècuniacawa. Atata Joab yàalàaca David imáidáanápiná néese Absalón Jerusalén iyàcalená nérépiná. Yásí Joab yeedáca néesení. David quéwa càmitàacáwa iwàwa iicáca Absalón. Néese áiba pucháiba camuí idénáami, yásí David itàidaca ìiriwa Absalónwa.

Yái Absalón cayábéeri máiní iicácanáwa. Macái israelitanái* cayába naicácani. Yá idàbaca iwàwa imànica úwicái yáaniri ípunitawa. Absalón iwàwa icùaca israelitanái* canánama. Absalón iwacáida asianái yèeyéipináwa yáapichawa. Yá ibàlùacawa Jerusalén iyàcalená iwáiná inùma néré. Yá itàidaca néré cayábéeri iyú asianái yèeyéipináwa David yàatalé nasutácaténá ícha wawàsi. Yá Absalón icàlidaca nalí ichìwawa. Iimaca nalí:

--Yáí David cà míiri yéemì iyúwa písutáaná. Núacata quéwa icùacaalítá wayàcale, yásí numànica macáí irítá cayábéerítá --ímaca yáí Absalónca. Macáí èeri imanùbaca Absalón yàacawa néré icàlidacaténá nalí càiri. Yásí cayábaca naicàcani, macáita. Néese báinúaca camuí idénáami Absalón iwàwa imànica úwicáí yúucacaténá yáaniriwa. Yá isutáca wawàsi David íicha yàacaténáwa Hebrón iyàcalená néré imànínápinása càide iyúwasa idéená icàlidaca Dios irí. Yá David imàcaca yàacawa quéwa Absalón ichìwáida meedá yáaniriwa. Absalón ìwacáidaca manùba wenàiwica Hebrón néré namàacacaténá icùaca nía yáaniri yáamirìcubàawa. Madécaná israelitanáí* nawàwa Absalón icùaca nía. Abéeri néená ípidenéeri Ahitofel, yáí David yàasu càalàacáirica. Máiníiri cáalíacáica. Yá nacáí Betsabé yàawiri, yáí Ahitofelca.

David yéemìacaalí Absalón iináwaná ìwacáidáaná iríwa manùba úwináí, yá David itéca yéenanáíwa, yàasu wenàiwica nacáíwa, yàasu úwináí nacáíwa Jerusalén iyàcalená íicha.

Iwàwa imusúacawa Jerusalén iyàcalená ícha ipíchawáise Absalónnái yàanàaca néré nanúacaténá Davidnái. Iná David, yéenanái nacái, yàasu wenàiwicanái nacái, yàasu úwinái nacái namusúacawa yàcale ícha. Imàacaca diez namanùbaca yàacawéetúanáíwa icapèe néréwa nacùacaténáni. Aibanái levitanái*, pucháiba sacerdotenái* nacái náipidená Sadoc, Abiatar áiba nàaca nàanàacaténá David imusúacaalíwa Jerusalén ícha. Nawáacutaca Dios yàasu yàalubáiná mabayawanéeri nawàwacáiná natéca rey* David yáapichani. David quéwa càmita imàaca nàacawa yáapichatató. Imaca nalí:

--Pèepunídacué Dios yàasu yàalubáiná iyacatái néréwa àniwa. Dios iyúudàacaalí núajá, yá imàacaca nuèpùacawa Jerusalén iyàcalená néré àniwa. Cayábasicué piyamáacaalíwa yàcalerìcutá picàlidacaténácué nulí càinácaalí nùuwidenái namànica néré --íimaca nalí. Iná níái sacerdotenáica*, levitanái* nacái nèepùadaca Dios yàasu yàalubáiná Jerusalén iyàcalená néré àniwa.

David yàacawa Jerusalén ícha, máiní achúma iwàwa yàacáináwa, idécáiná Ahitofel iyúudàaná Absalón. Yá David isutáca Dios ícha càminápiná imàaca Absalón yéemia Ahitofel yàalàanáni. Néese David yàanàa Husai, áiba yàasu càalàacáiri. Yá achúmaca iwàwa yái Husaica yái úwicái ìwalíise, íná yàacawa itàaníca David yáapicha. Yá David ibànùaca Husai yèepùanápináwa Jerusalén iyàcalená néré. David iwàwa Husai imànica ichìwawa Absalón irí. Iwàwa Husai iicáidaca càinácaalí Absalón imànica. Néese David iwàwa Husai icàlidaca Absalón iináwaná sacerdotenái* irí nabànùacaténá tàacáisi David irí. Yá Davidnái yàacawa mamáalàacata Jerusalén iyàcalená ícha.

Derrota y muerte de Absalón

II Samuel 16-20

Néese Absalónnái, Ahitofel yáapicha nàanàacaalí Jerusalén iyàcalená néré, Husai yàanàa Absalón yàatalé. Yá icàlidaca Absalón irí iwàwáaná iyúudàacani. Néese Absalón isutáca yéemìawa Ahitofel ícha càinácaalí iwàwacutá Absalón imànica. Yá Ahitofel ímaca irí:

--Pìà piduìca pìaniri yàacawéetúanáiwa yéewanápiná macái wenàiwicanái náalíacawa báawa David iicáca pía --ímaca yái Ahitofelca Absalón irí. Néese, Absalón yàasu wenàiwicanái namànica abéeri capìima David icapèe ínatalé. Yá Absalón iduìca néré David yàacawéetúanái. Iná macáita israelitanái* nadé naicáca Absalón imànfiná néré, càide iyúwaté profeta* Natán icàlidáanáté David irí, Dios yùuwichàidáanápiná David ibáyawaná ìwalísewa, iyéeducáináté Uríasmi ícha yàacawéetúa Betsabé. Néese Ahitofel yàalàaca Absalón imànfinápiná áiba wawàsi. Iwàwa Absalón ìwacáida yàasu úwináiwa napìacaténacatétawa Davidnái yájáami. Ahitofel ímaca Absalón irí:

--Nùaca nacái pìasu úwinái yáapichawa. Yá wàanàaca David chamàléericáwa. Yásí núacata inúa abéeritájáni, yái Davidca. Iná níái ìyéeyéica yáapicha, yá idàba nàaca píimiétacanáwa --ímaca yái Ahitofelca. Macáita níái Absalón yáapichéeyéica cayábaca néemìaca yái Ahitofel yàalàanáca Absalón. Quéwa ipíchawáise namànica càide iyúwa Ahitofel yàalàaná nía, Absalón isutáca yéemìawa Husai ícha càinácaalí ínáidacawa iwàwacutáanápiná namànica. Néese Husai ímaca Absalón irí:

--Ahitofel idé yàalàaca pía báawéeri iyú. Pìaniri David máiníri yáalíaca úwicái ìwali. Cawàwacanáta càmita iyamáawa táiyápi yàasunái yáapichawa. Pìacaalí picutácani, yásí nanúaca pìasu úwináiwa. Néese áibanái icàlida

piináwaná idéená imáalàacawa piasu úwicáica. Siùcade nùalàa pía pìwacáidáanápíná canánama israelitanái*. Pìwacáida nacái madécaná úwinái. Néese pinúa macáita níái iwàwéeyéi David icùaca cáli --íimaca yái Husaica, quéwa ichìwáidacáita Absalón meedá. Néese Absalón, níái nacái úwinái íiwacanánái cayábaca néemiaca Husai yàalàaná Absalón. Nayúunáidaca cayába yáwanáicani Ahitofel itàacái íichatáni. Dios iwàwa yùuwichàidaca Absalón íná càmita imàaca Absalónnái yeebáca Ahitofel yàalàaná nía. Absalónnái yeebá Husai yàalàanáta, yái David yàacawéerináca.

Néese Husai icàlidaca sacerdotenái* irí yái Absalón imànífináca. Yá nabànùaca tàacáisi David irí. Nàalàaca ichàbàanápínácatétawa inanábàa Jordán abéemaalé ipíchawáise Absalón ibànùaca yàasu úwináíwa nanúacaténáni.

Ahitofel yáalíacaalí Absalónnái càmita namàni càide iyúwa yàalàaná nía, yásí yáalíacawa mesúnamáita Davidnái imawèniaca Absalónnái. Yásí David inúanápíná Ahitofeltá idécaíná iyúudàaca David yùuwidenái. Ahitofel càmita iwàwa David yàasu úwinái inúacani, íná yéewa yèepùacawa icapèe néréwa. Yá inúaca yáawawa, Ahitofelmica.

Absalón idécaalí ìwacáidaca yàasu úwináíwa, yá Davidnái nàyaca déeculéta Absalón íicha. Yái yàcale íipidená Mahanaim. Yá David ìwacáida yàasu úwináíwa namànicaténá úwicái. Uwinái íiwacanánái càmita namàaca David yàacawa náapicha íná David iyamáacawa yàcale irícu. Ichùulia yàasu úwináíwa íicha nanúaca Absalón, cáininá-cáiná David iicáca ìiriwa Absalónwa, íná càmita iwàwa nanúacani.

Absalón yàasu úwináica nàanàacaalí néré, yá David yàasu úwinái napélia náipunita. Yá Davidnái imawèniaca níái Absalónnái. Nanúa veinte mil namanùbaca Absalón yàasu úwinái. Néese áibanái néená David yàasu úwinái naicáca Absalón ipianícawa ichúuliacawa mula íinata. Yásí mula ipianícawa àicu yáamibabàa. Yái àicu íibàaca

Absalón icanápi ìwalíise. Yá mula ipìacawa íicha. Néese abéeri David yàasu úwi ipìacawa icàlidacaténá Joab iríni. Yá Joab icuísacani. Yá íima irí:

--¿Cáná càmita pinúa néréni? --íimaca yái Joabca.

--Càmíiri, Davidcáináta idé ichùulia wacùacani --íimaca yái úwica Joab irí. Néese Joab yàacawa nèré, yá inúaca Absalón yàabéeriwa àicu yàanàlicu chènuniré. Néese Joab ichùulia David yàasu úwinái namàacáanápíná náichawa napélianáca.

David yéemiacaalí yàasunái iináwanáwa imawènianá níái Absalónnáica, quéwa ìiri Absalón idé yéetácawa, yá máiní achúmaca iwàwa. David íicháaní mamáalàacata ìiri ìwaliwa. Yá Joab icuísaca David. Joab íima:

--¿Cáná píicháaní? Wadé wapéliaca pirípiná. Wadé wayúudàaca pía. ¿Cáná yéewaná piicá wía càide iyúwa piicáaná piùwidenáíwa? Cawàwacanáta piwàwa abéericata

cáuca Absalónmitá, néenisica wía piwàwéeyéi yéetácawatá macáitatá. Nùalàaca pianápiná piaca nalí cayábéeri, níade plasu úwináica, nàacáichawa pícha siuca èeri --íimaca yái Joabca. Yásí David yàaca ibàlùacawa yàcale inùma néré. Yásí itàidaca yàasu úwináíwa, yàaca nalí cayábéeri.

Néese níái Judá itaquénáinámica namáidaca David àniwa nawàwacáiná yèepùacawa Jerusalén iyàcalená néré. Yá nàanàaca David yàatale, nàacaténáwa David yáapícha Jerusalén nérépiná. Néese áibanái Israel* itaquénáimi báawa naicáca Judá itaquénáinámi. Néese áiba asìali ípidenéeri Seba imànica áiba úwicái David ípunita. Abéerita níái Judá itaquénáinámica nayúudàaca David. Macái israelitanái* nayúudàaca Seba. Néese David yàanàacaalí Jerusalén iyàcalená, yá ibànùaca yàasu úwináíwa náibàacaténá Seba. Yá Seba ibàacawa yàcalericuta. Néese Joab idàbaca imànica úwi yái yàcale ípunita. Néese abéechúa yàcale minalu úuma Joab irí:

--¿Cáná piwàwa pimáalàidaca abéeri yàcale iyúudèerica mamáalàacata israelitanái*? --úumaca úái cáaliacáichúaca.

--Wawàwa wáibàaca abéeri asìali meedá yái úwinái íiwacalica --íimaca yái Joabca. Néese úái cáaliacáichúaca utàanica yàcale mìnánái yáapícha. Uwènùadaca náiwitáise Seba íícha. Yá nanúacani, yái Sebaca. Yá náucaca íiwitami, yàcale iwáiná abéemaalé. Joab idécaalí íicáca Seba íiwitami, yá yèepùacawa náícha yàasu úwinái yáapíchawa.

David censa la población
II Samuel 24; I Crónicas 21

David idéca icùaca Israel* yàasu cáli madécaná camuí. Néese báawaca Dios iicáca israelitanái* íiwitáise, nabáyawaná ìwalíise, íná yéewa imàacaca Satanás* yáali-máida iicáwa David yéewanápiná Dios yùuwichàidaca israelitanái*. Iná yéewa, Satanás* yàalàaca David iputàanápiná macái israelitanái* aslanái yáaliméeyéi imànica úwicái, Davidcáiná iwàwa áibanái cáli mìnaná iicáca cámiéta-quéeri iyúni, néemiacaalí máinína cachàiníiyéi David yàasu úwinái. Joab, áibanái israelitanái* íiwacanáiná nacái, nàalàaca David íicha naputàaca israelitanái*, nàalíacáináwa Dios càmita iwàwa David imàni càì. Davidta quéwa càmita yeebá nasàna, yá ichùulìà naputàanápiná macái israelitanái*. Yá báawaca Dios iicáca David íiwitáise idécáiná imànica càì. Yá Dios yùuwichàidaca israelitanái*. Imàacaca cáuláicaca nía. Yá setenta mil namanùbaca néetácawa máisiba èeri irìcu. Dios ibànùà abéeri ángel* imáalàidacaténá Jerusalén iyàcalená mìnaná. Néese Dios catúulécaná iicáca nía, íná yéewa ichùulìaca ángel* càminápiná inúaca nía. Yái ángel* ibàlùawa jalede abéeri asìali jebuseosàiri yùulùacataléca ituínási trigo. Yá David iicáca ángel* ibàlùacawa néré. Yá Dios ichùulìaca David imànínápiná abéeri altar* néré. Iná David iwènìà cáli néré jebuseosàiri íicha. Yái asìali iwàwa yàaca David irí mawènita meedáni. Quéwa David iwàwa ipáyáidacani, càmicáiná iwàwa yàaca Dios irí wawàsi càmiiri David idé ipáyáidaca. Néese David imàni abéeri altar* néré. Yá inúaca ipìrawa néré sacrificio* iyú ibáyawaná ìwalíisewa. Néese Dios ibànùà quichái yeemácaténá yái iinámi altar* íinata. Yá Dios íima yàasu ángel* iríwa:

--Yácata yáara. Piwàlùada yàalu irìculéwani yáde piasu espadacawa*. Picá pinúa quirínamáí níade Jerusalén mīnanái --íimaca yái Diosca. David imànica altar* Jerusalén iyàcalená irìcu canácáiná Dios icapèema néré. Yái caplīma Moisésmi imàníirimitaté iyaca Gabaón iyàcalenálīcu. Iná David imàni altar* Jerusalén irìculé isutácatáipiná Dios íchaná inúaca macái Jerusalén mīnanái. Néese David íima altar* ìwali:

--Cháta numànicataléca altar* nuiri imàníiripiná Dios icapèe manuírī --íimaca yái Davidca.

David prepara lo necesario para el templo del Señor

I Crónicas 28.1-29.22

Ewita Dios idécáaníta icàlidaca David irí càmíinápíná yáalimá imànica Dios icapèe manuírī, càicáaníta David iwàwa iyúudàaca ìiriwa imànicanī. Iwacáidaca wawàsi namàníiripiná Dios icapèe. Ichùulīa níái càmíiyéica israelitanái* iyéeyéica Jerusalén irìcu nadalúanápiná íba yèewi iwáinápíná. Iwacáidaca nacái hierro, bronce* nacái, wewèli nacái. Néese David ìwacáidaca macáita sacerdotenái*, levitanái* nacái. Càmicáiná iwàwacutá nèepunída Dios icapèema quirínama, yá David ichùulīaca namànica áiba íbaidacalésitá. Aibanái levitanái* néená iwàwacutá natunúaca Dios icapèe irìcu, ípidenéeri templo*. Iwàwacutá nachùnīaca ituínási sacrificio* piná nacái. Ichùulīa áibanái néená náiwacanánáipíná. Aibanái néená iwàwacutá nacúa templo* inúma. Aibanái néená iwàwacutá namànica sanàsi nàacaténá Dios irí cayábéeri. Càité levitanái* iyúudàaca nía sacerdotenái* templo* irìcu. Aarónmité idènià madécaná itaquénáīwa iná iwàwacutá náucaca suerte* náalíacaténá cawinácaalí idàbéeri íbaidaca templo* irìcu.

Néese David imáida iriwa Salomón yàataléwa. Yá íma irí:

--Píacatéera yái icuèripiná Israel* yàasu cáli núamirìcubàa. Píata nacái imàníripiná Dios yàasu templo*. Dios càmita idé imàacaca numànica irí yàasu templo* úwisàiricáináté núa, nudécáiná nacái nunúaca madécaná wenàiwicami. Dios idéca icàlidaca nulí imàaquéeripiná piyaca matuíbanáita màasu úwita íná yéewanápiná pimànica templo* Dios irí --càitaté David yàalàaca iriwa Salomón, imànicaténá Dios yàasu templo*. Yàalàa nacáini yeebáidáanápiná Dios itàacái. David icàlidaca nacái Salomón irí idéená iwacáidaca macáita wawàsi imàníripiná templo* iyú. Iwacáidaca oro, plata nacái, bronce* nacái, hierro nacái, wewèli tabla nacái, íba nacái. Néese David itànàaca cuyàluta iwali templo* yéenáiwaná, càinápinácaalí Salomón iwàwacutá imànica, yá yàaca Salomón iríni. Yàa nacái Salomón irí yéenáiwaná templo* ibàacháwaléná piná. David icàlida nacái Salomón irí yái iyúwa idéená iwacùaca levitanái* irí íbaidacalési. Càitaté David yàalàaca Salomón imànicaténáté càide iyúwa Dios iwàwáaná.

Néese David iwacáidaca macái israelitanái* íiwacanáiná. Yá ichùulia nayúudáanápiná Salomón imànica Dios yàasu templo*. Néese iwacáidaca nacái Jerusalén iyàcalená íiwacanáiná. Yá íimaca nalí:

--Nuwàwaté numànica abéeri templo* Dios irí, càmita quéwa Dios imàaca numànicani, úwisàiricáináté núa. Nùwacáida meedá wawàsi namàníripinàcani. Dios idéca imàacaca nucùaca Israel* yàasu cáli. Idé icàlidaca nulí nuiri Salomón icuèripiná nía núamirìcubàa. Salomóncata yáara imàníiri templo*. Dios íimaté nulí imàacáanápiná Salomón itaquénái nacùaca israelitanái* càiripináta neebácaalí Dios itàacái. Siùcade, pía Salomón, iwàwacutá

pìaca Dios icàaluíniná macái píiwitáise iyúwa. Pìwàwali nacái Dios idéca imáidaca pimànínapíná yàasu templo* íná iwàwacutá pimànicani. Píacué nacái israelitanái* péewáidacuéwa Dios itàacái ìwali. Peebáidacué iyúwa Dios ímáaná, yéewanápinacué pìyaca càiripinátacué pìasu cáli íinatawa --ímaca nalí yái Davidca. Néese David yèepùà ímaca nalí àniwa:

--Piyúudàacué yáara Salomónca ùuculiricáináni. Iwàwacutá imànica yái templo* cayábéeri icácanáwa. Nudé nùwacáidaca wawàsi namàníripiná templo* iyú. Nùaca nacái áiba nùasuwa templo* piná. Píacué nacái pìasuwa --ímaca nalí yái Davidca. Yásí manùbaca yèeyéica yàasuwa templo* piná. Yásí casímaíca David iwàwa. Néese David isutáca Dios israelitanái* íiwacanánái yaacúalicu. Yá ímaca Dios irí:

--Pía, Nuíwacali, máiníri cachàiníri píiwitáise. Pía nacái cayábéeri náicha canánama. Pidènia macáita wawàsi cháí irícu èeriquéi. Píata yái yèeri wálí wàasu-piná. Wàacaalí pirí wàasuwa, yá wèepùadacáita wàyaca meedá pirí yái pidéerica pìaca walí. Píata yáaliéri wáiwitáise. Pìwàwa wàyaca mabáyawanéeri iyú. Píalíawa nudéca nùaca pirí nùasuwa pìasu templo* irípiná casímaíri iyú. Níara nacái iyéeyéica cháí nàaca pirí nàasuwa casímaíri iyú. Piyúudàa wía wamàacacáicha wàaca picàaluíniná. Piyúudàa nacái Salomón yeebáidacaténá pítàacái imànicaténá pìasu templo* nacái --ímaca yái Davidca Dios irí. Néese David ichùulia nabàlùanápínáwa macáita nàului ipùata iyúwa nàacaténá Dios irí cayábéeri. Yásí namànica càita. Néese áiba èeri àniwa namànica abéeri culto manuíri casímaíri iyú. Yá nanúaca Dios irí madécaná napìranáíwa sacrificio* iyú.

David entona cantos al Señor
II Samuel 22-23; I Crónicas 16;
Salmos 18; 96; 105.1-15

David yáaliéri inúaca arpa*. Casíimáica inúaca arpa* imànicaténá nacái isànwawa. Casíimái nacái imusúadaca wàlisài canción. Aibaalí David imusúada canción yàacaténá ímiétacaná abéeri asialimi cayábéeri íwi-táise, idéeri yéetácawa. Aibaalí imusúada canción yàacaténá Dios irí cayábéeri.

David imusúadaca càì yàacaténá Dios irí cayábéeri Dioscaalíté iwasàaca David Saúlmi ícha. Yá íima icántàaca càì:

--Dioscata yái icùa núa. Iwasàaca nacái núa nùuwidenái íchwawa. Iwàwacutá macái èeri mìnánái yàaca Dios irí cayábéeri. Nusutáca ícha mamáalàacata iyúudàanápíná núa namànicaalí nulí báawéeriwa. Yá núalíaca iyúudàanápíná núa. Núalíacaalíté nùuwidenái iwàwa inúaca núa, yaté nusutáca Dios iyúudàanápíná núa. Yá yéemíaca nusutáaná ícha. Yá báawaca Dios ícáca nùuwidenái íwi-táise. Néese Dios yàanàa iwasàaca núa nùuwidenái íchwawa éwita cachàinicáaníta nía. Nuebáidacáináté mamáalàacata Dios itàacái, íná Dios yáaliaté canáca numànírica báawéerica nùuwidenái iríwa. Iná yéewa iyúudàaca núa. Càica Dios imànica. Imàni nalí cayábéeri níái cayábéeyéica íwi-táise. Yùuwichàida níái báawéeyéica íwi-táise. Dios idé iyúudàaca núa madécaná yàawiría. Dios imànicaalí wawàsi, yá imànica cayábéeri iyúni. Iyúudàaca níái yeebáidéeyéi itàacái. Máini iyúudàaca núa numawèniaca nùuwidenáíwa. Iná nua irí mamáalàacata cayábéeri. Nucántàa nacái irí mamáalàacata --càì icántàaca yái Davidca. David imusúada áiba canción yàacaténá

Dios irí cayábéeri nàanàidacaalíté Dios yàasu yàalubáiná mabáyawanéerica Jerusalén iyàcalená néré. Yá icántàaca càì:

--Iwàwacutácué wàaca Dios irí cayábéeri. Wacàlidacué macáita èeri m̀nanáí irí yáí Dios im̀nínícaté walí. Iwàwacutácué wacántàaca Dios irí wàacaténá icàaluíniná. Wáináidacuéwa nàwali níái wawàsi cayábanaméeyéi Dios idé im̀nica walí. Idé iwàwalica yáí wawàsica im̀nífiricaté náapicha níái wàawirináimica Abraham, Isaac nacáí, Jacob nacáí. Icàlidaté nalí yàanáaté nataquénáí irí Canaán yàasu cáli. Yá idéca yàaca walíni. Iwàwacutácué wacàlidaca macáí èeri m̀nanáí iríni, Dios idéená idàba macáí waiquéerica cháí irícu èeriquéí. Aibanáí wenàiwica nàaca cuwáináí icàaluíniná quéwa ídolonáí* meedá nía, yéénáíwanáí wenàiwica im̀nífíyéica nacáapi iyúwa, càmfíyéí cáuca níái ídoloca*. Iwàwacutá macáí èeri m̀nanáí nàaca Dios icàaluíniná idécáiná idàbaca macáita. Iwàwacutá macáita nàaca Jehová irí cayábéeri, yáí Dios wà israelitanáí* wàaca icàaluíniná càiripináta --càì icántàaca yáí Davidca. David imusúadaca abéeri canción ipíchacá yéetácawa. Yá icántàaca càì:

--Núacata David yáí asíalí Dios im̀aquéerica icùaca israelitanáí*. Núacata yáí icántèeri Dios irí. Nucántàaca Espíritu Santo iǹmalícuíse. Dios ímaca abéericaalí náiwacalí im̀ni cayábéeri yàasu wenàiwicanáí iríwa, yeebáidacáiná Dios itàacáí, yásí casímáica macáita nía. Yá casímáica yàasu wenàiwica naicáca náiwacalínáwa càide iyúwa casímáiná wía unía idénáami ichàbacaalíwa, èericaalí icàna mèlumèluwaca masicáí isàbéeri. Nuénánáí nawàwa namànica càide iyúwa Dios iwàwáaná. Idéca im̀nica wawàsi núapicha, càmitanica iwènùada íiwitáisewa íicha càiripináta. Níata quéwa càmfíyéica yeebáida Dios

itàacái, mawèníyéica nía meedá càide iyúwa báawéeri masicái catuíréeri. Canáca yáaliméeri idunùaca ìwali ipíchaná isutàa icáapi ituíreca. Báawéeyéi meedá, quiehái irípiná meedá nía --cài icántàaca yái Davidca.

Ancianidad de David

I Reyes 1.1-2.12; I Crónicas 29.22-30

Néese béericaalí yái Davidca, yá casualínica ìwali mamáalàacata. Iná yàasu wenàiwica itàaní David yáapicha imàacacaténá nacutáca abéechúa israelita* ucùacaténáni, uliacaténá irí mawiénita yéewanápiná ùuleca irí. Yá nàanàaca abéechúa manacàu ípidenéechúa Abisag. Yá ucùaca yái béerimíinaca Davidca, uíbaida nacái irí, canácatáita quéwa David iduìca úa.

David yéenibe nabèeri ípidenéeri Adonías, áibanái nabèenái nadécáiná néetácawa, yái Amnónmica, Absalónmi nacái. Cayábéeri iicácanáwa yái Adoníasca, quéwa yáaniri David camíiri icapèedáidani, canácatáita nacái yàalàa ìiriwa. Yá Adonías yáalíacawa David ìwali, máini béeri, machawàacaca nacáini iná Adonías íináidacawa icùaca israelitanái* yáaniri yáamirìcubàawa. Yá ìwacáidaca yàasu wenàiwicawa. Yá itàníca Joab yáapicha yái David yàasu úwinái íiwacalica. Itàaní nacái yáapicha yái sacerdote* ípidenéeri Abiatar. Yá Adonías iwènùada náiwitáise nayúudàanápináni. Yái sacerdote* Sadoc quéwa camíiri abédanama Adonías yáapichani. Yái profeta* Natán nacái camíiri iwènùada íiwitáisewa David íicha. Nía nacái David yàasu úwinái cayábéeyéica camíiyéi nawènùada náiwitáisewa David íicha. Néese Adonías imànica abéeri fiesta manuíri En-Rogel iyàcalená néré. Yá imáida canánama yéenanái aslanáywa. Càmita quéwa imáida Salomón, nía nacái Judá itaquénáinami íiwacanánáica. Càmita

nacái imáida profeta* Natán, nía nacái David yàasu úwináica.

Néese Natán yéemia Adonías iináwaná, yá yàacawa Salomón yáatua Betsabé yàatalé. Yá icàlidaca ulí macáita. Néese íima ulí:

--¿Cáná càmita piawa David yàatalé picàlidacaténá irí Adonías iwàwa icùaca israelitanái* piiri Salomón íicha? --íimaca ulí. Yá ùacawa ucàlidaca David iríni.

Utàanícaalícáwa David yáapicha, yá Natán yàanàaca nacái néré. Yá icàlidaca David irí càita àniwani. Néese David ichùulia Benaiás, yái náiwacali, níái úwinái icuèyéica David, itéénápiná Salomón David ipìra mula íinata, càide iyúwaté náiwitáise, náiwacaliná yàacawa mula íinata. David iwàwa Benaiás itéca Salomón abéeri culto néré namàacacaténá Salomón nacuèrinápináwa. Néese David ichùulia yái sacerdote* Sadoc, yái profeta* Natán nacái nàucùacaténá aceituna* iséená Salomón íiwita iwali, náasáidacaténá yái Dios idéená imàacaca Salomón israelitanái* nacuèrinápiná. Iná namànica càide iyúwa David íimáaná nalí. Néese macáita níái wenàiwica iwacáidáya-caquéeyéi culto néré, néemíanicawa. Yá náimaca:

--Cayábéeriquéera, yáara wacuèrinápiná Salomónca --náimaca néemianícawa. Yá Adonías, níái nacái yàaca-wéeyéiná néemiaca Salomónnái isàna. Yá Abiatar ìiri yàanà Adoníasnái yàatalé nacái. Yá icàlidaca nalí

David idéená imàacaca Salomón nacuèrinápiná. Néemiacaalíni, yá cáaluca nía macáita iyéeyéi Adonías yáapicha. Yá nèepùacatétawa nacapèe néréwa. Yá Adonías ipiacawa Dios icapèema nérépiná. Yá íbàa altar* ipùata imáalàacatáíwa chènuniré. (Càité náiwitáise níái israelitanaíca*: abéeri asiali cáalucaalí yùuwidenái íchawani, yásí íbàaca altar* ipùata imáalàacatáíwa chènuniré isutácaténá nanúacáichani.) Néese Salomón íimaca Adonías irí:

--Càmita nunúa píajá, càmicaalí pimàni báawéeri quirínama --íimaca yái Salomónca. Yá Salomón ichùulia Adonías yèepùanápináwa icapèe néréwa.

Néese David yáalía yéetánápináwa mesúnamáita íná yàalàaca Salomón abéta àniwa quiríta. Iimaca irí:

--Núalíawa nuétácawa mesúnamáita. Iwàwacutá cachàini píiwitáisewa. Peebáida Dios itàacái mamáalàacata Dios

imànicaténá pirí cayábéeriwa. Pimànicaalí càide iyúwa Dios ímáaná, yásí Dios imàníiripináwa càide iyúwa ímáanáaté nulí, nutaquéeripináwa icuèripiná israelitanái* càiripináta --ímaca yái Davidca. Néese David ichùulia Salomón yùuwichàidáanápíná Joab idécáiná inúaca meedá pucháiba úwi íiwacanáiná ípidenéeyéi Abnermi, Amasami nacái, càmiíyéi David iwàwa néetácawatá.

Néese David yéetácawa, idèniacaalíté setenta namanùbaca camuí. Idéca icùaca israelitanái* yàasu cáli cuarenta namanùbaca camuí. David ìirimi Salomón icùa nía yáanirimi yáamirìcubàawa. Yá Dios imànica Salomón írì madécaná cayábéeri. Yá cachàinica mamáalàacata yái Salomónca.

Gobierno de Salomón

I Reyes 2.13-4.34; II Crónicas 1

David yéetácadénáamiwa, yá David ìirimi Adonías yàacawa Salomón yáatúa Betsabé yàatalé. Yá isutáca uícha wawàsi. Iwàwa utàaníca Salomón yáapícha imàacacaténá Adonías yeedáca yàacawéetúapínáwa Abisag, úái manacàu icuèchúacaté Davidmi béerimíinacaalíténi. Iná Betsabé yàacawa Salomón yàatalé. Yá yéemìacaalí usutáaná, yá calúaca Salomón Adonías yáapícha, Salomóncainá yáalíawa Adonías iwàwáaná mamáalàacata icùaca israelitanái*, íná yéewa Salomón ichùuliaca yàasu úwiwa inúanápíná yái Adonías, ipíchaná imànica úwi Salomón ípunitatá. Salomón ichùuliaca yái sacerdote* Abiatar yèepùanápínáwa iyàcale néréwa Dios icapèema íícha. Salomón càmita quirínama imàaca Abiatar íbaidaca Dios írì Abiatarcáiná iyúudàaca Adoníasnáí Salomón ípunita. Càmita quéwa Salomón ichùulia nanúanápínáni, Abiatarcáiná iyúudàaca yáaniri Davidmi. Yái Abiatar abéeri Elí itaquéerimi, íná iyáaná càide iyúwa Dios itàaníná Elí yéenanáimi ípunita bàaluité. Néese Joab yéemìacaalí yái Salomón imàníiná

Abiatar irí, yá cáaluca Joabca. Yá yàacawa Dios icapèema néré íbàacaténá altar* ipùata imáalàacatáíwa chènuniré. Yá isutáca náicha càmíinápíná nanúani ìwalíise, yáí iyúwa iyúudàanáté Adonías Salomón ípunita. Salomón ichùulìa quéwa capitán Benaías inúanápiná Joab Dios icapèema néré. Càité Salomón yùuwichàidaca Joabmi, càide iyúwa yáaniri Davidmi ichùulianáté imànica, Joabcáiná inúaca pucháiba úwi íiwacanáiná mabáyawanéeyéimi. Nadécaalí nanúaca Joabmi, yásí canáca áibanái iwàwéeyéi imànica úwi Salomón ípunita.

Néese Salomón ìwacáidaça macáita israelitanái* íiwacanáiná Gabaón iyàcalená néré, yáí Dios icapèema mabáyawanéeri iyacatái. Yá Salomón ichùulìa nanúanápiná mil namanùbaca napìranáíwa sacrificio* iyú Dios irí nabáyawaná ìwalíisewa. Néese catácaalí Dios íimaca Salomón irí:

--¿Càiná piwàwa nùaca pirí? --íimaca irí yáí Diosca. Néese Salomón íimaca Dios irí:

--Pidé pimàacaca nucù madécaná wenàiwica éwita ùuculiricáaníta núa. Càmita nacái máiní cáalíacáirica núa. Iná pimàni nulí cayábéeri pimàaca nacái cáalíacáiripináca núa núalíacaténá ìwali yáí cayábéerica, báawéeri íicha. Yásí núalímáca nucùaca cayába níade wenàiwica cáininéeyéica piicáca --íimaca yáí Salomónca Dios irí.

Cayábéeri Dios yéemiaca Salomón isutáaná. Yá ímaca Salomón irí:

--Batéwa macái wenàiwica, nusutácaalí nuémiawa níatá, yásí nasutáca nuícha wawàsitá nunúanápiná náichawa nàuwidenáiwatá, nàyáanápiná nacái cáala èeritá, càasu-nápiná nacái níatá, caináwanáanápiná níatá. Píata quéwa pidé pisutáca nuícha numàacáanápiná cáalíacáiri pía yéewanápiná picùaca cayába níade israelitanái*. Iná numàacaca pirí càide iyúwa pisutáaná. Quéwa numàacaca nacái pirí áiba wawàsi quiríta. Numàaquéeripiná càasuíri yáwanái, caináwanéeri yáwanái nacái pía macái náicha níái cáli icuèrinánái --ímaca Salomón irí yái Diosca.

Néese áiba èeri pucháiba inanái yàanàaca Salomón yàatalé. Nawàwa Salomón yéemia naináwanáwa. Nadéeyéitésa imusúada yéenibewa. Catácaalísa, yá yéetácawa abéeri quiràsica. Abéechúa inanái úumaca Salomón irí:

--Uára inanáica idé uíri yéetácawa uícha. Néese

nuimácaalícáwa nùyaca, yá uedáca nuícha nuíri cáurica, néese uèpùada nulí uíriwa yéetéerimiwa --úuma úái quéechéehúa inanáica.

--Càmíriquéera, yáara quiràsica nuírta, uwàwacáita meedá uédaca nuícha meedáni, uírímínacáiná yéetácawa uícha --úumaca úái áiba inanáica. Néese Salomón idécaalí yéemia iyúwa náimáaná, yá ichùulia yàasu wenàiwicawa yeedáanápiná abéeri espada* machete nacáiri. Néese ichùulia íríadacaténá ìwallabàani yái quiràsica yàacaténá abéeri yéenámi abéechúa inanái irí, abéeri yéenámi nacái áiba inanái irí. Néeseta quéwa quiràsi yáatúa úuma:

--;Càmíiri! Picá píiríada ìwallabàani. Pía ulítani úara inanáica --úumaca irí, cáininácáiná uicáca uíriwa. Uwàwa ùaca áiba inanái iríni ipíchaná nanúaca meedáni. Quéwa úái yáatúaquéi yéetéerimicawa úumaca Salomón irí:

--Cayábaca píiwitáise. Píiríadani --úumaca Salomón irí camicáiná uwàwa áiba inanái idèñlaca quiràsi canácáiná uírimi. Néese Salomón íimaca nalí:

--Píacué yáara quiràsi ulí úara catúulécanéechúa iicácani. Báisíta yáatúa ìiricani --íimaca yái Salomónca. Néese israelitanái* yéemlacaalí naináwaná, yásí náalíacawa Dios iyúudàaná báisítani, yái Salomónca, cáalíacáiripinácani.

Salomón icùacaalí israelitanái*, yá matuíbanáica nàyaca. Manùbéeyéi wenàiwica ìyéeyéi mawiénita Israel* yàasu cáli irí napáyáida Salomón irí plata, ipíchaná imànica úwi náipunita. Càmita namàni íipunita úwi. Yásí càasucani, yái Salomónca. Idèña madécaná caballo, carro* nacái caballo itéeyéi yáamísewa. Idèña nacái madécaná yàacàsi. Macáita Israel* yàasu cáli mìnánái nàyaca càasuíri iyú Salomón icùacaalíté nía. Yái Salomón máini cáalíacáicani. Itàna tàacáisi cáalíacáiri iyú. Imusúada nacái canción. Yéewáida nacáiwa ibànacale ìwali,

cuwèesináí ìwali nacáí. Aibanáí wenàiwica décuíséeyéí yàanàa Salomón yàatalé néemiakaténá iyúwa ímáaná. Macáita naté irí cawèníri wawàsi.

Salomón construye el templo

I Reyes 5-7; II Crónicas 2.1-5.1

Hiram, yái Tiro iyàcalená íiwacaliná, iyaté Davidmí yàacawéeriná. David yéetácadénáamiwa, yá Hiram ibànùaca Salomón irí tàacáisi icàlidacaténá irí casíimáiná iwàwa ìwali, yái iyúwa Salomón imichàanáwa icùanápíná Israel* yàasu cáli. Néese Salomón ibànùa Hiram irí tàacáisi. Yá íimaca irí:

--Pimàni nulí cayábéeri piyúudàa numànica Dios yàasu templo*. Pichùulia piasu wenàiwicanáí yùucaca walí wewèli iyacáiná mawiénita pirí cayábéeri wewèli cáaléeri, machacàníri nacáí tabla piná --íimaca irí yái Salomónca. Néese yáalíacaalí Hiram iwàwa iyúudàacani, yá Salomón ibànùa áibanáí néená yàasu wenàiwicawa iyúudàacaténá

Hiram yàasu wenàiwicanáí yùucaca wewèli. Ibànùa nacáí yàacàsi nayéeripiná néré macáita yùuquéeyéí wewèli. Càité nacáí Salomón iwacáida wawàsi namàníripináté Dios yàasu templo*. Idènià nacáí yái yáaniri Davidmiwa iwacáidéericaté.

Salomón idécaalí icùaca Israel* yàasu cáli máisiba camuí, nadàbaca namànica Dios yàasu templo*. Cuatro-cientos ochenta namanùbaca camuí idénáami namusúacadé-náamiwa Egipto ícha, yá Salomónnáí idàba, namànica Dios yàasu templo*. Namàni templo* aléde Davidmi imànicatalécaté altar* Dios irí yáté èeriquéí ángel* imáalàidacatáipiná Jerusalén minanáí úláicái iyú. Namàni yái templo* diez metro namanùbaca yùucu, treinta metro namanùbaca icáalaca, quince metro namanùbaca ichènunica. Iyaca templo* irìcu pucháiba imàdàaná. Yái imàdàaná mawiénita inùma diez metro namanùbaca yùucu, veinte metro namanùbaca icáalaca. Yái áiba imàdàanáca imáalàacatalécawa templo* diez metro namanùbaca yùucu, diez metro namanùbaca nacái icáalaca, yái achúméerfina imàdàanáca aléde namàacacataléca Dios yàasu yàalubáiná mabáyawanéeri. Iyaca pucháiba querubínnái* áiba imàdàaná irìcu. Iyaca iwáiná wáluméeri nèewi níái pucháiba imàdàanáca. Templo* itéese nàya áiba imàdàaná nacái. Namànité templo* íba iyú. Néese irìculéwa nachànàida tabla wewèlíiri. Nadalúa wewèli ìwali yéenáiwánásí, íiwinásiquéí, àicu iyacanáquéí nacái. Néese wewèli íinatabàa napusúa yáawami orota. Namàni nacái abéeri altar* yáawami orota neemácatáipiná pumèníyeyéi isàni. Namàni nacái diez namanùbaca mesa, nalladacatáipiná pan mabáyawanéeri. Namàni nacái diez namanùbaca lámpara yáawami orota canánama, diez namanùbaca nacái bacàa manuínaméeyéi, yáawami oro canánama. Namànité macáita oro yáawamita. Néese abéeri asìali íipidenéeri Hiram imàni manuíri úni yàalupiná yáawami bronceta*, diez namanùbaca nacái náibacatáipiná nacáapiwa, áiba nacái altar* manuíri neemácatáipiná napìrawa sacrificio* iyú. Imàni nacái cusìrubàanáipiná níawami bronceta*, pucháiba nacái manuínaméeyéi àicu nacáiyeyéi nabàlùadéeyéi templo* inùma néeni. Abéeri nacái ibàlùawa inùma abéemaawáise

áiba nacái ibàlùawa abéemaa, broncéeyéi* nía canánama. Yá siete namanùbaca camuí idénáami, yá namáalàidaca namànica templo*. Once namanùbaca camuí idénáami Salomón imichàacadénáamiwa icùacaténá Israel* yàasu cáli, yá namáalàidaca namànica yái temploca*. Nadécaalíté namáalàidaca namànica templo*, yá Salomón icùaca plata, oro nacái templo* irìcu, yái plata, oro nacái Davidmi idéericaté yàaca Dios irí. Salomón ichùullà nacái namànica irí icapèewa manuíri Jerusalén iyàcalenálìcu.

Salomón dedica el templo

I Reyes 8.1-9.9; II Crónicas 5.2-7.22

Namànicadénáami Dios yàasu templo*, Salomón iwacáidaca macáita israelitanái* íwacanánái Jerusalén néré. Imáidaca nía néré yá èeriquéi namànicatáica culto ípídenéeri Enramadas*. Salomón iwàwa imànica culto manuíri nadécáiná namáalàidaca namànica Dios yàasu templo*. Iwàwa natéca Dios yàasu yàalubáiná mabáyawanéeri caplíma ícha, yái caplíma Davidmi ibàlùadacatáicaténi. Iwàwa nawàlùada templo* irìculéni. Wenàiwicanái nadécaalí nàwacáidáyacacawa néeni, níái levitanái* natéca nawáacutawa Dios yàasu yàalubáiná templo* irìculé. Namàacacani imàdáná mabáyawanéeri Dios ìyaçatái irìculé, nàanabái yáapiré, níái pucháiba querubínnái* yéenáiwaná Hiram imàníiyéica. Yái yàalubáiná idènièri níái pucháiba sàbadanaméeyéi íba Moisésmi idéeyéi itànàaca nàwali diez namanùbaca Dios itàacái. Néese yá èericaté israelitanái* nanúaca manùba mil namanùbaca napìranáíwa, ovejanái*, pacánái nacái sacrificio* iyú Dios irí. Níái sacerdotenái*, levitanái* nacái nanúa nasànapináwa, nacántàa nacái nàacaténá Dios Jehová icàaluíniná cayábéericáiná

yái Diosca. Càmita imàaca íchawa iicáaná nía cáininéeri iyú. Nacántàacaalícáwa, Dios iricùacawa acalèe mèlumè-luíri yèewi templo* iriculé. Níái sacerdotenái* càmita

náalimá nayamáacawa templo* iricu, máinicáiná mèlumèluca néré, Dios icamaláaná iyú. Néese Salomón íimaca nalí:

--Cayábéeri íiwitáise yái Diosca. Idé yeedáca Jerusalén iyacatáipináwa. Idé nacái yeedáca núaniri Davidmi icùanácaté israelitanái*. Núaniri iwàwacaalíté imànica templo* Dios irí, yá Dios icàlidaca núaniri irí idèñianápiná abéeri ìiriwa imànfiripiná Dios irí templo*. Dios idéca iyúudàaca wía. Idéca imàacaca nucùaca israelitanái*. Idéca iyúudàaca numànica yàasu templo* yàasu

yàalubáiná mabáyawanéeri iyacatáipináwa --íimaca nalí yái Salomónca. Néese Salomón isutáca Dios. Yá íimaca Dios irí:

--Canácata cuwáináí yéená càiride iyúwa pía Jehová. Pimànicaalí wawàsi wenàiwica yáapicha, yásí pimànica càide iyúwa píimáaná nalí. Siùcade waicá yái picàlidée-ricaté ìwali núanirimi irí yái rey* Davidmica. Pidé pimànité wawàsi núanirimi yáapicha pimàacacaténaté itaquénáimi nacùanápíná israelitanáí* càiripináta neebáidacaalí pitàacái. Iná pimàni nulí cayábéeri pimàni càide iyúwa píimáanáaté núaniri irí --íimaca yái Salomónca Dios irí. Néese yèepùà íima Dios irí àniwa:

--Nudéca numànica pirí templo*, quéwa wía macáita wáalíawa càmita pìyaca capìi irìcu wenàiwica imànírica. Máini manuírica pía iyéeri chènuniré. Pidé picàlidaca walí pìyáanápiná templo* irìcu yáara numànírica, íná nusutá píicha pìyamáanápináwa cháta càiripináta. Wía israelitanáí*, wasutácaalí pía templo* irìcu, péemì wasutáanáca. Ewita déecuífecáanáta wía templo* íicha, waicáidacaalí templo* iwéré, yá péemì nacái wasutáanáca. Wawèùadacaalí wáiwitáisewa píicha cawàwacanáta pimàaca wàuwidenáí imawèniaca wía. Pimàacasica máapica wía, cáuláica nacái áibanáí wéená. Néese wasutácaalí pía templo* irìcu, yá wacàlidacaalí wáichawa pirí yái báawéerica wamànírica, yá nacái wamàacacaalí wáichawa wabáyawanáwa, pimàni walí cayábéeri, péemì wasutáaná, pimàaca nacái piwàwawa wabáyawaná íicha. Néese áiba càmfiri israelitanáí* yéená, yéemìacaalí piináwaná ìwali, yá isutácaalí píicha templo* irìcu, yá pimàni irí cayábéeri, péemì nacái isutáaná. Iná macái èeri mìnanáí náalimápiná náalíacawa piináwaná ìwali. Yèeyéipiná nacái picàaluíniná. Ewita wía israelitanáí* wamànicáanáta báawéeri àta pimusúadacataléta wía wàasu cáli íicha áiba cáli íinatée-

yéipiná, néese waicáidacaalí templo* iwéré, yá wacàlida-
caalí wáichawa pirí yái báawéerica wamàníirica, yásí
pimàni walí cayábéeri, pimàaca piwàwawa wabáyawaná ícha
--íimaca yái Salomónca Dios irí.

Néese Salomón idécaalí isutáca Dios, yásí Dios
ibànùà quichái yúuwàanápínáwa yàatanáisewa yeemácatená
pirái nainámi altar* ínatéeyéica. Níái manùbéeyéi
wenàiwica, naicácaalí quichái yúuwàanáwa, naicácaalí
nacái Dios icamaláaná ipuníadáaná templo*, yásí macáita
nàaca Dios irí cayábéeri. Yá nabàlùacawa nàulúi iyúwa
nàacaténá Dios icàaluíniná. Néese Salomón, wenàiwicanái
yáapicha nàaca madécaná napìranáíwa yàacaténá Dios irí
cayábéeri. Sacerdotenái* nadécaalí nanúaca pirái, yá
nàucùaca náiranámi altar* iwali, neemá nacái pirái iséemi
altar* ínata. Néese nachànàa íinási manùbéeyéi wenàiwica
nayáapínáwa. Pucháiba semana irícu nanúaca veintidos mil
namanùbaca pacá, ciento veinte mil namanùbaca oveja*
nacái, manùbéeyéi wenàiwicanái iyáapínáwa. Néese nadé-
caalí namànica culto pucháiba semana, yá nèepùacawa
nacapèe néréwa. Máiní casíimáica nawàwa Dioscáiná idéca
imànica nalí cayábéeri, níái rey* Davidmi, rey* Salomón
nacái, macái israelitanái* nacái.

Néenialí áiba catá àniwa Dios yáasáida yáawawa
Salomón iicáca yáamacani irícuíse. Yá íimaca Salomón irí:

--Nudéca nuémíaca pisutáaná. Nudéca numàaca yáde
templo* nanúacatái nulí pirái sacrificio* iyú, nàacatái
nacái nulí ofrenda*. Nuémièripiná macáita yái nasutáanáca
núa néré. Numàaquéeripiná nacái nuwàwa nabáyawaná ícha,
neebáidacaalí nutàacái, nacàlidacaalí náichawa nacái nulí
yái báawéerica namàníirica namàacacaténá náichawa yái
báawéerica namàníináca quirínama --íimaca yái Dios
Salomón irí. Néese Dios íimaca Salomón irí àniwa:

--Peebáidacaalí macáita nutàacái, yásí numàaca pitaquénái yéená icùaca israelitanái* càiripináta. Quéwa piwenùadacaalí píiwitáisewa nutàacái ícha, píacaalí nacái cuwáiná icàaluíniná, yásí numusúadaca israelitanái* yàawa déeculé yàasu cáli íchawa. Càmita nacái nuyamáawa templo* irìcu quirínama càiripináta. Yá numàacaca áibanái wenàiwica namáalàidaca yáde temploca*. Néese áibanái naicácaalí yáde temploca*, yá náalíaca ìwali nudéená numàacaca áibanái imáalàidacani, israelitanáicáiná* iwènùada íiwitáisewa nuícha, nàacaténá cuwáiná icàaluíniná --íimaca yái Diosca Salomón irí.

La reina de Sabá visita a Salomón
I Reyes 9.10-10.29; II Crónicas 8.1-9.29

Veinte camuí irìcu Salomón idéca imànica icapèe manuíríwa, Dios yàasu templo* nacái. Ichùulìa níái camíiyéi israelitanái* iyéeyéica Israel* yàasu cáli íinata náibaida cachàiníiri iyú. Nayúudàaca imànica yái temploca*, Salomón icapèe nacái. Namànica nacái iwáiná Jerusalén iyàcalená itéese. Namàni nacái Salomón irí madécaná yàcale Israel* yàasu cáli íinata. Salomón Hiram nacái, yái Tiro iyàcalená íiwacalináca, nabànùa manùba nave* needácaténá oro déecuise. Néedácaté Salomón irí catorce mil namanùbaca kilo yáawamita oro. Needá nacái íba cawèníiyéi, àicu cawèníiyéi nacái, puwài nacáiyéi nacái.

Néese úái Sabá mìnaná íiwacalu uémia Salomón iináwaná ìwali máiní cáalfacáirica. Yá ùanàa upáchiacani. Yá usutáca uémíawani cachàiníiri iyú. Salomón quéwa yáaliméeri icàlidaca ulí macáita. Udécaalí uicáca cayába icapèe imanúica cawèníirica, yá úumaca irí:

--Quéechacáwa càmita nuebáida nalí piináwaná nacàli-dáanáca nulí. Siùcade nudé nuicáca núatani nutuí iyú. Càasuíri yáwanái pía ícha yái iyúwa nacàlidáanáté nulí, cáalíacáiri yáwanái nacái pía. Casímáica nawàwa péenánaica, nía nacái píasu wenàiwicanái. Dios idé imànica israelitanái* irí cayábéeri imàacacáiná picùaca Israel* yàasu cáli úmaca Salomón irí. Néese ùaca irí oro, íba cawèníyéi nacái, pumèníyéi isàni nacái manùba. Néese Salomón yàa nacái ulí wawàsi. Yàaca nacái ulí macáita càirinácaalí uwàwacutá ícha. Néese uèpùacawa ùasu cáli néréwa. Salomón yeedáca madécaná plata macái camuí imanùbaca náicha níai cà míiyéica israelitanái*. Yeedá nacái plata israelitanái* ícha. Ichùulìa namànica irí cawèníri yàalubáipináwa. Néese napusúaca yàalubái íwali oro. Chènunfiri yái yàalubáica. Idènièri seis namanùbaca escalera. Yá nabàlùacatabàawa cháwi yéenáiwaná nacáiyéi, doce namanùbaca. Salomón yàasu quírápieli, yáawami orota

macáita. Canácatáita ìiraca íicha bacàa càmfichúa orotá. Idènià báinúaca mil caballo itéeyéipiná carro*. Idènià nacái doce mil namanùbaca caballo yàasu úwinái yèeyéipiná íinata. Idènià madécaná caballo íná iwàwacutá namànica yàcale nacùacatáipiná ipìranái caballo. Yá Salomón càasuíri béecaná macái èeri mìnanáí íicha. Cáaliácáiri nacái náichani.

Salomón se vuelve idólatra
I Reyes 11; II Crónicas 9.30-31

Cáininá Salomón iicáca inanái. Idé yeedáca iríwa madécaná íinunáíwa, abéeri mil inanái namanùbaca yeedáca iríwa. Yeedáca iríwa inanái déecu mìnanáí, càmfíyèi israelitanái* yéená, níái moabitanái, amonitanái nacái, edomitanái nacái, sidoníanái nacái, hititanái nacái, éwita Dios icàlidacáaníta israelitanái* irí càmfínápiná yéewa needáca nalíwa nía. Yá yeedá nacái yàacawéetúapínáwa úái Egipto yàasu cáli íiwacali íiduca. Macái níái inanáica yèeyéi cuwáinái icàaluíniná. Máini cáininá

Salomón iicáca níái inanái càmíiyéica israelitanái*. Iná nawènùadaca Salomón íiwitáise Dios íicha. Yá Salomón yàaca nàasu cuwáiná icàaluíniná. Imànica manùba altar* nàasu ídolo* irípiná mawiénita Jerusalén iyàcalená irí. Yá Salomón yàaca Dios icàaluíniná ídolo* yáapicha nacái. Salomón yàacawéetúanái neemáca néenibewa nàasu cuwáiná iríwa. Iná yéewa báawaca Dios iicáca Salomón íiwitáise, yá íimaca Salomón irí:

--Càmita pidé peebáida nutàacái. Iná càmita numàacaca pitaquénái icùaca macái israelitanái*. Numàacaca nacùaca néenáta meedá, nudécáináaté nucàlidaca píaniri David iríni yá itaquénái icùanápinaté nía càiripináta, nùasu templo* iyacáiná cháí. Quéwanica numàaca abéeri plasu wenàiwicawa icùacaténá israelitanái* yéená --íimaca yái Diosca Salomón irí.

Néese níái cáli íiwacanánái iyéeyéica mawiénita Israel* yàasu cáli irí, nadàbaca namànica úwi Salomón íipunita. Néese abéeri asìali íipidenéeri Jeroboam, abéeri Efraín itaquéerimi iyúudàaté Salomón icùaca israelitanái*. Aiba èeri Jeroboam imusúawa Jerusalén iyàcalená íicha. Yá abéeri profeta* íipidenéeri Ahías yàanàaca Jeroboam. Yá canácata iiquéeri nía natàanínáca. Néese Ahías yeedá íichawa yàasu wàlisài ruana nacáiriwa, yá icàcaná yái wáluma wàlisài doce yéená namanùbaca. Néese íimaca Jeroboam irí:

--Peedá diez namanùbaca yéená. Dios imàaquéeripiná picùaca diez namanùbaca israelitanái* yaawiría. Dios càmita imàaca Salomón itaquénáimi icùaca quirínama macái Israel* yàasu cáli, Salomóncáiná yàaca cuwáiná icàaluíniná. Dios yùuwichàidéeripiná David itaquénáimi, quéwa càmíiri yùuwichàida nía càiripináta. Imàaca David itaquénáimi icùanápiná yéenáta meedá Israel* yàasu cáli idécáiná icàlidaca càì David irí. Davidmi idé yeebáida

Dios itàacái, íná yéewanápiná Dios imàaca David itaqué-
náimi icùaca Israel* yàasu cáli yéená càiripináta
--ímaca yái profetaca* Jeroboam irí.

Yái Jeroboam íbaidaca cachàiníri iyú. Iná Salomón
imàacaca icùaca Efraín mìnánái, Manasés mìnánái nacái,
níái Salomón imàaquéeyéica náibaidaca irí. Báawa Jeroboam
iicáca Salomón ichùuliacáiná yéenanáíwa íbaidaca cachà-
níri iyú. Iná yéewa Jeroboam idàbaca úwicái Salomón
ípunita. Yá Salomón iwàwa inúaca Jeroboam. Yá Jeroboam
yàacawa Egipto yàasu cáli néré. Yá iyamáacawa néré àta
rey* Salomón yéetácatálétawa. Rey* Salomón icùaca Israel*
yàasu cáli cuarenta camuí namanùbaca. Yéetácadénáamiwa,
yá ìiri Roboam icùaca cáli yáanirimi yáamirìcubàawa.

LOS SALMOS

Níái israelitanái* nadèniacaté abéeri cuyàluta iyaca
ciento cincuenta namanùbaca nacántèeripiná. Yá náimaca
ìwali Salmos*, ímáanáquéera "Wacántèeyéipiná", israeli-
tanái* itàacai iyú. Rey* David imusúadacaté manùbaca nía
Salmos*. Aibanái asíanái natàanàa áiba Salmos*. Natànàa
Salmos* nàacaténá Dios irí cayábéeri. Natànàaca áiba
Salmos* néewáidacaténá néenánáíwa ìwali macáita yái
cayábéeri Dios idéerica imànica israelitanái* irípiná.
Aibanái natànàaca Salmos* nasutácaténá Dios iyúdàanápiná
nía. Cháta wacàlidacué pirí nàwali máisibáanata néená
níái Salmos* ímáaná.

SALMO 1

Dios iyúudèeyéipiná càmiyyéica imàni báawéeri. Dios
iyúudèeyéipiná níái íináidéeyéicawa mamáalàacata Dios

itàacái ìwali. Yá Dios imànica irí cayábéeri yái asìali íináidéericawa mamáalàacata Dios itàacái ìwali. Yái asìali iyaca matuíbanáita càide iyúwa àicu ibàluèriwa mawiénita inanábàa irí, idènièri iyacanácawa, cayábana-méeyéi nacái ibáináwa. Níata quéwa wenàiwica báawéeyéi íiwitáise nàyaca càide iyúwa mulúisi cáuli itéerica báawéeri yèewiré. Dios icùaca báawéeri íicha níái wenàiwicanái cayábéeyéica. Diosta quéwa yùuwichàida níái báawéeyéica.

SALMO 2

Mawèníri iyúca meedá namàni úwi Dios íipunita, níái cà míyéica israelitanáica*. Càmita nacái náalimá nanúaca yái asìali Dios imàaquéerica icùaca israelitanái*. Náimaca nalíwáacawa:

--Càmita wawàwa Dios icùaca wía, càmita nacái wawàwa wacuèrinápiná yái asìali Dios ibànuèrica --náimaca nalíwáacawa. Máinicáiná cachàiníirica Dios íná Dios íicáaní naquíniná. Yá Dios íimaca nalí:

--Yá nudéca nuedáca abéeri rey* icuèripiná Jerusalén iyàcalená --íimaca nalí yái Diosca. Néese Dios íima irí yái nacuèrináca:

--Pía, nuìri, siùca èeri nudéca numàacaca èeri mìnánái náalíacawa nuìrica pía, picuèripiná macái cáli èeri iriculé. Pimawènièripiná èeri mìnánái íiwacanánái cà míyéica iwàwa picùaca nía. Máini cachàiníiripináca piùwichàidaca nía, càide iyúwatá abéeri náiwacaliná inúaná, icapèedáidaca hierro iyú níái yùuwidenáicawa --íimaca yái Diosca ìiri iríwa.

Iná yéewa, péemíacué macáita píacué èeri mìnánái íiwacanánáica, píacué Dios íimiétacaná, píacué nacái Dios icàaluíniná casíimáiri iyú, ipíchanacué báawaca iicáca píiwitáise, inúacáicha nacáicué píajá.

SALMO 8

Píá Wáiwacali, píata icuèrica wía. Macái cáli imanúfa wenàiwica nàaca picàaluíniná. Pidé pimàacaca púubanaméeyéi sumànái, quiràsinái nacái nàaca pírí cayábéeri, pimawèniacaténá pimáalàidaca piùwidenáíwa, níái càmfíyéica iwàwa picùaca nía.

Nuicácaalí chènuniré, yá nuicáca quéeri, dulupùta canánama nacái pimàníyéica. Yá nuínáidacawa piwali càì: --Ewita púbacáaníta wía wenàiwicaca, quéwa pidécáaníta pimàaca wacùanápiná canánama cuwèesinái, cubáinái nacái, cuipìranái nacái iyeyéica cháì èeri irìcu.

SALMO 19

Yái capìraléeri cáli idènia èeri, quéeri nacái, dulupùta nacái. Yá yáasáidaca wáaliacawa báisíta iyáaná abéeri Dios cayábéerica, idéeri imànica canánama. Càmita iwàwacutá wacàlida áiba wenàiwicanái iríni, náaliacáináwa iyáaná abéeri Dios, nadécáiná naicáca natuí iyúwa níái wawàsi Dios imàníyéica, macái nàyacatalé èeri ínataléwa. Wawàwacaalí wáaliacawa Dios iwali, yá iwàwacutá wéewáidacawa Dios itàacái iwali. Cayábéeri yái Dios itàacáica imàcacáiná cáaliacáica wía. Caséeca wayáaca máaba ituní, quéwa cayábéeri yáwanái máaba ituní ícha, yái Dios itàacáica, yàalàacáiná wía, Dios itàacái icàlidacáiná Dios yùuwichàidáanápiná wía càmicaalí weebá Dios itàacái. Weebáidacaalí yái Dios itàacáica, yásí Dios imànica walí cayábéeri. Cáulenáca wáaliacawa iwali macáita yái báawéerica wamàníirica.

Píá, Dios pimàaca piwàwawa ícha yái báawéerica numàníirica càmfíri núalíawa nudéená numànica. Pimàni nulí cayábéeri, picá pimàaca nuwèùada pícha núíwitái-

sewa numànicaténá nubáyawanáwatá. Pimànicaalí càì, yásí báisíta cayábaca nuíwitáise. Pimàaca nutàaníca báisíiri iyú. Pimàaca nacái nuínáidacawa mabáyawanéeri iyú, pía Nuíwacali.

SALMO 22

Pía, Dios, ¿cáná pimàaca núa abéerita? ¿Cáná càmita peebá nusutáaná píicha? Wàawirináimi neebáidaté nacái pitàacái ínáté pidé piyúudàacaté nía. Núata quéwa yùuwi-chàacawa. Aibanái náicáaní nuquíiná nudécáiná nuebáidaca pitàacái. Nudécáináta quéwa nuebáidaca pitàacái mamáalàacata íná piyúudàanica núa. Yá canáca nuchàini. Macàla nuwàwa nacái. Yá cacháunáca namànica nucáapi, nùabàli nacái. Nuicá núapimi canánama nawàwa namusúacawa nuínámi íicha. Nùuwidenái natàaní nùwali báawéeri iyú. Nàa nalíwáaca nubàlemi. Náuca náichawa suerte* náalíacaténá cawinácaalí néená yeedáca nunáawanimi. Piyúudàa núa.

Yásí nùaca Dios irí cayábéeri naacúalícu níái nuénánái israelitanái*, Dioscáiná idéca yéemiaca nusutáaná.

SALMO 23

Dios icùa núa cayába càide iyúwa abéeri pastor* cayábéeri icùaná ipìrawa ovejanái*, nudèniacaténá iwàwacutéericawa nulí macáita. Dios icuèripináta núa alénácaalí nuèpunicawa. Yá yàaca nulí madécaná. Yá yeedáca núa nùuwidenái íichawa. Yá imànica nulí cayábéeri mamáalàacata macái èerita nùyaca cháí èeri irícu. Nèese nùyaca yáapícha càiripináta.

Yá nùaca Dios irí cayábéeri mamáalàacata. Aibanái iwàwéeyéica Dios, cayábaca néemiaca nùacaalí Dios irí cayábéeri. Caaquielécuécáwa, wàacué Dios irí cayábéeri. Nudé nusutáca Dios iyúudàanápíná núa. Yá yeebáca nusàna. Yá yeedáca núa ícha macáita yái icalùadáidéerica núa. Dios ibànùà ángel* icùacaténá níái wenàiwicanái yèeyéica Dios icàaluíniná. Yá yeedáca núa báawéeri ícha. Píalimáidacué peebáca Dios itàacái, yásí píalíacuéwa Dios imànica nalí cayábéeri níái yeebáidéeyéica itàacái. Pìacaalícué Dios icàaluíniná piwàwalìcuíséeriwa, yásí yàacué pírí macáita piwàwacutéericuécawa. Níata quéwa càmiyéica yeebáida Dios itàacái, yásí nàuwichàacawa. Yásí máapica núa nacái. Piwàwacaalícué pìyaca manùba èeri, piwàwacaalí nacái casíimáica piwàwa, yásí iwàwacutácué pitàaní cayábéeri iyú. Picácué pitàaní báawéeri tàacáisi iyú. Picácué nacái pitàaní pichìwawa. Picácué nacái pimàni báawéeri áibanái irí. Pìyacué matuíbanáita. Picácué nacái pipélicia áibanái. Picácué nacái báawa pimànica áibanái íiwitáise napélicaténá náipunitawáaca. Píalíacué Dios yéemìa isutáaná, yái wenàiwica cayábéeri íiwitáise. Diosta quéwa yùuwidenái imànica níái báawéeyéica íiwitáise. Aibaalí níái cayábéeyéi íiwitáise nàuwichàacawa manuísíwata, néese àniwa Dios iwasàaca núa yùuwichàacáisi ícha. Abéeri asiali cayábéeri íiwitáise, càmitanica Dios imàaca áibanái ibaquíaca yáapimi. Níata quéwa báawéeyéi íiwitáise nàuwichàacawa ìwalíise, yái báawéerica namàníirica.

Picácué pimàni càide iyúwa níái imàníiyéica báawéeri. Níái báawéeyéica íiwitáise càmita nàya càiripináta,

ráunamáita quéwa imáalèeyéipináwa càide iyú masicái idaluériwa. Píatacué quéwa peebá Dios itàacái, pimàni nacái cayábéeri. Pimànicaalícué càide iyúwa Dios ímáaná pirí, yásí Dios yàacué pirí yáde càide iyúwa piwàáaná. Pimàacacuéca Dios icùaca pía icáapiricuwa, néese Dios imàacaca áibanái náaliacawa piináwaná ìwalícué cayábaca píiwitáise. Iwàwacutácué quéwa picùaca àta Dios imàacacataléta náaliacawa piináwaná ìwalícué. Picácué calúa pía. Picácué piicá piwicáuwa níái imàníyéica báawéeri, níái yeedéeyéica nalíwa áibanái yàasumi. Picácué piwàwa nàasu níái báawéeyéica íiwitáise. Picácué pimàni càide iyúwa namàníiná. Piwàwalícué Dios imáalàidáanápíná macáita níái imàníyéica báawéeri. Piwàwalícué Dios nacái imàníinápiná nalí cayabéeri níái icuèyéica àta Dios yùuwichàidacataléta báawéeyéi íiwitáise yèepùadacaténá nalí íipunínási. Mesúnamáita yá canáca níái báawéeyéica íiwitáise, níata quéwa cayábéeyéica íiwitáise nadènièripiná nàasu cáliwa nabànéeripiná íinata. Ewita níái báawéeyéica íiwitáise báawacáaníta naicáca níái cayábéeyéica íiwitáise, yásí Dios íicáaní quéwa naquíniná níái báawéeyéi íiwitáise. Dios íicáaní naquíniná yáalíacáinawa càmfínápiná nàya manùba èeri. Cayábacaalí wáiwitáise, éwita catúulécanácáaníta wía, yásí wàyaca casíimáiri yáwanái náicha níái càasuíyéica, báawéeyéi quéwa íiwitáise. Eeri imáalàacaalípináwa, yásí Dios yùuwichàidéeyéipiná níajá báawéeyéica íiwitáise, imàníripiná quéwa nalí cayábéeri níái cayábéeyéica íiwitáise. Níái cayábéeyéica íiwitáise nàaca nàasuwa nayúudàacaténá áibanái. Níata quéwa báawéeyéi íiwitáise nachàbaca plata áibanái íicha, néese càmita nèepùada nalí àniwani. Níái cayábéeyéica íiwitáise nataáníca cáaliacáiri iyú. Néewáida nacáíwa neebáidacaténá Dios itàacái. Níata quéwa báawéeyéi íiwitáise nawàwa nanúacá wenàiwica

cayábéeri íiwitáise. Néese áibaalípiná Dios yùuwichàidéeyéipiná níái báawéeyéica íiwitáise. Yá imànica nalí cayábéeri níái iwàwéeyéica Dios.

SALMO 40

Nucùacaté Dios iyúudàanápíná núa, yásí idéca iyúudàaca núa. Iyúudàacaalíté núa ìyaté nulí càide iyúwa imichàidáaná núa utàwi irìcuíse sàlusàluíri cáli íicha. Yèepùadacaalí núa báawéeri íicha, ìyaté nulí càide iyúwa imàacáaná nubàlùacawa dàaléeri cáli íinata. Yásí Dios yàaca nulí wàlisài canción nucántèeripiná irí cayábéeri canción. Manùbéeyéi wenàiwica néemiacaalí, yásí neebáidaca càide iyúwa Dios ichùulianá. Yásí néewáidacawa neebáca Dios itàacái nacái. Nàyaca matuíbanáita níái yebáidéeyéica Dios itàacái.

Pía, Nuíwacali Dios, pidé pimànica manùba yáwanái nulí. Canáta cuwáisàiri yáaliméeri imàni càide iyúwa Dios imàníná. Macáita yái pimánírica walí, yácata iyúudàa wía. Nuwàwa nucàlidaca piináwaná ìwali áibanái irí canáca quéwa nulí tàacáisi cayába nucàlidáanápíná macáita piináwaná ìwalitá. Càmicaalí nuémia pitàacái, nuebáida nacáini, yásí báawaca meedá piicáca nunúaná pirí nupìrawa sacrificio* iyú ofrenda* piná. Máini nuwàwaca núaliacawa pitàacái numànicaténá càide iyúwa piwàwáaná. Píaliacata nudéca nucàlidaca machacàníiri iyú áibanái wenàiwicanái irí càinácaalí iwàwacutá namànica cayábéeri. Càmita nubàa áibanái íicha piináwaná nuwàwalicuwa. Nudé nucàlidaca quéwa macáita nalí. Siùcade nùuwidenái nawàwa nanúaca núa, nusutáca quéwa pícha piyúudàacaténá núa. Piùwichàidacáita nía nùuwidenáica. Níái yèeyéica picàaluíniná, níái isutéeyéica pícha, pimàaca nàyaca matuíbanáita nàacaténá pirí

cayábéeri. Máini iwàwacutá piyúudàaca núa, pía Nuíwacali, íná piyúudàa núa siúcájáde. Abéerita pía yáaliméeri iyúudàaca núa.

SALMO 46

Dios, yácata yàacawéerida wía, yúuwàacaalíwa wàwali yái báawéerica. Ewita èeri irìcuíri imáalàacáanítawa, càmita quéwa cáalu wía. Dios idéca imàacaca Jerusalén iyàcalená iyacatalépináwa. Ewita imáalàacáanítawa áibanái cáli, Dios icùaca quéwa Jerusalén iyàcalená. Dios Jehová iyúudàaca wía, yái Dios Jacobmi yàaté icàaluíniná. Piicáquéera càide iyúwa Dios imáalàidáaná áibanái cáli mìnaná. Càmita imàaca namànica úwi wáipunita. Yá imáalàidaca nacáapisài. Yá Dios íima nalí:

--Picácué pimàni úwi israelitanái* íipunita. Pibàlùacuéwa matuíbanáita píalíacaténácué núacata Dios yái imàníiricaté canánama. Núacata yái Dios cachàiníiri iyúudàaca nía israelitanáica* --ímaca nalí yái Diosca.

SALMO 51

Pía Dios, pimàni nulí cayábéeri, pimàaca piwàwawa íichéi báawéerica numàníirica pirí. Núalíacawa nudéená numànica máini báawéeri, báawa nacái piicáca nuíwitáise. Cayábéeri píiwitáise, iwàwacutá picháawàaca núa, piùwichàidaca núa nacái nubáyawaná ìwalíise. Báawéerité nuíwitáise ipíchawáise numusúawa nuicá èeri àta siúcáise. Pimàaca piwàwawa íichéi báawéerica numàníirica. Pimàaca casíimáica nuwàwa àniwa. Pimàaca cayábéeri nuíwitáise núalíacaténá nuebáidaca pitàacái. Picá pibànua núa píichawa. Picá peedá nuícha Espíritu Santo. Pimàaca quéwa casíimáica núa pidécáiná piwasàaca núa nùuwidenái

íichawa, pimàacacáiná nacái Espíritu Santo iyúudàaca núa. Yá nuéwáidaca níái áibanái wenàiwicanáica imàníyéica báawéeri nawènùadánápiná náiwitáisewa báawéeri íicha neebáidacaténá pitàacái. Pimàni nulí cayábéeri pimàaca piwàwawa íicha, yái báawéerica numàníirica. Yásí néese núalimá nùaca pírí cayábéeri. Núalíacawa càmicaalí nudé nuwènùadaca nuíwítáisewa nubáyawaná íichawa, yásí càmita piwàwa nunúaca pírí nupìrawa sacrificio* iyú. Piwàwa quéwa nuwènùadaca quéecha nuíwítáisewa báawéeri íicha. Pimàaca Jerusalén mìnánái iyaca matuíbanáita. Pimàaca neebáidaca pitàacái cayába. Yásí cayábéeripiná piicáca wanúaná pírí wapìrawa sacrificio* iyú.

SALMO 73

Dios imàni nalí cayábéeri níái càmiyéica imànica báawéeri. Batéwa numàacaca nuebáidaca yái báisíiri pitàacáica, nudécáiná nuicáca níái báawéeyéica íiwítáise idènièyéica yàasuwa manùba. Ewita namànicáaníta báawéeri áibanái irí yéewanápiná càasuca nía, nàyaca matuíbanáita quéwa cháí èeri irícu. Natàaníca báawéeri iyú Dios ìwali. Natàaní báawéeri iyú nàwali nacái níái yèeyéica Dios icàaluíniná. Néese yéenanái náicha níái yeebáidéeyéica Dios itàacái, yá nacalácawa namànicaténá báawéeri nacái. Nayúunáida mawèníirica meedátatáni yái nàanáca Dios icàaluíniná. Núaté nacái batéwaté nucaláwa náapichatá. Nucalácaalíwa quéwatá, yá càmita núalimá nùaca Dios icàaluíniná cayábatá. Yáté nuínáidacawa ìwali mamáalàacata, nusutáté nacái nuémíawa cáná yéewaná càasuca níái báawéeyéica íiwítáise. Càmitaté núalimá núalíacawa ìwali. Néeseté nùacawa Dios yàasu templo* néré nusutácaténá nuémíawani. Yásí Dios icàlidacaté nulíni báisíiri iyú yúuwichàidéeyéipináca níái báawéeyéica. Ewitaté nuínái-

dacáaníta maléená èeri méetauculé Dios ícha, Dios iyúudàaca iyaca núa mamáalàacata. Canáta áibanái yáali-méeri iyúudàaca núa. Diosta yáalimá iyúudàaca núa. Yánica yùuwichàidéeyéipiná áiba èeríjá níájái càmfíyéica yeebáida itàacái. Núata quéwa nudéca nuebáidaca itàacái.

SALMO 89

Pía, Nuíwacali, siúcade nucántàaca piináwaná ìwali, yái cáinináanaca piicáca wía, iyúwa nacái piyúudàaná wía mamáalàacata. Canáca áiba càide iyúwa pía. Canáca èeri mīnanái, canáca nacái chènuníiséeri ìyéerica càide iyúwa pía. Máiníca cachàiníríca pía. Picùca macáita. Cayábéeri píiwitáise. Cáininá piicáca wía. Piicáca wía catúulécanéeri iyú. Casímáica níái yèeyéica picàaluíniná. Wía israelitanáica* wàyaca cayába pidécáiná pimànica walí cayábéeri. Pidécaté peedáca Davidmi icuèripiná wía israelitanáica*. Pidécaté pimànica David yáapícha wawàsi pimàaquéeripiná abéeri David itaquéerimi icùaca israelitanái* mamáalàacata. Pidé picàlidaca nacái irí iyúwaṭé piyúudàanápináni. Pidécaté nacái picàlidaca iríni pimàalàidáanápíná ícha níái yùuwidenáica. Yáté pimàacaca nacái máiní iwàwacutéericani, yái Davidmica Israel* yàasu cáli néré. Pidété nacái picàlidaca irí pimàacáanápíná nacái icùaca manuírí cáli, yái David itaquéeripiná. Pidété nacái picàlidaca irí itaquénái namànicaalí báawéeritá, yásí piùwìchàidáanápíná níatá, néeni càmfínápíná piimáícha yái wawàsitá pimànírícaté Davidmi yáapícha. Néeni, siùca pidéca pimàacaca wàuwidenái imawèniaca wía. Píata iyúudàanica wía, Wáiwacali, picá piúcaca píichawa yái wawàsi pimànírícaté wáapícha. Picá báawa piicá wáiwitáise mamáalàacata.

Wàacué Dios irí cayábéeri càiripínáta.

SALMO 91

Dios icùà wía macáita yeebáidéeyéica itàacái. Yá imàaca matuíbanáica wía. Aiba èeripiná waicá Dios yùuwi-chàidaca níái imàníiyéica báawéeri. Càmita quéwa yùuwi-chàida wía, weebáidacáiná itàacái. Dios ibànùaca yàasu ángelnáíwa* icuèyéipiná wía alénacaalí wèepunícawa. Dios íimaca walí:

--Nuwasàaca báawéeri íicha yái asialica cáininácáiná iicáca núa, yeebáidacáiná nacái nutàacái. Isutácaalí nuícha yásí nùaca iríni. Yá nuwasàaca báawéeri íichani. Yá numàacaca máini iwàwacutéericawa. Yá numàacaca iyaca manùba èeri iicácaténá macáita yájái numàníinápiná irí cayábéeri --íimaca yái Diosca.

SALMO 95

Aquialétacué, wacántàacaténácué Jehová irí casíí-máiri iyú, yái Jehová iwasèerica wía báawéeri íicha. Wàacué wàwacáidáyacacawa yàasu templo* néré, wàacaténá irí cayábéeri, wacántàacaténá irí nacái. Iwàwacutá wàaca Jehová icàaluíniná cachàiníiricáináni macái cuwáináí íicha, níái cuwáináica áibanái wenàiwica yèeyéica nacàaluíniná. Abéerita Jehová idàbaté cáli, úni manuíri nacái. Icùà macáita irícuíyéi èeriquéi. Cayábaca wabàlùacawa irí wàulùì iyúwa wàacaténá íimiétacaná, yái imàníirica wía. Wabàlùacawa irí wàulùì iyúwa Wáiwacalicáináni, wíacáiná nacái yàasu wenàiwica. Weebáidacaalí itàacái yásí waiquéeripiná imàni walí cayábéeri, íiwitáise ichàini iyúwa. Dios íimaca walí:

--Picácué pimàni báawéeri càide iyúwa plawirináimi nèepunícaalítéwa chuíri cáli íinatabàa. Nadécaté naicáca macáita yái cayábéeri numàníiricaté nalí. Níata quéwaté

iwènùadaca nuícha íiwitáisewa. Iná báawacaté nuicáca náiwitáise cuarenta camuí imanùbaca. Càmicáináté neebá nutàacái, càmitaté numàacaca nawàlùacawa Canaán yàasu cáli ínatalé, nayamáidacaténáwa nérétá --íimaca yái Diosca.

SALMO 100

Iwàwacutá macái èeri mìnánái nàaca Jehová íimiéta-caná, nàaca nacái icàaluíniná casíimáiri iyúta. Iwàwacutá wáalíacawa íwali Báisísíwéeri Dioscani. Idéca imànica wía íná yàasu wenàiwicaca wía. Wíata càide iyúwa Dios ipìranái cáininéeyéi iicáca. Diosta càide iyúwa abéeri pastor*, yái icuèrica wía báawéeri íicha. Iwàwacutá wàacawa yàasu templo* néré wàacaténá irí cayábéeri máinícáiná cayábacani. Cáininéeri iicáca wía càiripináta. Yá icùaca wía mamáalàacata.

SALMO 103

Nùaca Dios irí cayábéeri macáita nuíwitáise iyúwa. Càmita nuwàwa nuimáichaca nùaca irí cayábéeri idécáiná imànica nulí cayábéeri mamáalàacata. Idéca imàacaca iwàwawa íicha, yái báawéerica numànírica. Yáté ichùnìaca núa nùuwichàacaalítéwa. Yáté yeedáca núa yéetácáisi íicha. Yá imànica nulí madécaná íiwitáaná cayábéerica. Máiní cayábanamacani, yái Diosca. Imàni cayába mamáalàacata. Idété yáasáidaca náalíacawa, yái Moisésmi, israelitanái* nacái, càide iyúwa ìyáaná. Yá éeréta báawaca iicáca wáiwitáise. Yá iwàwa imàacaca iwàwawa íicha, yái báawéerica wamànírica. Ewita wamànicáaníta báawéeri, càmita quéwa yùuwichàida wía ráunamáita. Yáalíatawa wàwali wía wenàiwica machawàaquéeyéica íiwi-

táise meedá, íná yéewa iicáca wapùalé quiríta. Yá iicáca wapùalé càide iyúwa asìali icùaná yéenibewa. Yá imàacaca iwàwawa ícha yái báawéerica wamànírica. Wíata iyaca maléená èeri cháí irícu èeriquéi càide iyúwa masicái, íiwíná nacái. Cáinináta quéwa Dios iicáca níái wenàiwicaca càiripináta, níái yèeyéica icàaluíniná, níái yeebáidéeyéica itàacái nacái. Dios icùà macáita èeri irícuíríca, capìraléeri cáli irícuíríca nacái. Iwàwacutá macái ángelnái* nàaca irí cayábéeri. Iwàwacutátá macái Dios imàníiyéi nàaca irí cayábéeri, núacata nacái iwàwacutá yàaca irí cayábéeri.

SALMO 110

Dios íimaca Nuíwacalí irí:

--Píawinawa núapícha, nuéwápuwáise picùacaténá núapícha macáita, àta numáalàidacataléta pícha macái piùwidenái --íimaca yái Diosca Nuíwacalí irí. Diosta imàaquéeripiná Nuíwacalí icuèrinápiná yàasu wenàiwicanái. Dios idé icùaca yái Nuíwacalí imusúacaalítéwa àta siùca nacáide. Yá icàlidaca irí imàacáanápiná sacerdotepinácani* càiripináta. Yái Nuíwacalí iyéeripiná càide iyúwa iyáanáté yái sacerdote* Melquisedecmi. Yái Nuíwacalí cachàiníiripináca íiwitáise ichàini.

SALMO 118

Cayábéeri wàacaalí Dios irí cayábéeri. Macái israelitanái* iwàwacutá nacàlidaca áiba wenàiwicanái irí cáinináaná Dios iicáca wía èeri mìnánái càiripináta. Nudé nusutáca Dios íícha iyúudàanápiná núa, yásí iwasàaca núa nùuwidenái ííchawa. Ewita nàyacáaníta manùba nùuwidenái, yái Dios iyúudàaca quéwa numawèniaca nía. Nua Dios

irí cayábéeri idécáiná iyúudàaca numawènlaca nùuwidenáíwa. Namànicaalí yái capli, níái íbaidéeyéica, náináidawa abéeri íba ìwali báawacatáni, néese máini yái íbaca iwàwacutéeriwa capli irípiná áiba íbanái ícha canánama. Càita Dios imànica walí íná casímáica wáináidacawa Dios irí. Siùca èeri Dios idé imànica walí cayábéeri, íná casímáicué wawàwa. Pía, Wáiwacali, pimàni walí cayábéeri piyúudàa wía, piwasàaca wía wàuwidenái íchawa mamàalàacata. Máini Dios iyúudàaca yái wenàiwica yàanè-ripináca íbaidacaténá Dios irí. Iwàwacutátá wàaca Dios irí cayábéeri cáininácáiná iicáca wía càiripináta èeri càmfiri imálàawa.

SALMO 119

Nàyaca matuíbanáita níái yeebáidéeyéica Dios itàacái. Abéeri ùuculiri yeebáidacaalí Dios itàacái, ìyaca íiwi-táise cayábéeri yáapichawa. Pía, Nuíwacali máini nuwàwa nùaca picàaluíniná. Picá pimàaca nuwènúadaca nuíwitáise-wa pitàacái ícha. Nuínáidacawa mamàalàacata pitàacái ìwali ipíchaná numànica báawéeri. Piyúudàa nuémìaca macáita yái cayábéeri pitàacáica. Quéechacáwa càmita nuebáida pitàacái. Yá nùuwichàacawa íná siùcade nuebáidaca pitàacái. Pía, Nuíwacali, pitàacái ìyéeri càiripináta. Nuéwáidacaalíwa pitàacái ìwali, yásí cáalíacáirica núa nùuwidenái íchawa, náicha nacái níái yéewáidéeyéica núa, náicha nacái níái béeyéica. Pitàacái idéca casímáica imàacaca núa. Cayábéeri pitàacái máaba ituní ícha, oro ícha nacái. Pitàacái ìya càide iyúwa lámpara. Càide iyúwa lámpara yáasáidáaná nuicáca cayába àyapu catéeri irícu, càita nacái pitàacái yáasáidaca nulí càinácaalí numànica cayábéeri. Máini achúma nuwàwa manùbacáiná wenàiwica càmita neebá pitàacái.

SALMO 121

Abéerita Jehová yáalimá iyúuḡàaca wía. Idé imànica èeriquéi, capìraléeri cáli nacái. Canácatáita iimá íná yéewa icùaca wía macái èerita, táiyápi nacái. Icùà wía macái báawéeri ícha.

SALMO 135

Wàacué Dios irí cayábéeri. Iwàwacutátá macái wenàiwica íbaidéeyéi Dios yàasu templo* irìcu nàaca irí cayábéeri. Cayábéeri wàaca Dios irí cayábéeri. Cayábéeri nacái wacántàa Dios irí. Dios idé yeedáca wía israelitanái* cáininácaténá icáca wía, icùacaténá nacái wía. Máiní cachàiníri Dios. Máiní cayábéeri yáwanái macái cuwáisàiri ícha. Imàni càide iyúwa iwàwáaná. Ibànùà cáuli. Ibànùà unía yúuwàacawa nacái. Bàaluité inúaca quéechéeyéi néenibeca asianái níái Egipto yàasu cáli mìnánáimica. Inúaca nacái napìranái quéechéeyéi néenibeca nacái. Idé inúaca áibanái cáli mìnánái náiwacanánái cachàiníyéica, yá yàaca walí wía israelitanái* nàasu cálimi wàasu cálipiná. Pía, Nuíwacali, wenàiwica yèeyéipiná pirí cayábéeri càiripináta. Dios imàni nalí cayábéeri níái israelitanái*. Yá nacái imàacaca iwàwawa ícha yái báawéerica namàníirica. Aiba cáli mìnánái nàaca cuwáinái icàaluíniná. Níái cuwáinái yéenáiwánási meedá, ídolo* meedá nía, wenàiwicanái imàníyéi meedá. Níái cuwáinái yéenáiwaná idènièyéi inùmawa càmiíyéita itàaní. Idènièyéi ituíwa, canácatáita naicá. Idènièyéi yùuwiwa, càmiíyéita yéemà. Níái imàníyéica ídolonái*, níái nacái imàaqueeyéica iwàwawa ídolonái* iwali, mawènièyéica nía meedá càide iyúwa níái ídolonáica*. Iwàwacutá wía

quéwa israelitanái* wàaca Jehová irí cayábéeri, yái cáuri Dios, càníiri imáalàawa, iyéerica yàasu templo* iricuwa Jerusalén néré.

SALMO 137

Wía israelitanái* wáawinatéwa inanábàa idùlepi Babilonia iyàcalená néré. Yái Babilonia iyàcalená máini iwàwacutéeriwa Caldea yàasu cáli ínata. Máini achúma wawàwa wía israelitanái* nadécáiná namáalàidaca wayàcale Jerusalén. Níái Caldea yàasu cáli mìnanáica nadé natéca wía Babilonia néré. Néese nawàwa wacántàaca Jerusalén ìwali casíimáiri iyú quéwa càmita wáalimá wacántàaca, wàyacáiná déeculé Jerusalén ícha áiba cáli ínatalé. Càmita nuimáicha Jerusalén quirínama, yái Dios iyàcale. Yái Jerusalén iyàcalená máini iwàwacutéeriwa nulí áibanái yàcale ícha. Pía, Nuíwacali piùwichàida níái Edom yàasu cáli mìnanáica casíimáicáiná naicáca Caldea mìnanáica namáalàidaca Jerusalén. Aiba èeripiná Dios yùuwichàidaca níái Caldea mìnanáica nadécáiná namànica walí báawéeri, wía israelitanái*.

SALMO 139

Pía, Nuíwacali, píalíawa macáita numànírica, nutàanírira nacái. Càmita núalíawa cawiná yéewanácaalí píalíacawa macáita. Núalíawa quéwa càmita núalimá nuchúuliacawa pícha. Pía iyéeri macái cárita. Pía iyéeri chènuniré. Pía iyéeri nacái càlicùli néré. Píalimá piicá catéeri iricu. Yásí nùaca píri cayábéeri pidécáiná pimànica nulí cayábéeri manùba. Píalíawa nuiná ìwali macáita. Píalíawa nacái macái numànírica. Càmita núalimá nuputàaca macái cayábéeyéi píináidáanáwa nùwali, máini-

cáiná manùbaca níái. Manùbaca nía càide iyúwa càina imuluí imanùbaca. Báawa nuicáca níái wenàiwicaca báawée-yéica iicáca pía. Piùwichàida nía. Pía Dios piicá cayába nuíwitáise. Píalíawa ìwali nuíwitáiseca. Picá pimàaca numànica yái báawéeri piicáca. Piyúudàa núa numànicaténá càide iyúwa piwàáaná.

SALMO 146

Nuwàwa nùaca Dios irí cayábéeri àta idècunìta nùyaca cháí èeri irìcu. Nuwàwa nucántàaca irí nacái. Càmita iwàwacutá wacùà áibanái asìanáitá, náiwacanánái nacái, nayúudàacaténátá wía, càmicáiná báisíiri iyú nayúudàaca wía. Aiba èeripiná yásí néetácawa macáitájá. Dios iyúudàacaalí wenàiwica, yá imàacaca nalí cayábéeri, matuíbanái nacái nàyaca, yácáiná Dios Jacobmi yèeri icàaluíniná, yái Dios idécáiná idàbaca yái èeriquéi, capìraléeri cáli nacái, úni manuíri nacái. Idàbaca nacái macái waiquérica. Aibanái namànicaalí báawéeri abéeri wenàiwica irí, yásí Dios iicáca ipùalé quiríta, yái wenàiwicaca. Dios yàaca nayáapiná níái máapíiyéica. Yá imàacaca níái presuíyéica mabáyawanéeyéi yèepunícawa matuíbanái. Yá imàacaca matuíyéimi iicáca. Yá imàaca manuíca nawàwa níái achúméeyéica iwàwa. Cáininá Dios iicáca nía imànfiyéica cayábéeri. Dios icùaca níái canéeyéica yàacawéerimi, níái nacái canéeyéica yáanirimi. Dios icùà nacái níái càmiíyéica israelitanái* ìyéeyéica Israel* yàasu cáli íinata. Dioscata quèwa yùuwichàida níái wenàiwica báawéeyéica. Aiba èeripiná, Dios icuèeripiná macái yái èeriquéi càiripináta. Wàacué irí cayábéeri.

Algunos versículos de los Salmos

David, áibanái nacái iwàwéeyéicaté Dios, natànàacaté manùba Salmos* nacàlidacaténá tàacáisi Dios inùmaliçuíse.

Salmos 91.11-12

Dios ibànuèripiná yàasu ángelnáíwa* nacùanápiná pía alénácaalí piacawa. Namichàidanica nacáapirìcuwa pía wa ipíchaná piúwàacawa íba iwéré.

Salmos 78.2

Nucàlidanica israelitanái* iríni, tàacáisiína iyú quéwa. Nucàlidanica nalí manùba wawàsi ìwali, cà míyèi wenàiwica nadéca néemlaca naináwaná, Dios idàbacaalíté èeriquéi àta siùca nacáide.

Salmos 69.9

Máiní báawa nuicáca namàníiná báawéeri piàsu templo* irìcu, pía Nuíwacali.

Salmos 41.9

Yái nùacawéeriná idéeri iyáaca iyáacaléwa núapicha, yácata yùuwide imànica núa.

Salmos 35.19; 69.4

Máiní báawa naicáca núa, éwita canácáaníta nalí wawàsi báawáanápiná naicáca núatá.

Salmos 69.25; 109.8

Pía, Nuíwacali, piyaca núapicha càiripináta, piacawéeridaca nacái núa, ipíchaná báawéeri yúuwàacawa nùwali. Iná yéewa casímáica nuwàwa, nucántàa nacái casímáiri

iyú. Máinínica manuíca nuínáidacawa nuwàwawa píapícha, càmícáinánica pimàaca núa càlicùli iriculé. Càmitanica pimàaca yáasacani, yáara nuináca, núa píasu wenàiwicaca mabáyawanéerica. Pidéca pimàacaca cáuca núa, yánica nuyanídacawa nüyacaalípiná píapícha.

Salmos 14.1-3; 53.1-3; 5.9; 140.3; 10.7; 36.1

¡Canácata wenàiwica imànífiri cayábéeri! ¡Canásíwata! Canácata wenàiwica yáaliéri Dios íwali, canácata icutéeri yáalíacaténá Dios íwali. Macáita nadéca nawènùadaca náiwitáisewa cayábéeri íicha, namàníinápíná abéerita báawéeri meedá. ¡Canácata imànífiri cayábéeri! ¡Canásíwata! Cáanáica natàaníca casaquèeri iyú, yáséerica natàacáica, càide iyúwa càlicùli yàacuèriwa. Cáanáica nachíwa. Báawéeri namànica áibanái irí natàacái iyúwa, càide iyúwa àapi yùuwichàidáaná wenàiwica iculále iyúwa. Cáanáica nalúa, nacuíさいyacacawa áibanái báawéeri iyú. Canácatáita cáalu naicáca Dios, càmita nacái nàaca Dios icàaluíniná.

Salmos 32.1-2

¡Casíimáica níái Dios idéeyéica imàacaca iwàwawa nabáyawaná íicha! Casíimáica yái wenàiwica Dios càmita quirínama yèepùà íináidawa íwali, yái báawéerica imànífiritaté.

Salmos 44.22

Mamáalàacata nawàwa nanúaca wía weebáidacáiná pitàacái. Càide iyúwa wenàiwica itéená ipírawa ovejawa* aléi yàatalé yái inuéerica pírái sacrificio* iyú, càita nacái nawàwa namáalàidaca wía.

Salmos 69.9

Níái itàaníyeyí báawéerí iyú pìwali, Nuíwacali,
natàaníca nacái báawéeri iyú nùwali.

Salmos 117

Píacué macái cáli mìnanáí iyéeyéica cháí èeri irìcu,
píacué Wáiwacali irí cayábéeri, máinicáiná cáinináca
iicáca wía. ;Canácatáíta iimáicha wía! ;Wàacué Dios
irí cayábéeri!

Salmos 112.9

Yàaca catúulécanéeyéí yàasu. Imànica áibanái irí
cayábéeri mamáalàacata.

Salmos 104.4

Dios imàacaca áibanái néená yàasu ángelnáíwa* nàyaca
iyúwa cáuli, quichái ipèrua nacái.

Salmos 45.6-7

Pía, Nuíwacali Dios, picùanica macáita càiripináta,
picùanica nacái machacànfiri iyú. Cayába piicáca yái
wamànínáca cayábéeri, báawa nacái piicáca yái wamàní-
náca báawéeri; íná yéewa Dios idéca imàacaca picùanápiná
canánama, idéca nacái imàacaca máiní casímái yáwanái
pía náicha níái píapichéeyéica.

Salmos 102.25-27

Pía, Nuíwacali, pidàbaté èeriquéí bàaluité, pidàbaté
nacái yái capìraléeri cáli. Quéwanica macáita waiquéerica
imáalàawa áiba èeripiná. Néeni, píata iyéerica càiri-
pináta. Macái yáara pidàbéericaté imáalèeripináwa càide

iyúwa éwisàimi balèsi. Pitùwièripiná macáita càide iyúwa watùwianá wáluma. Píata quéwa, canácatáita pimáalàawa. Píata iyéerica càiripináta.

Salmos 95.7-11

Píacué, péemiacaalícué siùcade yái iyúwa Dios ímáanacué pirí, yásí picácué piwènùada píiwitáisewa Dios íicha càide iyúwaté plawirináimi israelitanái* yùuwide namànínáté Dios bàaluité, náalimáidáanáté naicáwa Dios nèepunícaalítéwa chuìri cáli ínatabàa. Aléi canácatalé yàcale náalimáidaté naicáwa núa, níái plawirináimica, éwita naicácáaníta madécaná cayábéeri numàníiyéica nalí nuíwitáise ichàini iyú cuarenta nama-nùbaca camuí. Ináté yéewa, báawacaté nuicáca náiwitáise, níái wenàiwicaca, yá núumacaté nàwali:

--Níára wenàiwicaca càmita nawàwa nucùaca nía, càmita nacái nawàwa náalíacawa nutàacái ìwali nàyanápiná cayábatá --núumacaté nàwali.

PROVERBIOS

Casíimáica níái israelitanái* natàaníca nalíwáacawa tàacáisi cáalíacáiri iyú. Yá natànàaca tàacáisi cáalíacáiri iyú cuyàluta irìcu. Yái cuyàluta ípidená Proverbios, íméeriquéera "Tàacáisiína cáalíacáiri iyú", israelitanái* itàacái iyú. Rey* Salomón máini cáalíacáirica, yá itànàaca manùba tàacáisiínaca cáalíacáiri iyú. Aibanái nacái natànàaca tàacáisi cáalíacáiri iyú yái cuyàluta irìcu, ípidenéeri Proverbios.

Yái rey* Salomón yàalàaca ùuculiyéi. Yá íima nalí:

--Péemiacué tàacáisi cáalíacáiri iyú, yéewanápiná péewáidacawa cáalíacáicaténacué pía.

"Níái máalíawáiséeyéica meedá nàyaca náapicha níái imàníyéica báawéeri. Pìacaalícué Dios icàaluíniná, yásí cáalíacáiyéicuéca pía.

"Pisutácué Dios iyúudàanápíná pía cháí èeri irìcu, picácué piyúunáida máíní bàsabàsacué píiwita. Aibanáicaalí iwàwa imànica càide iyúwa Dios iwàwáaná, yásí Dios iyúudàanica níajá.

"Pidécaalícué pimànica pibáyawanáwa, yá néese Dios yùuwichàidacaalícué pía, picácué máíní achúma piwàwa. Dios yùuwichàidacué pía meedá cáininácáinácué iicáca pía, càmicáinácué nacái iwàwa pimànica mamáalàacata báawéeri.

"Picácué píichawa déecuta níái máalíawáiséeyéi inanáica. Piimá abéechúata píinu yáapichawa. Máíní yáawanáiripíná cáulenácani waimácaalí áiba ínu yáapichatá.

"Iwàwacutácué péewáidawa cáalíacáiyéipínácué pía. Cayábéeri yáwanái cáalíacáiricaalícué pía ícha yái pidèniáná plata, cawèníyeyéi wawàsi nacái --càicata Salomón yàalàaca ùuculiyéi.

Rey* Salomón itànàaca áiba tàacáisi cáalíacáiri iyú quiríta àniwa. Yá íma càì:

"Cáalíacáiricaalí abéeri sumài, yásí casímáica yáanírínái iicácani. Máalíawáiséericcaalíni, yásí achúma nawàwa naicácani.

"Abéeri asìali máaléquéeri iyúunáida yáalíawa macáitatá, quéwa níái cáalíacáiyéica yéemiaca masànata yái áibanái yàalàanáca nía.

"Càmicaalí asìali icapèedáida ìiriwa imànicaalí báawéeri, yásí wáalíacawa càmita báisí cáininá iicacatáni, yái ìiricawa. Báisícaalí cáininá iicáca ìiriwa, yásí icapèedáidacani, yéewanápíná yáalíacawa càinácaalí imànica cayábéeri.

"Níái dàaléeyéi íiwita neebáida macáita tàacáisi néemièrica, níata quéwa bàsabàséeyéica íiwita, càmita neebáida àta náaliacatalétawa ìwali, báisícatani.

"Níái cáaliacáiyéica náalimá nacùaca mamáalàacata masànaca nía. Níái wenàiwicanái ráunamáita calúaca nía meedá náasáidaca wáaliacawa máaliawáiséerica náiwitáise.

"Aibacaalí icuísa pía, pitàanícaalí irí éeréta, cayábéeri iyú, yá wiúca íiwitáise. Pitàanícaalí irí lúasi iyú, yásí calúaca máiní píapicha quiríta àniwani.

"Casíimáica níái catúulécanéeyéica, yèeyéica Dios icàaluíniná náicha níái càasuíyéica yùuwichèeyéica báawéeri yúuwèericawa nàwali. Casíimáica níái iyéeyéica iyáacaléwa achúmáanata yàacàsi cáininéeyéi quéwa naicáca néenánáíwa, náicha níái iyéeyéica manuí iyáacaléwa camíiyéi quéwa iwàwa yéenánáíwa.

"Yái máiníiri cachàiníiri icáca yáawawa, iyúunáidaca nacái cayábaca íiwitáise áibanái íicha, yásí báawéeri yúuwèeripináwa ìwali caaquieléta.

"Yái wenàiwica icuèri íiwitáisewa lúasi íicha, yá cachàiníiriquéi náicha níái úwinái imawènièyéica abéeri yàcale mìnanáí canánama.

"Abéeri asìali éwita dàalacáaníta íiwita, néese masànacaalí iyaca, yásí áibanái nánáidéeripináwa ìwali, cáaliacáiricani, camicáiná itàaní máaléquéeri iyú.

"Báawéeri yúuwàacawa nàwali, níái caséeyéica icàmaca ìiracalési ipuíri iyú. Macáita níái caséeyéica ìiraca mamáalàacata, yásí camíiyéi cáaliacái nía.

"Picá piùwichàida íipuniná, yái piùwidecawa, imàníirica pirí báawéeri. Iwàwacutá picua Dios yùuwichàidáanápíná piùwide.

"Pianàacaalí icapèe néré abéeri cáimiétaquéeri, picá picutá piríwa cayábéeri yàalubáisi, píawinacatáipináwa manùbéeyéi yaacúalícu. Cayábaca capíi íiwacalí

iimáidacaalí píawináanáwa mawiéni irí, ícha báica pía ibànùacaalí déeculé íchawa pía yàanàacaalí áiba yàaca-wéerináwa.

"Picá piyáa manùba máaba ituní ipíchaná cachèecaca piwàwa.

"Picá nacái pipáchia péenánaiwa mamáalàacata ipíchaná báawa naicáca pianáná nàataléwa.

"Pia piùwidenái iyáapináwa. Pia nacái nàira úni macàlacaalí nawàwa. Yásí báica namànica pirí báawéeri, yá nacái Dios imàníripiná pirí cayábéeri.

"Wíá iyéeyéica achúméri capíi irícu, cayábéeyéi íiwitáise, càmicáiná wacuísáyacacawa wanìri yáapichawa, néese wàyaca casímái náicha níái iyéeyéica manuíri capíi irícu icuísáya quéwa inìri yáapichawa meedá.

"Wéemìacaalí tàacáisi cayábéeri déecuíse, yá casímáica wía càide iyúwa casímáiná wía wàiránápiná úni macàlacaalí wawàwa, càita tàacáisi cayábéeri iyaca wawàwalìcu.

"Wacuísáyacacaalí wíawáaca, yá walúa iyaca walí càide iyúwa quichái ipèrua yeemánáwa wawàwalìcu. Watàanícaalí báawéeri iyú áibanái ìwali, yái báawéeri watàacái iyaca walí càide iyúwa àicu quichái iculuíná yeeméeripináwa ipèrua iyú. Wamusúadacaalí néese quichái iculuíná, yásí ichacàcawa yái quicháica. Càita nacái wía, wamàacacaalí wáichawa yái watàaníná áibanái ìwali, yásí máulenáca nacái wamàacaca wáichawa walúawa, yái wacuísáyacáaná wíawáaca.

"Picá máiní canùmaseca pía, picá picàlida áibanái irí yái iyúwa pimànínápiná táwicha, càmicáiná píalíawa càinácaalí iyáanápiná táwicha.

"Picá cachàiníiri piicáca píawawa. Pimàacaca áibanái icàlidaca piináwaná ìwali cayábéerica pía.

"Càmicaalí áibanái yeebáida Dios itàacái, báawaca

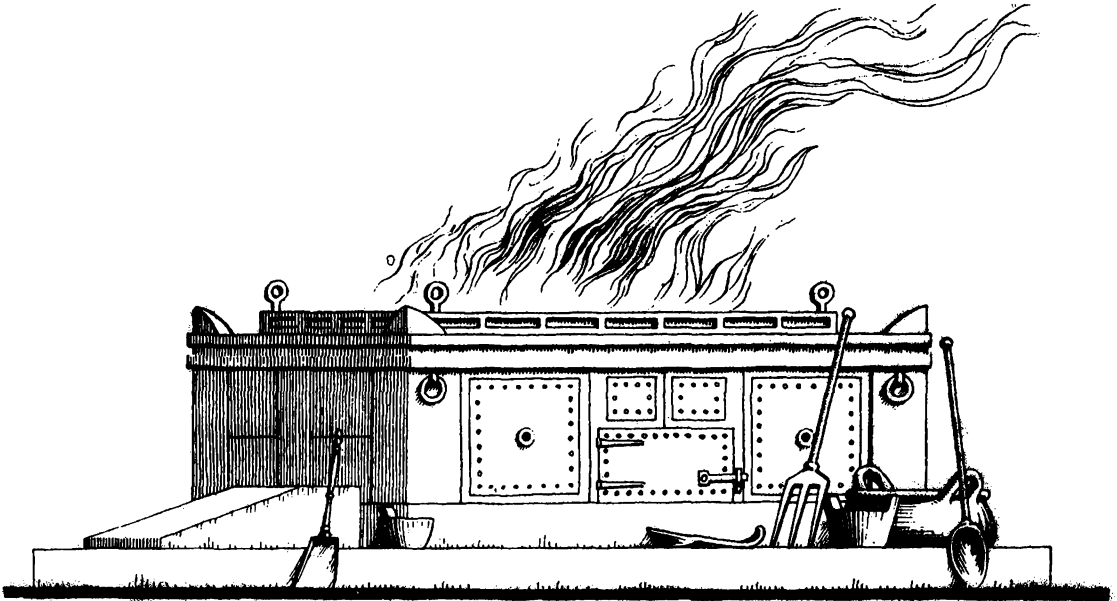
Dios yéemìaca nasutáaná ícha.

"Wáalimáidacaalí wabàaca áibanái ícha yái báawéeri wamànírica, yásí báawéeri yúuwèeripináwa wàwali. Quéwa wacàlidacaalí wáichawa Dios iríni, yá wamàcacaalí wamàni càì, yásí Dios imàaquéeripiná iwàwawa ícha, yái báawéerica wamànírica.

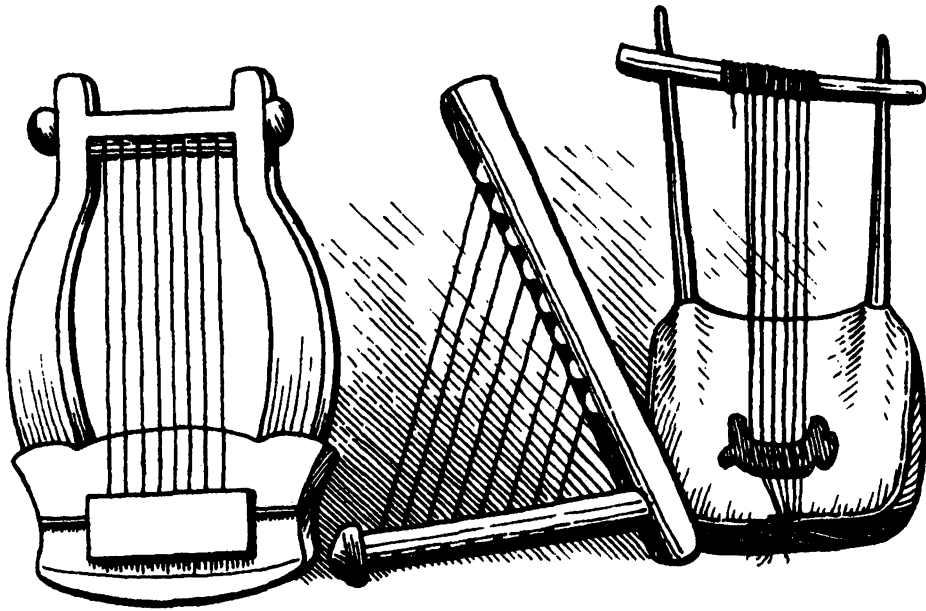
D I C C I O N A R I O

aceituna - Abéeri àicu ìyacaná. Needáca ícha iséená nèewladáanápíná íbesi yèewini, yéwanápíná namànica pan. Natùcunìà nacái yái iséenáca nàasu lámpara irìcuwa. Yái aceituna iséenáca, cayábéeri dabéca nacáini, cháunási yàasuná.

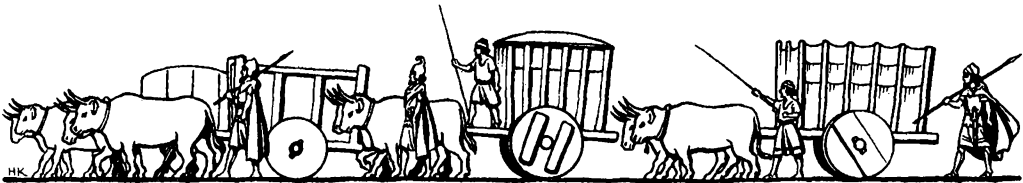
altar - Abéeri mesa nacáiri. Neemáté napìranáíwa sacrificio* iyú altar ínatabàa. Aibaalí neemá pumèníri isàni altar ínatabàa.

àngel - Abéeri chènuníiséeri, cachàiníiri wenàiwica ícha, cámié-taquéeri nacái wenàiwica ícha. Iyaca Dios yáapicha chènuniré. Aibaalí Dios ibànùà àngelnái yàacaténá itéca tàacáisi wenàiwica irí (piléecué Gabriel ìwali, San Lucas 1.26). Bàaluité Dios idàba àngelnái (piléecué Salmos 148.2-5). Càmiyèi icàsàawa (piléecué San Lucas 20.34-36). Quéechacáwa mabáyawanéeyèi canánama níái àngelnáica. Aibanáita néená quéwa namànité nabáyawanáwa (piléecué 2 Pedro 2.4). Namànité úwi Dios ípunita. Aibanái néená cabáyawanéeyèi, níaca Dios idacùaté. Aibanái néená cabáyawanéeyèi àngelnáica yèepuníyèiwa cháí èeri irìcu. Yáalimáidéeyèi imànica úwi Dios ípunita, Dios yéenibe ípunita nacái (piléecué Daniel 10.12-13). Yái Satanás*, cabáyawanéeyèi àngelnái íiwacalicanì (piléecué Efesios 2.2). Níái àngelnái mabáyawanéeyèica, yèeyèica Dios icàaluíniná. Iibaidéeyèica Dios irí. Iyúudèeyèica wía, Dios yéenibeca, icuèyèi nacái wía yebáidéeyèica Jesús itàacái (piléecué Génesis 19.10-11; Salmos 91.11).

arpa - Abéeri nanuérípiná sànsi, idènièri íyanáwa. Rey* Davidmi inúaté arpa, icántàacaténá yáapicha Dios irí.

bronze - Abéeri íiwitáaná hierro nacáiri, imiéri, cachàiníri nacái. Mawèníiri oro ícha, quéwa yáaliméeri ídeniaca ùuléeri. Iná yéewa, namànicaté bronze ícha altar* neemácatái pírái inámi sacrificio* iyú.

carretón - Abéeri carro nacáiri idènièri yàabàliwa macàpucuíyéi, quéwa caballo, pacá áiba itéeyéi yáamiwáisewa.

carro - Caballo itéeyéicaté náamiwáisewa carro bàaluté. Aibaalíté pucháiba úwinái nàacawa carro irìcu, namànicaténá úwi.

circuncisión - Dios ichùllacaté israelitanái* nadalúanápiná sumài yáana ícha ichìpi ímami ipùata meedá. Namànica sumài irí circuncisión idènlacaalí abéeri semana, íná yéewa achúmáana íraná imusúacawa icháuná íchawa. Dios iwàwa namànica càì, yéewanápiná macáì èeri mìnanaí náalíacawa Dios icùaná níái israelitanáica*, nàaná nacáì abéeri Dios icàaluíniná, náibaidáaná nacáì irí. Wía càmiyéi israelitanaí*, càmicaalí wawàwa wamànica circuncisión, ya cayábacata (piléecué Hechos 15.1-30). Níawaamita israelitanái* iwàwacutá namànica càì.

demonio - Abéeri báawéeri ángel*, cabáyawanéeri. Yeebáidéeri Satanás* itàacáì. Aibanái demonio yèepuníyéiwa wenàiwicanái iwàwalìcu. Matuíyéimica namànica áibanái wenàiwica (piléecué San Mateo 12.22); máalfawáiseca namànica áibanái íiwitáise (piléecué San Lucas 8.26-36); masànaca namànica áibanái wenàiwica (piléecué San Mateo 9.32-33). Aibanái demonioca Dios idacuaté (piléecué San Lucas 8.31; Apocalipsis 9.1-11; 20.1-3). Aibanáita quéwa demonionái yèepuníyéiwa cháì èeri irìcu (piléecué Efesios 2.2; 6.11-12).

Enramadas - Idécaalí israelitanái* needáca nabànacalewa ituínásica, yá namànica abéeri culto ípidenéeri Enramadas, ímáanáquéera "Wacapèema". Yái culto abéeri semanéerita namànica. Namànica náalimáawanama caplíma yéetaná quéwa púbéerita àicúunaca. Yá nàyaca néeni irìcu abéeri semana. Namànica yái culto nawàwalíiripiná iyúwaté nàyáaná nèepunícawa caplíma irìcu namusúacaalítéwa Egipto ícha.

espada - Machete nacáiri yéecuériwa báipunitácanama. Bàaluité úwinái itéeyéi nàasu espadawa nanúacaténá nàuwidenáíwa.

granizo - Aibaalí máinícaalí casalíni unía acalèe irìcu chènuniré, yásí yèepùà dàalaca yái uníaca, ichacamàacawa hielò iyú. Néese, yúuwàacawa táitáiwaca cáli iwéré iyúwa íba púbanaméeyéi, cáiwíiri iyú quéwa. Yái dàaléeri uníaca ípidenéeri granizo, wawáimi itàacái iyú.

ídolo - Namànité yéenáiwánási oro ícha, plata mèlumèluíri ícha nacái, àicu ícha nacái, íba ícha nacái. Nàasu cuwáináicaté níái ídolonáica. Aibanái wenàiwica nasutáca níawawa ídolo ícha. Namànité ídolo irí báawéeri culto. Nanúaca ídolo irí napìranáíwa sacrificio* iyú nàacaténá cuwáináí icàaluíniná. Aibanái yéetáida yéenibewa cuwáináí. irí. Aibanái iduyéi aslanái, inanái nacái namànicaténá cuwáináí irí báawéeri culto.

Israel - Aibaalí ípidená Jacobmi, Isaac ìirimité (piléecué Génesis 32.28; 35.10). Israel itaquénáimi ípidenéeyéi israelitas, wawáimi itàacái iyú. Aibaalí náipidená judíonái, hebreonái nacái.

israelita - Abéeri néená níái Israel* itaquénáimica. Aibaalí ípidená judío, hebreo nacái.

león - Abéeri cuwèesi cháwi nacáiri, icutéerité iyáapináwa pìrái, cuwèsináí nacái.

levadura - Nèewìada levadura íbesi yèewi yéewanápiná pan imulàacà-cawa.

levita - Abéeri Jacob ìirimi ípidená Leví. Leví itaquénáimi náipidená nacái levitanái. Aibanái néená levitanái níái Aarón itaquénáimica náibaidacaté Dios irí sacerdote* iyú. Aibanái néená levitanái nayúudàaca sacerdotenái*. Càmita quéwa levitanái nanúaca pìrái sacrificio* iyú. Nanúacáita nasànwawa, nacántàaca Dios irí, napullàaca trompeta* culto irìcu. Natunúa nacái Dios icapèema.

maná - Yáí cabalèeri, púubéeri yàacàsica, pan nacáirica, Dios ibànuè-rité israelitanái* nayáapináwa nàyacaalí nèepunícawa chuìri cáli ínatabàa.

nave - Abéeri barco nacáiri, manuíri quéwa, yáaliméeri yàacawa manuíri úni yáacubàa. Itéerité dōscientos quiríta namanùbaca wenàiwicaca, nàasu wawàsi nacái.

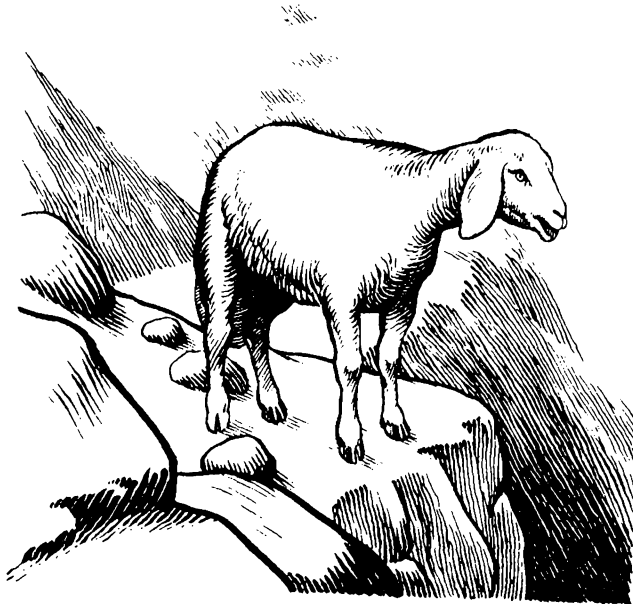
nazareo - Abéeri israelita* iwàwacaalíté íbaidaca Dios irí maléená èeri, yá iwàwacutá imàaca íchawa ìrāānā uva* ituní, ìracalési ipuíri nacái. Càmita iyáaca uva* ìyacañá, càmita nacái idalúa íiwita íbáináwa, isinùma nacáiwa, càmita nacái idunù yéetéerimiwa ichèecami ìwali. Iwàwacutá ìyaca masacàawaca àṭa imáalàidacataléta íbaidacaléwa Dios irí. Aibanái nazareo náibaidaca Dios irí treinta namanùbaca èeri. Sansónmi, Juan el Bautistami nacái, náibaidacaté Dios irí nazareo iyú namusúacatáíwa néese àta nééṭacatalétawa.

ofrenda - Iimáanáquéera "Yái wawàsiquéi wèerica Dios irí". Dios ichùulìacaté israelitanái* nàanápíná irí plata, iinási nacái, ituínási nacái, pan nacái, uva* ituní nacái, séenási nacái, àicu ìyacañá nacái. Nàaca Dios irí nàasu ofrendawa sacerdotenái* nayáapínáwa, canácáina sacerdotenái* yàasu cáli, naḅanacale yàalupínáwatá.

oso - Abéeri manúfri cuwèesi cáaléeri. Aibaalíté inúaca pírái, wenàiwica nacái.

oveja - Abéeri pírái masaquèeri iiná israelitanái* irí. Nadalúaca fícha ichùna namànicaténá wáluma bàlesi piná. Níái ovejaca càmita náalimá nactúaca nayáapináwa, máulenáca nacái naméeràacawa, náucacawa. Aibanái cuwèesínái nactúaca nayáanápínáwa níái ovejanáica. Iná yéewa, iwàwacutá abéeri wenàiwica icùaca ovejanái èeríapinama, táiyápinama

nacái báawéeri ícha. Yái wenàiwica icuèri ipìra ovejanáwa ípide-
néeri pastor* wawáimi itàacái iyú.

Pascua - Israelitanái* yàasu culto máiníri iwàwacutácawa nalí.
Nawàwali yái èrica Dios iwasàacatái nía nàuwidenái íchawa, níái
Egipto yàasu cáli mìnánáica (piléecué Exodo 12.23-27).

pastor - Abéeri asìali icuèri pìrái oveja*, cabra nacái, pacá nacái.
Iwàwacutá pastor icùaca cayába ovejanái* èeríapi, táiyápinama nacái,
ipíchaná cuwèesi inúaca ipìranái, ipíchaná nacái naméeràaca náucacawa.
Yái pastor icutáca cayábéeri masicái ipìranái irípináwa, masaquèeri
úni wiúrica nàiréeripináca. Iwáacutáida níái ipìranáwa cacháunée-
yéica, machawàaquéeyéica nacái. Idèpiaca dabé iyú níái cáuláiquéeyéi
ipìranáicawa.

profeta - Yái wenàiwica itàaníri Dios inùmalìcuíse. Icàlidéeri
wenàiwicanái irí Dios itàacái. Aibaalí Dios icàlidaca profeta irí
càinácaalí òyáanápíná napíchalécáwa. Néese profeta icàlidaca wenà-
wicanái iríni.

querubín - Abéeri ángel* nacáiri, idènièri quéwa yàanabáwa pucháiba.
Iyaca Dios yáapicha chènuniré.

rey - Yái asìali icuèrica macái wenàiwica yàasu cáli mìnánáwa.

sacerdote - Asìali imànririté culto Dios icapèema irìcu. Yéetáida nacái pìrái sacrificio* iyú.

sacrificio - Dios ichùllacaté israelitanái* yéetáidáanápíná napìra-náíwa oveja*, pacá, cabra, unùcu áiba, nàacaténá irí cayábéeri. Ichùllaca namànica áibanái sacrificio èeri imanùbaca nabáyawaná ìwalísewa, ipíchaná Dios yùuwichàida nía nabáyawaná ìwaliwa.

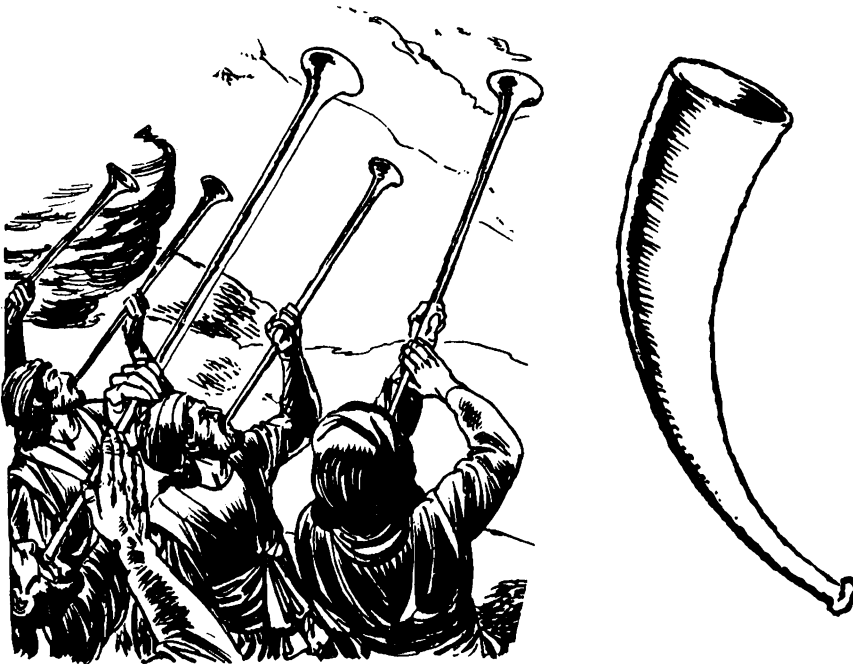
Salmos - Yáí cuyàluta rey* Davidmi itànèericaté Dios inùmallcuíse. Siùca èeri waléeca Salmos Antiguo Testamento irìcuíse.

Satanás - Iimáaná "Wàuwidequéera", demonionái* fiwacaliquéera, Satanásca.

suerte - Càide iyúwa náiwitáise bàaluité náucaca náichawa púubana-méeyéi íba náalíacaténáwa càinácalí Dios iwàwáaná namànica.

templo - Abéeri capii manuiri nasutácatáica. Culto yàalu nacáini, yái temploca. Bàaluité judíonái idèniacaté manuiri templo iyéerité Jerusalén iyàcalená irícu. Níái judíonái imànité Dios irí culto templo irícu. Nasutáca Dios templo néré. Néréca néetáidaca napíra-náíwa nabáyawaná iwaliwa. Aibanái càmíiyéi judíonái nadèniaté nàasu templowa, nasutácaténá, namànicaténá nacái culto nàasu cuwáinái iríwa.

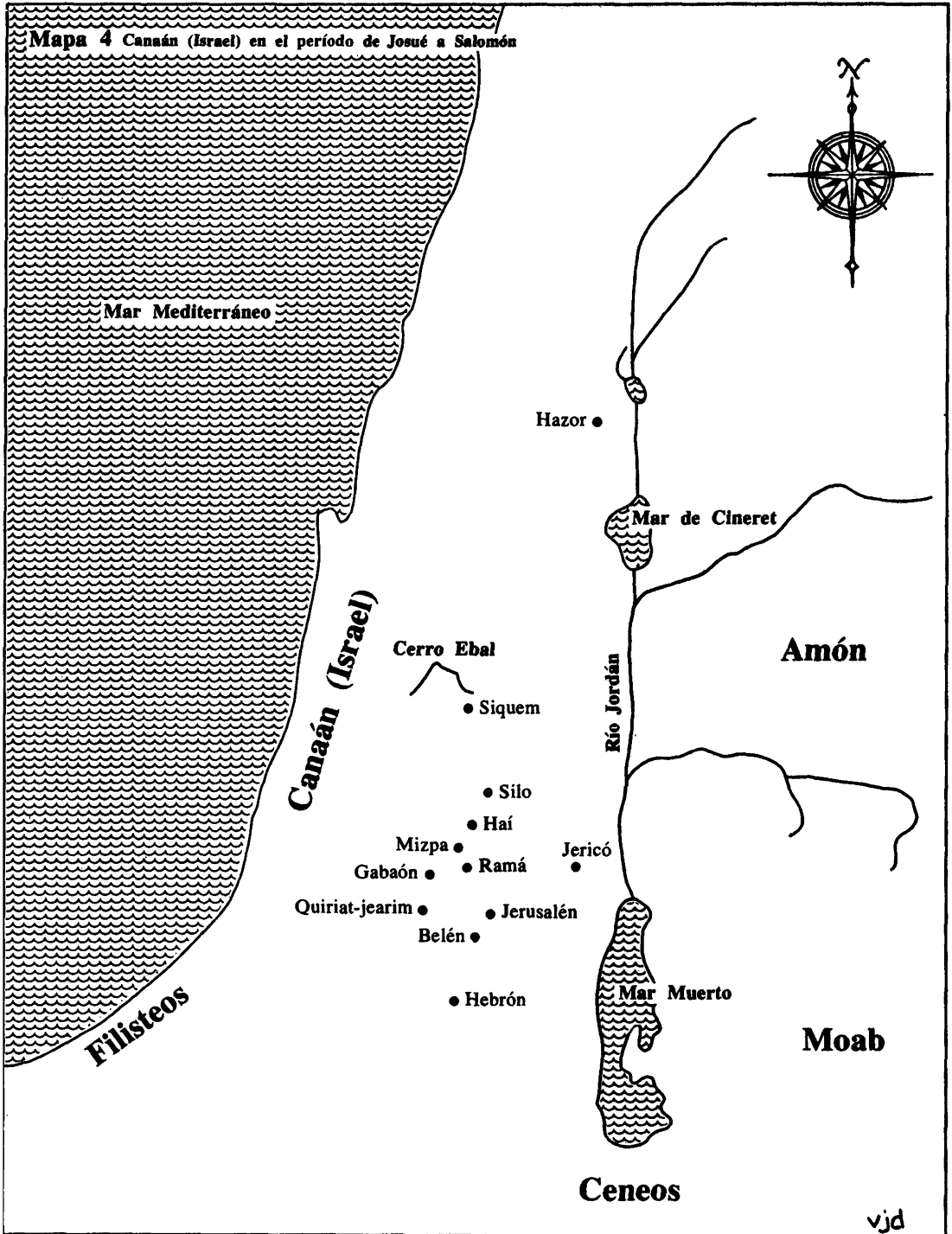

trompeta - Abéeri pulianási namànírica plata ícha, pírái ichàle ícha nacái. Napulìaca trompeta namáidacaténá úwinái nàwacáidáyacáa-nápináwa, nadàbáanápíná nacái namànica úwi. Aibaalí napulìaca trompeta wenàiwicacaténá nàwacáidáyacacawa namànica culto Dios irí. Napulìaca trompeta isàna nacái culto irìcu, nàcaténá Dios icàalufíná.

uva - Abéeri abéya iyacaná catuníiri, puchichéeri. Needáca ícha ituníwa nàiracaténá nayáacalé yáapichawa. Máinícaalí ipuírìcaní, néese wenàiwica ìiracaalí manùba, yásí nacàmaca. Wàiraca uva ituní Santa Cena irìcu, quíracáináni, irái nacáiri iicácanáwa, wawàwalíiri-píná Wáiwacali Jesús íiraná, imusuéricatéwa ícha wàwalínápiná, ipíchaná Dios yùuwichàida wía wabáyawaná ìwalíise, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

Mapa 4 Canaán (Israel) en el período de Josué a Salomón

vjd